Hallituksen esitys Eduskunnalle terveydenhuollon ammattihenkilöitä koskevaksi lainsäädännöksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan terveydenhuollon ammatinharjoittamista koskevan lainsäädännön ajanmukaistamista ja yhtenäistämistä. Terveydenhuollon eri ammatinharjoittamista koskeviin lakeihin sisältyvät hajanaiset ja osittain epäyhtenäiset säännökset ehdotetaan koottavaksi lakiin terveydenhuollon ammattihenkilöistä.

Ehdotetussa laissa määritellään terveydenhuollon ammattihenkilöksi henkilö, joka ehdotetun lain nojalla on oikeutettu toimimaan laillistettuna taikka nimikesuojattuna ammattihenkilönä. Muut kuin laillistetut ammattihenkilöt eivät saisi suorittaa kyseiseen ammattiin kuuluvia tehtäviä eivätkä käyttää kyseistä ammattinimikettä. Tämä ei kuitenkaan estäisi, jollei laissa toisin säädetä, laillistettua tai nimikesuojattua ammattihenkilöä koulutuksensa, kokemuksensa ja ammattitaitonsa mukaisesti suorittamasta toisen laillistetun tai nimikesuojatun ammattihenkilön ammattiin kuuluvia tehtäviä tarvittaessa silloin, kun se olisi perusteltua työjärjestelyjen ja terveyspalvelujen tuottamisen kannalta. Nimikesuojattuna ammattihenkilönä toimiminen merkitsisi sitä, että ainoastaan tällainen ammattihenkilö saisi käyttää asetuksella säädettyä terveydenhuollon ammattihenkilön ammattinimikettä. Terveydenhuollon ammattihenkilöön sovellettaisiin myös muuta terveydenhuollon lainsäädäntöä, esimerkiksi potilasvahinkolakia sekä potilaan asemasta ja oikeuksista annettua lakia.

Esityksen mukaan laillistettuja ammattihenkilöitä olisivat lääkärit, hammaslääkärit, proviisorit, psykologit, puheterapeutit, ravitsemusterapeutit, farmaseutit, sairaanhoitajat, kätilöt, terveydenhoitajat, fysioterapeutit eli lääkintävoimistelijat, laboratoriohoitajat, röntgenhoitajat, hammashuoltajat, toimintaterapeutit, optikot ja hammasteknikot. Ammatinharjoittamisoikeuden myöntämisen eli laillistamisen suorittaisi terveydenhuollon oikeusturvakeskus. Asetuksella säädettäviä terveydenhuollon ammattihenkilön ammattinimikkeitä olisivat ainakin apuneuvoteknikko, perushoitaja, lastenhoitaja, hammashoitaja, mielenterveyshoitaja, kuntohoitaja, jalkojenhoitaja, lääkintävahtimestarisairaankuljettaja, koulutettu kiropraktikko ja koulutettu hieroja. Uusia lainsäädännön piiriin otettavia ammatteja ja ammattinimikkeitä olisivat psykologit, puheterapeutit, ravitsemusterapeutit, apuneuvoteknikot ja koulutetut kiropraktikot. Valvontaviranomaiset, terveydenhuollon oikeusturvakeskus ja lääninhallitus, valvoisivat kaikkia terveydenhuollon ammattihenkilöitä, jotka merkittäisiin terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen pitämään terveydenhuollon ammattihenkilöiden keskusrekisteriin.

Esityksellä tehostettaisiin potilasturvallisuutta ja laadunvarmistusta. Esityksellä pyritään myös tukemaan ja edistämään terveydenhuollon ammattihenkilöiden ammattitaidon ylläpitämistä ja säilymistä sekä ammattihenkilöiden nykyistä joustavampaa käyttöä ja ammattihenkilöiden ammatillisesti perusteltua yhteistyötä. Esityksellä laajennettaisiin valvontaviranomaisten ennaltaehkäiseviä valvontakeinoja sekä korostettaisiin täydennyskoulutuksen merkitystä. Esitys on pyritty laatimaan sellaiseksi, että se tukisi terveydenhuollon palvelujärjestelmän kehittämistavoitteita.

Esityksessä on otettu huomioon Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen (ETA-sopimus) edellyttämät työvoiman vapaata liikkumista koskevat vaatimukset sekä alan yhteispohjoismainen sopimus.

Esitykseen sisältyvät lisäksi ehdotukset laeiksi potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 2 ja 4 §:n muuttamisesta, steriloimislain 8 §:n muuttamisesta, kotitaloustyöntekijän työsuhteesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta sekä yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain

2 §:n muuttamisesta. Ehdotetut lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan samanaikaisesti arvonlisäverolain kanssa 1 päivänä kesäkuuta 1994.

ETA-sopimukseen sisältyvää lääkärin perusterveydenhuollon lisäkoulutusta tai sitä vastaavaa koulutusta koskevilta osilta ehdotettu laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä on kuitenkin tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1995 alusta.

Euroopan yhteisöjen lainsäädäntöön sisältyvän ammatillisen koulutuksen tunnustamista koskevan toisen yleisen järjestelmän osalta ehdotettu laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä on tarkoitettu tulemaan voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana samanaikaisesti kuin ETA-sopimuksen lisäpöytäkirja, jolla sanottu järjestelmä sisällytetään ETA-sopimukseen.

SISÄLLYSLUETTELO

Sivu

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ . 1

YLEISPERUSTELUT 5

1. Nykytila 5
1.1. Lainsäädäntö 5
Terveydenhuollon ammatinharjoittamista koskeva lainsäädäntö 5
Euroopan yhteisöjen lainsäädäntö 9
ETA-sopimus suhteessa yhteis- pohjoismaiseen sopimukseen 13
1.2. Käytäntö 14
Ammatinharjoittamisoikeuden myöntäminen 14
Terveydenhuollon koulutusjärjestelmä ... 14
Muiden terveydenhuollossa toimivien ammattiryhmien koulutuksia 15
Ammatinharjoittajan valvonta ja vastuu . 16
1.3. Ammatinharjoittamiseen vaikuttava muu lainsäädäntö 17
Potilasvahinkolaki 17
Laki potilaan asemasta ja oikeuksista ... 18
Laki yksityisestä terveydenhuollosta 18
Sairausvakuutuslaki 18
Kuluttajansuojalaki 18
Laki kilpailurajoituksista 18
Valtionosuuslainsäädäntö 18
1.4. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö 19
Ruotsi 19
Tanska 19
Norja 19
Islanti 20
Saksa 20
Alankomaat 20
Iso-Britannia 21
1.5. Nykytilan arviointi 21
Ammatinharjoittamista koskevan lainsäädännön hajanaisuus ja vanhentuneisuus . 21
Palvelujärjestelmän kehittäminen ja nykylainsäädäntö 22
Laadunvarmistus ja valvontakeinojen puutteellisuus 22

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset ... 22
2.1. Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi 22
Ammatinharjoittamista koskevan lainsäädännön ajanmukaistaminen 22
Laadunvarmistuksen ja potilasturvallisuuden tehostaminen 23
Hallinnon keventäminen 23
2.2. Keskeiset ehdotukset 23
Laillistaminen ja ammattinimikkeiden suojaaminen 23
Laillistamista ja ammattinimikkeiden suojaamista koskevat ehdotukset ja joustavuus 24
Terveydenhuollon ammattihenkilöiden ohjaus ja ja valvonta 25
Turvaamistoimenpiteet 25
Kurinpitorangaistukset 25
Työvoiman vapaa liikkuvuus 26
Muiden kuin ETA-valtioiden kansalaisten toimiminen terveydenhuollon ammattihenkilönä 26

3. Esityksen vaikutukset 26
3.1. Taloudelliset vaikutukset 26
3.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset .. 26
3.3. Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan 27

4. Asian valmistelu 27
4.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto 27
Lääkintöhallituksen ammatinharjoittamislakityöryhmä 27
Sairaanhoitotoimen rekisteröintitoimikunta 27
Terveydenhuollon ammatinharjoittamistoimikunta 27
Ehdotusten tarkastelua 28
4.2. Lausunnot 28

5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja 28
5.1. Perusoikeusuudistus 28
5.2. Arvonlisäverouudistus 29
5.3. Rikoslainsäädännön kokonaisuudistus ... 29

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT 29

1. Lakiehdotusten perustelut 29
1.1. Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 29
1 luku. Yleiset säännökset 29
2 luku. Oikeus toimia terveydenhuollon ammattihenkilönä 30
3 luku. Terveydenhuollon ammattihenkilön yleiset velvollisuudet 33
4 luku. Lääkärin ja hammaslääkärin erityiset oikeudet ja velvollisuudet . 35
5 luku. Terveydenhuollon ammattihenkilön ohjaus ja valvonta 35
6 luku. Erinäiset säännökset 38
7 luku. Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset 39
1.2. Laki potilaan asemasta ja oikeuksista ... 39
1.3. Steriloimislaki 39
1.4. Laki kotitaloustyöntekijän työsuhteesta .. 39
1.5. Laki yksityisestä terveydenhuollosta 39

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset 39

3. Voimaantulo 39

LAKIEHDOTUKSET 40

1. Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 40

2. Laki potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 2 ja 4 §:n muuttamisesta 50

3. Laki steriloimislain 8 §:n muuttamisesta 50

4. Laki kotitaloustyöntekijän työsuhteesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta 51

5. Laki yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta 51

LIITE 52

Rinnakkaistekstit 52

2. Laki potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 2 ja 4 §:n muuttamisesta 52

3. Laki steriloimislain 8 §:n muuttamisesta 53

4. Laki kotitaloustyöntekijän työsuhteesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta 53

5. Laki yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta 54

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Lainsäädäntö

Terveydenhuollon ammatinharjoittamista koskeva lainsäädäntö

Terveydenhuollon ammatinharjoittaminen on ollut vahvasti säänneltyä. Ammatinharjoittamista koskeva lainsäädäntö on muotoutunut usean vuosikymmenen aikana. Nykyisin terveydenhuollon ammatinharjoittajia koskevat säännökset sisältyvät lääkärintoimen harjoittamisesta annettuun lakiin (562/78), hammaslääkärintoimen harjoittamisesta annettuun lakiin (563/78), proviisorintoimen ja farmaseutintoimen harjoittamisesta annettuun lakiin (1275/87), optikon toimen harjoittamisesta annettuun lakiin (429/60), hammasteknikon toimen harjoittamisesta annettuun lakiin (220/64), sairaanhoitotoimen harjoittamisesta annettuun lakiin (554/62) sekä hierojan toimen harjoittamisesta annettuun lakiin (1231/45). Myös lääkelaissa (395/87) säädetään proviisorin- ja farmaseutintoimen harjoittamisesta sekä apteekkareiden toiminnasta.

Ammatinharjoittamista koskevassa lainsäädännössä ei ole määritelty terveyden- ja sairaanhoitoa, terveydenhuollon ammattihenkilöä, palvelujen tuottajaa eikä itsenäistä ammatinharjoittajaa. Nämä käsitteet on sen sijaan määritelty uudemmassa terveydenhuollon lainsäädännössä.

Potilaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa (785/92), jäljempänä potilaslaki, terveyden- ja sairaanhoidolla tarkoitetaan yksilön terveydentilan määrittämiseksi taikka hänen terveytensä palauttamiseksi tai ylläpitämiseksi tehtäviä toimenpiteitä, joita suorittavat terveydenhuollon ammattihenkilöt tai joita suoritetaan terveydenhuollon toimintayksikössä. Terveydenhuollon ammattihenkilöllä potilaslaissa tarkoitetaan henkilöä, joka harjoittaa terveyden- ja sairaanhoitotoimintaa lakiin perustuvan oikeuden nojalla tai joka on terveydenhuollon oikeusturvakeskuksessa lain nojalla rekisteröity.

Yksityisestä terveydenhuollosta annetussa laissa (152/90) terveydenhuollon palvelujen tuottajalla tarkoitetaan yksittäistä henkilöä taikka yhtiötä, osuuskuntaa, yhdistystä tai muuta yhteisöä taikka säätiötä, joka ylläpitää terveydenhuollon palveluja tuottavaa yksikköä. Lain mukaan palvelujen tuottajalla ei kuitenkaan tarkoiteta terveydenhuoltohenkilöstöön kuuluvaa henkilöä silloin, kun tämä työskentelee itsenäisenä ammatinharjoittajana.

Saman lain mukaan itsenäisellä ammatinharjoittajalla tarkoitetaan henkilöä, joka harjoittaa vastaanottotoimintaa lääkärintoimen harjoittamisesta annetun lain 3 §:n, hammaslääkärintoimen harjoittamisesta annetun lain 3 §:n, hammasteknikon toimen harjoittamisesta annetun lain 1 §:n, sairaanhoitotoimen harjoittamisesta annetun lain 1 §:n, optikon toimen harjoittamisesta annetun lain 1 §:n tai hierojan toimesta annetun lain 2 §:n nojalla.

Ammatinharjoittamista koskeva lainsäädäntö edellyttää terveydenhuollon ammattihenkilöltä erikseen säädettyä koulutusta. Koulutusta koskevia säännöksiä sisältyy muun muassa lääketieteellisistä tutkinnoista annettuun asetukseen (762/75), erikoislääkärin tutkinnoista annettuun asetukseen (691/85), hammaslääketieteellisistä tutkinnoista annettuun asetukseen (290/76), erikoishammaslääkärin tutkinnoista annettuun asetukseen (629/84), eräistä terveydenhuollon tutkinnoista annettuun asetukseen (626/84) ja lääkitysvoimistelijain ja koulutettujen hierojien koulutuksesta ja ammattitoiminnasta annettuun asetukseen (85/46).

Ammatinharjoittamista koskevassa lainsäädännössä ei ole yleensä määritelty tehtäviä, joita ammatinharjoittajat voivat suorittaa. Tehtävät määräytyvät pääosin koulutuksen perusteella ja muuttuvat terveydenhuollon kehittyessä ja opetuksen sisällön muuttuessa.

Eräissä ammatinharjoittamista koskevissa laeissa on kuitenkin määritelty joidenkin ammatinharjoittajien tehtäviä. Esimerkiksi hammasteknikon toimen harjoittamisesta annetun lain mukaan hammasteknikko voi suorittaa hammaslääkärin antamia hammasteknillisiä töitä ja optikon toimen harjoittamisesta annetussa asetuksessa (212/61) on rajattu optikon oikeutta määrätä silmälaseja. Lisäksi eri ammattiryhmien välisiä tehtäviä on rajattu aikaisemmin lääkintöhallituksen yleis- ja ohjekirjeillä. Tarkoituksena on ollut lähinnä työnjaon selkeyttäminen eri ammattiryhmien välillä potilasturvallisuuden takaamiseksi.

Tutkintojen tunnustamista ja ammatinharjoittamisen ehtoja koskevista Euroopan yhteisöjen (EY) direktiiveistä ammatinharjoittamis-

ta koskevaan lainsäädäntöön ovat edellyttäneet muutoksia terveydenhuollon tutkintojen tunnustamista koskevat erityisdirektiivit lääkärin, hammaslääkärin, sairaanhoitajan ja kätilön sekä proviisorin tutkinnoista muutoksineen, joita käsitellään tarkemmin kohdassa Euroopan yhteisöjen lainsäädäntö, sekä korkeammasta koulutuksesta annettujen tutkintotodistusten tunnustamista koskevasta yleisestä järjestelmästä annettu direktiivi (89/48/ETY), jäljempänä tutkintotodistusdirektiivi. Terveydenhuollon ammatinharjoittamista koskeviin lakeihin on tehty näiden direktiivien johdosta tarkistukset (1021—1026/92). Nämä säännökset ja niihin laeilla (1108/92, 1110/92, 1112/92, 1114/92, 1116/92 ja 1118/92) tehdyt muutokset on saatettu voimaan asetuksella (1447/93) samanaikaisesti Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen (ETA-sopimus) kanssa eli 1 päivänä tammikuuta 1994.

ETA-sopimukseen on tarkoitus sisällyttää ETAn sekakomitean tekemällä päätöksellä kaksi direktiiviä: direktiiviä 89/48/ETY täydentävästä ammatillisen koulutuksen tunnustamista koskevasta toisesta yleisestä järjestelmästä annettu neuvoston direktiivi (92/51/ETY), jäljempänä tutkintotodistusdirektiiviä täydentävä direktiivi, ja lääkäreiden vapaan liikkuvuuden sekä heidän tutkintotodistustensa, todistustensa ja muiden muodollista kelpoisuutta osoittavien asiakirjojen vastavuoroisen tunnustamisen helpottamisesta annettu neuvoston direktiivi (93/16/ETY). ETA-sopimuksen lisäpöytäkirjaa koskeva hallituksen esitys näiden direktiivien sisällyttämisestä ETA-sopimukseen annettaneen ETAn sekakomitean tekemän päätöksen jälkeen eduskunnalle lähiaikoina.

Terveydenhuollon ammatinharjoittamista koskevassa lainsäädännössä tutkintotodistusdirektiiviä täydentävän direktiivin soveltamisalaan kuuluvia ammatteja on proviisorintoimen ja farmaseutintoimen harjoittamisesta, sairaanhoitotoimen harjoittamisesta ja hierojan toimesta annetuissa laeissa. Opetusministeriössä on valmisteltu farmasian tutkinnoista annetun asetuksen (297/78) muuttamista siten, että farmaseutin koulutus muutettaisiin kolmivuotiseksi alemmaksi korkeakoulututkinnoksi 1 päivästä elokuuta 1994. Tällöin farmaseutin ammatti kuuluisi tutkintotodistusdirektiivin soveltamisalaan.

Tanskan, Suomen, Islannin, Norjan ja Ruotsin välillä on 14 päivänä kesäkuuta 1993 tehty uusi yhteispohjoismainen sopimus eräiden terveyden- ja sairaanhoidon henkilöstöryhmien sekä eläinlääkäreiden yhteisistä pohjoismaisista työmarkkinoista (SopS 2/94). Sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat mainitun sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä annetun lain (1/94) mukaan voimassa niin kuin siitä on sovittu. Laki on saatettu voimaan 5 päivänä tammikuuta annetulla asetuksella (2/94). Yhteispohjoismainen sopimus on voimassa 1 päivästä tammikuuta 1994.

Laki lääkärintoimen harjoittamisesta. Lain 2 §:n 1 momentin mukaan Suomen kansalainen, joka on kotimaan korkeakoulussa suorittanut lääketieteellisen perustutkinnon tai ulkomaan korkeakoulussa terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen hyväksymän vastaavan tutkinnon, saa harjoittaa lääkärintointa terveyskeskuksen, julkisen sektorin sairaanhoitolaitoksen taikka terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen hyväksymän muun vastaavan laitoksen apulaislääkärin virassa, toimessa tai tehtävässä ja erityisestä syystä muussakin lääkärin tehtävässä kuin apulaislääkärinä.

Lain 3 §:n mukaan Suomen kansalaiselle, joka on suorittanut lääketieteellisen perustutkinnon ja yhden vuoden pituisen käytännön palvelun Suomessa tai vastaavan palvelun muussa pohjoismaassa, terveydenhuollon oikeusturvakeskus myöntää hakemuksesta oikeuden harjoittaa itsenäisesti lääkärin ammattia laillistettuna lääkärinä.

Terveydenhuollon oikeusturvakeskus myöntää Suomen kansalaiselle hakemuksesta erikoislääkärin oikeuden, jos hän on suorittanut kotimaan korkeakoulussa erikoislääkärin tutkinnon tai ulkomaan korkeakoulussa terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen hyväksymän vastaavan tutkinnon tai jos hän on muuten hankkinut vastaavan pätevyyden. Terveydenhuollon oikeusturvakeskus voi myöntää erikoislääkärille vahvistamallaan lääketieteen suppealla erikoisalalla erikoislääkärin oikeuden.

Suomen ja muun pohjoismaan kansalainen, joka on suorittanut lääketieteen opinnoistaan vähintään neljä vuotta ja sen erikoisalan kliinisen harjoittelun, jota vastaavassa tehtävässä hän tulisi toimimaan, saa väliaikaisesti toimia lääkärin viransijaisena julkisen terveydenhuollon tehtävissä ilman viranomaisen erityistä lupaa. Sama koskee muiden valtioiden kansalaisia, jotka opiskelevat lääketiedettä Suomessa.

Muun pohjoismaan kansalaisen oikeus toi-

mia Suomessa lääkärinä määräytyy yhteispohjoismaisen sopimuksen mukaisesti.

Lain 6 §:n mukaan terveydenhuollon oikeusturvakeskus myöntää hakemuksesta oikeuden harjoittaa itsenäisesti lääkärin ammattia laillistettuna lääkärinä Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion kansalaiselle, jolle Euroopan talousalueen valtiossa saadun koulutuksen perusteella on siinä valtiossa myönnetty tutkintotodistus, todistus tai muu muodollista kelpoisuutta osoittava asiakirja, joka sanotussa valtiossa vaaditaan oikeuden saamiseksi lääkärintoimen harjoittamiseen itsenäisenä ammatinharjoittajana. Vastaavasti terveydenhuollon oikeusturvakeskus myöntää oikeuden toimia erikoislääkärinä Euroopan talousalueesta tehtyyn sopimukseen sisältyvillä erikoisaloilla talousalueeseen kuuluvan valtion kansalaiselle, jolle Euroopan talousalueen valtiossa saadun koulutuksen perusteella on siinä valtiossa myönnetty tutkintotodistus, todistus tai muu muodollista kelpoisuutta osoittava asiakirja, joka sanotussa valtiossa vaaditaan vastaavan oikeuden saamiseksi toimia erikoislääkärinä.

Lain 6 a §:n mukaan Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion kansalainen, jolla on laillinen oikeus harjoittaa itsenäisesti lääkärin ammattia Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa, voi väliaikaisesti harjoittaa sanottua ammattia tehtyään terveydenhuollon oikeusturvakeskukselle ilmoituksen ennen palvelujen tarjoamista. Kiireellisessä tapauksessa ilmoitus voidaan antaa mahdollisimman pian aloittamisen jälkeen.

Euroopan talousalueeseen kuulumattoman valtion kansalaiselle, joka on suorittanut lääketieteellisen perustutkinnon ja jolla on tehtävään edellyttämä asetuksella säädetty pätevyys sekä riittävä kielitaito, terveydenhuollon oikeusturvakeskus voi 6 §:n 3 momentin mukaan erityisestä syystä hakemuksesta myöntää määrääminsä ehdoin luvan toimia 2—5 §:ssä tarkoitetuissa tehtävissä ja oikeuden toimia laillistettuna lääkärinä Suomessa.

Lisäksi laissa on yksityiskohtaiset säännökset lääkärintoimen harjoittamisoikeuden menettämisestä ja sen rajoittamisesta sekä kurinpito- ja rangaistussäännökset.

Laki hammaslääkärintoimen harjoittamisesta. Se, mitä edellä on todettu lääkäreiden ammatinharjoittamisoikeuden myöntämisestä, menettämisestä ja rajoittamisesta, koskee pääsääntöisesti myös hammaslääkäreitä. Hammaslääkärintoimen harjoittamisesta annetun lain mukaan käytännön palvelun suorittamisajan pituus on hammaslääkäreillä kuitenkin vain kuusi kuukautta. Lainsäädäntö ei tunne hammaslääketieteessä suppeita erikoisaloja.

Laki proviisorintoimen ja farmaseutintoimen harjoittamisesta. Lain 2 §:n 1 momentin mukaan terveydenhuollon oikeusturvakeskus laillistaa proviisoriksi tai farmaseutiksi Suomen kansalaisen, joka on suorittanut kotimaan korkeakoulussa proviisorin tai farmaseutin tutkinnon taikka ulkomaan korkeakoulussa vastaavan tutkinnon sekä terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen tarpeellisiksi katsomat muut lisäopinnot ja palvelut.

Muun pohjoismaan kansalaisen oikeus toimia Suomessa proviisorina tai farmaseuttina määräytyy yhteispohjoismaisen sopimuksen mukaisesti.

Lain 2 §:n 2 momentin mukaan terveydenhuollon oikeusturvakeskus myöntää hakemuksesta oikeuden toimia laillistettuna proviisorina Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion kansalaiselle, jolle Euroopan talousalueen valtiossa saadun koulutuksen perusteella on siinä valtiossa myönnetty tutkintotodistus, todistus tai muu muodollista kelpoisuutta osoittava asiakirja, joka sanotussa valtiossa vaaditaan oikeuden saamiseksi proviisorin toimen harjoittamiseen itsenäisenä ammatinharjoittajana.

Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen tulee lain 2 §:n 3 momentin mukaan myöntää tällaiselle hakijalle proviisorin tai vastaavasti farmaseutin oikeus ja merkitä hänet laillistettuna proviisorina tai vastaavasti laillistettuna farmaseuttina näistä pidettävään luetteloon.

Euroopan talousalueeseen kuulumattoman valtion kansalaiselle, joka on suorittanut asianomaisen tutkinnon ja terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen edellyttämät lisäopinnot ja palvelut, terveydenhuollon oikeusturvakeskus voi määrääminsä ehdoin 3 §:n 2 momentin mukaan myöntää luvan toimia proviisorina tai farmaseuttina Suomessa.

Proviisorintutkintoa suorittava opiskelija, joka on suorittanut proviisorin tutkinnon koulutusohjelmasta farmaseutin tutkintoa vastaavat opinnot ja terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen tarpeellisiksi katsomat lisäopinnot sekä palvelut, voi toimia väliaikaisesti farmaseuttina.

Laissa säädetään myös proviisorin- tai farmaseutintoimen harjoittamisoikeuden menetetyksi julistamisesta tai sen rajoittamisesta, ku-

rinpitotoimista ja luvattomasta proviisorintoimen tai farmaseutintoimen harjoittamisesta.

Laki sairaanhoitotoimen harjoittamisesta. Lain ja sen nojalla annetun asetuksen (1044/86) mukaan sairaanhoitotoimen ammatteja ovat sairaanhoitaja, terveydenhoitaja, kätilö, lääkintävoimistelija, toimintaterapeutti, hammashuoltaja, hammashoitaja, laboratoriohoitaja, röntgenhoitaja, perushoitaja, apuhoitaja, lastenhoitaja, mielenterveyshoitaja, mielisairaanhoitaja, kuntohoitaja, jalkojenhoitaja ja lääkintävahtimestari-sairaankuljettaja.

Lain 1 §:n 1 momentin mukaan oikeus sairaanhoitotoimen harjoittamiseen joko toisen palveluksessa tai yksityisenä ammatinharjoittajana sairaanhoitotoimen ammateissa on ainoastaan säädetyt opinnäytteet suorittaneella henkilöllä, jonka terveydenhuollon oikeusturvakeskus on hyväksynyt merkittäväksi sairaanhoitotoimen harjoittajista pidettävään luetteloon.

Lain 1 §:n 2 momentin mukaan terveydenhuollon oikeusturvakeskus myöntää hakemuksesta oikeuden toimia terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen sairaanhoitotoimen harjoittajista pidettävään luetteloon merkittynä sairaanhoitotoimen harjoittajana joko toisen palveluksessa tai yksityisenä ammatinharjoittajana Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion kansalaiselle, jolle Euroopan talousalueen valtiossa saadun koulutuksen perusteella on siinä valtiossa myönnetty tutkintotodistus, todistus tai muu muodollista kelpoisuutta osoittava asiakirja, joka sanotussa valtiossa vaaditaan oikeuden saamiseksi kätilön tai sairaanhoitajan toimen harjoittamiseen itsenäisenä ammatinharjoittajana. Vastaavasti terveydenhuollon oikeusturvakeskus myöntää oikeuden toimia muuna sairaanhoitotoimen harjoittajana Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion kansalaiselle, jolle Euroopan talousalueen valtiossa saadun koulutuksen perusteella on siinä valtiossa myönnetty tai jolla on muualla suoritetun koulutuksen perusteella Euroopan talousalueen valtiossa hyväksytty tutkintotodistus, todistus tai muu muodollista kelpoisuutta osoittava asiakirja, joka sanotussa valtiossa vaaditaan oikeuden saamiseksi muihin sairaanhoitotoimen ammatteihin, ja jolla on terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen mahdollisesti määräämä tai päättämä ammattikokemus tai joka on suorittanut terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen mahdollisesti määräämän tai päättämän sopeutumisajan tai kelpoisuuskokeen.

Hakemuksesta terveydenhuollon oikeusturvakeskus voi lain 1 §:n 4 momentin mukaan hyväksyä merkittäväksi sairaanhoitotoimen harjoittajien luetteloon muualla kuin Suomessa koulutuksen saaneen henkilön, joka terveydenhuolto-oppilaitoksen antamalla todistuksella osoittaa pätevyytensä harjoittaa koulutustaan vastaavaa sairaanhoitotoimintaa.

Lain 1 a §:n mukaan Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion kansalainen, jolla on laillinen oikeus harjoittaa itsenäisesti kätilön tai sairaanhoitajan ammattia Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa, voi sen estämättä, mitä 1 §:ssä on säädetty, väliaikaisesti harjoittaa sanottua ammattia tehtyään terveydenhuollon oikeusturvakeskukselle ilmoituksen ennen palvelujen tarjoamista. Kiireellisessä tapauksessa ilmoitus voidaan antaa mahdollisimman pian aloittamisen jälkeen. Ilmoituksen tekemisestä ja väliaikaisesta palvelujen tarjoamisesta säädetään tarkemmin asetuksella.

Laissa on säädetty sairaanhoitotoimen harjoittamisoikeuden menetetyksi julistamisesta. Laissa on myös rangaistussäännökset.

Laki hierojan toimesta. Lain 2 §:n mukaan oikeus harjoittaa koulutetun hierojan tointa on Suomen kansalaisella, joka on suorittanut hierojan koulutuksen opetushallituksen toimialaan kuuluvassa tai muussa, terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen hyväksymässä, oppilaitoksessa, ja on saanut koulutetun hierojan todistuksen.

Lain 6 §:n mukaan terveydenhuollon oikeusturvakeskus myöntää oikeuden harjoittaa koulutetun hierojan tointa Suomen kansalaiselle, joka on muussa maassa valmistunut koulutetuksi hierojaksi ja suorittanut oikeusturvakeskuksen mahdollisesti vaatiman kokeen tai tutkinnon suomalaisessa alan oppilaitoksessa.

Muille kuin Suomen kansalaisille voi terveydenhuollon oikeusturvakeskus myöntää 7 §:n nojalla luvan harjoittaa hierojan tointa Suomessa.

Laissa säädetään hierojan toimen harjoittamisoikeuden menetetyksi julistamisesta lopullisesti, määräajaksi tai toistaiseksi. Laissa on myös rangaistussäännökset.

Laki optikon toimen harjoittamisesta. Lain 2 §:n 1 momentin mukaan terveydenhuollon oikeusturvakeskus laillistaa Suomen kansalaisen, joka on suorittanut opetushallituksen alaisessa oppilaitoksessa optikon tutkinnon tai on muussa maassa valmistunut optikoksi. Viimeksi mainitussa tapauksessa terveydenhuollon oikeusturvakeskus voi tarvittaessa vaatia, että

laillistamista varten hakijan on suoritettava koe tai tutkinto suomalaisessa optikkokoulutusta antavassa oppilaitoksessa.

Muun pohjoismaan kunsalaisen oikeus toimia Suomessa optikkona määräytyy yhteispohjoismaisen sopimuksen mukaisesti.

Lain 2 §:n 3 momentin mukaan terveydenhuollon oikeusturvakeskus myöntää hakemuksesta oikeuden toimia laillistettuna optikkona Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion kansalaiselle, jolle Euroopan talousalueen valtiossa saadun koulutuksen perusteella on siinä valtiossa myönnetty tai jolla on muualla suoritetun koulutuksen perusteella Euroopan talousalueen valtiossa hyväksytty tutkintotodistus, todistus tai muu muodollista kelpoisuutta osoittava asiakirja, joka sanotussa valtiossa vaaditaan oikeuden saamiseksi optikon toimen harjoittamiseen itsenäisenä ammatinharjoittajana, ja jolla on terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen mahdollisesti määräämä tai päättämä ammattikokemus tai joka on suorittanut terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen mahdollisesti määräämän tai päättämän sopeutumisajan tai kelpoisuuskokeen.

Lain 2 §:n 4 momentin mukaan Euroopan talousalueeseen kuulumattoman valtion kansalaiselle, joka on suorittanut 2 §:n 1 momentissa tarkoitetun tutkinnon tai ulkomailla terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen hyväksymän vastaavan tutkinnon ja jolla on tehtävän edellyttämä, asetuksella säädetty pätevyys sekä riittävä kielitaito, terveydenhuollon oikeusturvakeskus voi erityisestä syystä hakemuksesta myöntää luvan määrääminsä ehdoin toimia optikkona.

Laissa säädetään laillistetun optikon oikeuksien menetetyksi julistamisesta, joko määräajaksi tai kokonaan. Laissa on myös rangaistussäännökset.

Laki hammasteknikon toimen harjoittamisesta. Lain 1 §:n mukaan terveydenhuollon oikeusturvakeskus merkitsee hammasteknikoista pitämäänsä luetteloon ne Suomen kansalaiset, jotka ovat opetushallituksen alaisessa oppilaitoksessa suorittaneet hammasteknikon tutkinnon tai ovat muussa maassa valmistuneet hammasteknikoksi. Viimeksi mainitussa tapauksessa terveydenhuollon oikeusturvakeskus voi tarvittaessa vaatia, että hakija on suorittanut oikeusturvakeskuksen määräämän pätevyyskokeen. Se, joka on toiminut viisi vuotta hammasteknikkona ja suorittanut opetushallituksen tätä varten järjestämät erikoiskurssit, on oikeutettu lisäksi itsenäisesti valmistamaan ja sovittamaan irrallisia kokoproteeseja suoraan niiden käyttäjille.

Muun pohjoismaan kansalaisen oikeus toimia Suomessa hammasteknikkona määräytyy yhteispohjoismaisen sopimuksen mukaisesti.

Lain 1 a §:n 1 momentin mukaan terveydenhuollon oikeusturvakeskus myöntää hakemuksesta oikeuden toimia laillistetuista hammasteknikoista pidettävään luetteloon merkittynä laillistettuna hammasteknikkona Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion kansalaiselle, jolle Euroopan talousalueen valtiossa saadun koulutuksen perusteella on siinä valtiossa myönnetty tai jolla on muualla suoritetun koulutuksen perusteella Euroopan talousalueen valtiossa hyväksytty tutkintotodistus, todistus tai muu muodollista kelpoisuutta osoittava asiakirja, joka sanotussa valtiossa vaaditaan oikeuden saamiseksi hammasteknikon toimen harjoittamiseen itsenäisenä ammatinharjoittajana, ja jolla on terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen mahdollisesti määräämä tai päättämä ammattikokemus tai joka on suorittanut terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen mahdollisesti määräämän tai päättämän sopeutumisajan tai kelpoisuuskokeen.

Lain 1 a §:n 2 momentin mukaan Euroopan talousalueeseen kuulumattoman valtion kansalaisella, joka on suorittanut 1 §:n 1 momentissa tarkoitetun tutkinnon tai ulkomailla terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen hyväksymän vastaavan tutkinnon ja jolla on tehtävän edellyttämä asetuksella säädetty pätevyys sekä riittävä kielitaito, terveydenhuollon oikeusturvakeskus voi hakemuksesta erityisestä syystä myöntää luvan määrääminsä ehdoin toimia laillistettuna hammasteknikkona.

Laissa säädetään hammasteknikon oikeuksien menetetyksi julistamisesta joko määräajaksi tai kokonaan. Laissa on myös rangaistussäännökset.

Euroopan yhteisöjen lainsäädäntö

Tutkintojen tunnustamista ja ammatinharjoittamisen ehtoja koskevien EY:n direktiivien tarkoituksena on edistää ammatinharjoittajien vapaata liikkuvuutta Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion (ETA-valtio) alueella siten, että direktiiveissä mainitun tutkinnon ja mahdollisesti vaadittavan ammatillisen harjoittelun suorittaneella ETA-valtion kansalaisella on oi-

keus harjoittaa ammattiaan myös muissa ETA-valtioissa.

Kustakin erityisdirektiivien piirissä olevasta terveydenhuollon ammatinharjoittajaryhmästä on annettu kaksi erityisdirektiiviä. Direktiiviparista toisella säädetään koulutuksen sisältöä ja pituutta koskevat vähimmäisvaatimukset ja toisella säädetään, millä ehdoilla tutkintojen molemminpuolinen tunnustaminen tapahtuu sopimusosapuolten välillä.

Neuvoston direktiivi lääketieteen tutkintodistusten, todistusten ja muiden muodollista kelpoisuutta osoittavien asiakirjojen vastavuoroisesta tunnustamisesta sekä toimenpiteistä sijoittautumisvapauden ja palvelujen tarjoamisen vapauden tehokkaan käyttämisen helpottamiseksi (75/362/ETY), muutoksineen, jäljempänä lääkäridirektiivi.

Lääkäridirektiivi koskee oikeutta harjoittaa lääkärintointa. Direktiiviä sovelletaan sekä toisen palveluksessa että itsenäisinä ammatinharjoittajina toimiviin lääkäreihin. Direktiivin tarkoituksena on edistää lääkäreiden vapaata liikkumista jäsenvaltioiden alueella.

Direktiivin 2 artiklan mukaan jokaisen jäsenvaltion on tunnustettava sellaiset lääketieteen tutkintotodistukset, todistukset ja muut muodollista kelpoisuutta osoittavat asiakirjat, jotka on myönnetty jäsenvaltioiden kansalaisille toisessa jäsenvaltiossa lääkärintointa koskevien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta annetun direktiivin (75/363/ETY), jäljempänä lääkärintoimen yhteensovittamisdirektiivi, 1 artiklan mukaisesti siten, että kyseinen pätevyystodistus antaa jäsenvaltion alueella saman oikeuden lääkärintoimen aloittamiseen ja sen harjoittamiseen itsenäisenä ammatinharjoittajana kuin jäsenvaltion itsensä myöntämät pätevyystodistukset.

Edellä mainitut tutkintotodistukset, todistukset ja muut muodollista kelpoisuutta osoittavat asiakirjat on lueteltu lääkäridirektiivin 3 artiklassa.

Lääkäridirektiivin 4 ja 5 artiklaan sisältyvät säännökset lääketieteen erikoisalojen sellaisten tutkintotodistusten, todistusten ja muiden muodollista kelpoisuutta osoittavien asiakirjojen tunnustamisesta, jotka ovat yhteiset kaikille jäsenvaltioille taikka kahdelle tai useammalle jäsenvaltiolle. Nämä muodollista kelpoisuutta osoittavat asiakirjat on myönnetty jäsenvaltioiden kansalaisille muissa jäsenvaltioissa lääkärintoimen yhteensovittamisdirektiivin 2—4 ja 8 artiklan mukaisesti. Kyseiset asiakirjat on lueteltu lääkäridirektiivin 5 ja 7 artiklassa.

Lisäksi lääkäridirektiiviin sisältyy säännöksiä, joiden tarkoituksena on helpottaa sijoittautumisoikeuden ja palvelujen tarjoamisen vapauden tehokasta käyttämistä lääkäreiden toiminnassa.

Neuvoston direktiivi yleislääkärin erityiskoulutuksesta (86/457/ETY), jäljempänä yleislääkäridirektiivi.

Yleislääkäridirektiivin mukaan ETA-valtioiden on järjestettävä yleislääkäreinä toimiville vähintään kaksivuotinen käytännön työhön painottuva erityiskoulutus, joka direktiivin mukaan tulee pakolliseksi sosiaaliturvajärjestelmän piirissä toimiville yleislääkäreille viimeistään 1 päivänä tammikuuta 1995. Pääsyvaatimuksena erityiskoulutukseen on hyväksytysti suoritettu vähintään kuuden vuoden pituinen lääkärin peruskoulutus.

Yleislääkäridirektiivin mukaan opiskelu kestää vähintään kaksi vuotta, on kokopäiväistä ja tapahtuu toimivaltaisten viranomaisten tai toimielinten valvonnassa. Käytännön opetusta annetaan yhtäältä vähintään kuuden kuukauden ajan hyväksytyssä sairaalassa tai klinikassa ja toisaalta vähintään kuuden kuukauden ajan yleislääkärin vastaanotolla tai hyväksytyssä terveydenhuollon laitoksessa, jossa lääkärit huolehtivat perusterveydenhuollosta. Tämän lisäksi käytännön opetusta voidaan antaa korkeintaan kuuden kuukauden ajan muussa hyväksytyssä yleislääkärin työhön suuntautuneessa terveydenhuollon laitoksessa tai yksikössä.

Neuvoston direktiivi hammaslääkärin tutkintotodistusten, todistusten ja muiden muodollista kelpoisuutta osoittavien asiakirjojen vastavuoroisesta tunnustamisesta sekä toimenpiteistä sijoittautumisvapauden ja palvelujen tarjoamisen vapauden tehokkaan käyttämisen helpottamiseksi (78/686/ETY), muutoksineen, jäljempänä hammaslääkäridirektiivi.

Hammaslääkäridirektiivi koskee oikeutta harjoittaa hammaslääkärintointa. Direktiiviä sovelletaan sekä toisen palveluksessa että itsenäisinä ammatinharjoittajina toimiviin hammaslääkäreihin. Direktiivin tarkoituksena on edistää hammaslääkäreiden vapaata liikkumista jäsenvaltioiden alueella.

Direktiivin 2 artiklan mukaan jokaisen jäsenvaltion on tunnustettava sellaiset tutkintotodistukset, todistukset tai muut muodollista kelpoisuutta osoittavat asiakirjat hammaslääketieteessä, jotka on myönnetty jäsenvaltioiden kan-

salaisille toisessa jäsenvaltiossa hammaslääkärintointa koskevien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta annetun direktiivin (78/687/ETY), jäljempänä hammaslääkäritoimen yhteensovittamisdirektiivi, 1 artiklan mukaisesti siten, että kyseinen pätevyystodistus antaa jäsenvaltion alueella saman oikeuden hammaslääkärintoimen aloittamiseen ja sen harjoittamiseen kuin jäsenvaltion itsensä myöntämät pätevyystodistukset. Edellä mainitut tutkintotodistukset, todistukset ja muut muodollista kelpoisuutta osoittavat asiakirjat on lueteltu hammaslääkäridirektiivin 3 artiklassa.

Direktiivin 4 artiklassa on säännökset hammaslääketieteen erikoisalojen sellaisten tutkintotodistusten, todistusten ja muiden muodollista kelpoisuutta osoittavien asiakirjojen tunnustamisesta, jotka ovat yhteiset kahdelle tai useammalle jäsenvaltiolle. Nämä muodollista kelpoisuutta osoittavat asiakirjat on myönnetty jäsenvaltioiden kansalaisille muussa jäsenvaltiossa hammaslääkärintoimen yhteensovittamisdirektiivin 2 ja 3 artiklan mukaisesti. Kyseiset asiakirjat on lueteltu hammaslääkäridirektiivin 5 artiklassa.

Lisäksi direktiiviin sisältyy säännöksiä, joiden tarkoituksena on helpottaa sijoittautumisoikeuden ja palvelujen tarjoamisen vapauden tehokasta käyttämistä hammaslääkäreiden toiminnassa.

Neuvoston direktiivi yleissairaanhoidosta vastaavien sairaanhoitajien tutkintotodistusten, todistusten ja muiden muodollista kelpoisuutta osoittavien asiakirjojen vastavuoroisesta tunnustamisesta sekä toimenpiteistä sijoittautumisvapauden ja palvelujen tarjoamisen vapauden tehokkaan käyttämisen helpottamiseksi (77/452/ETY), muutoksineen, jäljempänä sairaanhoitajadirektiivi.

Sairaanhoitajadirektiivi koskee oikeutta harjoittaa yleissairaanhoidosta vastaavien sairaanhoitajien toimintaa. Direktiiviä sovelletaan sekä toisen palveluksessa että itsenäisinä ammatinharjoittajina toimiviin yleissairaanhoidosta vastaaviin sairaanhoitajiin. Direktiivin tarkoituksena on edistää yleissairaanhoidosta vastaavien sairaanhoitajien vapaata liikkumista jäsenvaltioiden alueella.

Direktiivin 2 artiklan mukaan jokaisen jäsenvaltion on tunnustettava sellaiset tutkintotodistukset, todistukset tai muut muodollista kelpoisuutta osoittavat asiakirjat, jotka on myönnetty jäsenvaltioiden kansalaisille muussa jäsenvaltiossa, yleissairaanhoidosta vastaavien sairaanhoitajien toimintaa koskevien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta annetun direktiivin (77/453/ETY), jäljempänä sairaanhoitotoimen yhteensovittamisdirektiivi, 1 artiklan mukaisesti siten, että kyseinen pätevyystodistus antaa jäsenvaltion alueella saman oikeuden yleissairaanhoidosta vastaavan sairaanhoitajan toiminnan aloittamiseen ja sen harjoittamiseen itsenäisenä ammatinharjoittajana kuin jäsenvaltion itsensä myöntämät pätevyystodistukset. Edellä mainitut tutkintotodistukset, todistukset tai muut muodollista kelpoisuutta osoittavat asiakirjat on lueteltu sairaanhoitajadirektiivin 3 artiklassa.

Lisäksi direktiiviin sisältyy säännöksiä, jotka helpottavat sijoittautumisoikeuden ja palvelujen tarjoamisen vapauden tehokasta käyttämistä yleissairaanhoidossa vastaavien sairaanhoitajien toiminnassa.

Neuvoston direktiivi kätilön tutkintotodistusten, todistusten ja muiden muodollista kelpoisuutta osoittavien asiakirjojen vastavuoroisesta tunnustamisesta sekä toimenpiteistä sijoittautumisvapauden ja palvelujen tarjoamisen vapauden tehokkaan käyttämisen helpottamiseksi (80/154/ETY), muutoksineen, jäljempänä kätilödirektiivi.

Kätilödirektiivi koskee oikeutta harjoittaa kätilöntointa. Direktiiviä sovelletaan sekä toisen palveluksessa että itsenäisinä ammatinharjoittajina toimiviin kätilöihin. Direktiivin tarkoituksena on edistää kätilöiden vapaata liikkumista jäsenvaltioiden alueella.

Direktiivin 2 artiklan mukaan jokaisen jäsenvaltion on tunnustettava sellaiset tutkintotodistukset, todistukset ja muut muodollista kelpoisuutta osoittavat asiakirjat, jotka on myönnetty jäsenvaltioiden kansalaisille toisessa jäsenvaltiossa kätilöntoimeen ryhtymistä ja kätilöntoimen harjoittamista koskevien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta annetun direktiivin (80/155/ETY), jäljempänä kätilöntoimen yhteensovittamisdirektiivi, 1 artiklan mukaisesti. Edellä mainitut tutkintotodistukset, todistukset ja muut muodollista kelpoisuutta osoittavat asiakirjat on lueteltu kätilödirektiivin 3 artiklassa. Muodollista kelpoisuutta osoittavien asiakirjojen tulee myös olla viimeksi mainitussa direktiivissä säädettyjen vähimmäisvaatimusten mukaisia ja täyttää yksi tämän direktiivin 2 artiklan 1 kohdan luettelossa säädetyistä edellytyksistä.

Direktiivin 2 artiklan 2 kohdan mukaan jokaisen jäsenvaltion on pidettävä tunnustamiaan muodollista kelpoisuutta osoittavia asiakirjoja alueellaan samanarvoisina kuin niitä, joita se itse myöntää.

Lisäksi direktiiviin sisältyy säännöksiä, jotka helpottavat sijoittautumisoikeuden ja palvelujen tarjoamisen vapauden tehokasta käyttämistä kätilöiden toiminnassa.

Neuvoston direktiivi farmasian tutkintotodistusten, todistusten ja muiden muodollista kelpoisuutta osoittavien asiakirjojen vastavuoroisesta tunnustamisesta sekä toimenpiteistä sijoittautumisvapauden tehokkaan käyttämisen helpottamiseksi farmasian alalla (85/433/ETY), muutoksineen, jäljempänä proviisoridirektiivi.

Proviisoridirektiivi koskee toimintaa, johon pääsemistä ja jonka harjoittamista rajoittavat yhdessä tai useammassa jäsenmaassa ammatilliset kelpoisuusvaatimukset ja jotka ovat avoimia 4 artiklassa tarkoitettujen farmasian tutkintotodistusten, todistusten ja muiden muodollista pätevyyttä osoittavien asiakirjojen haltijoille. Direktiiviä sovelletaan sekä toisen palveluksessa että itsenäisinä ammatinharjoittajina toimiviin henkilöihin. Direktiivin tarkoituksena on edistää näiden henkilöiden vapaata liikkumista jäsenvaltioiden alueella.

Direktiivin 2 artiklan mukaan jokaisen jäsenvaltion on tunnustettava sellaiset tutkintotodistukset, todistukset ja muut muodollista kelpoisuutta osoittavat asiakirjat, jotka on myönnetty jäsenvaltioiden kansalaisille toisessa jäsenvaltiossa tiettyä farmasian alan toimintaa koskevien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta annetun direktiivin (85/432/ETY), jäljempänä farmasian alan yhteensovittamisdirektiivi, 2 artiklan mukaisesti siten, että kyseinen pätevyystodistus antaa jäsenvaltion alueella saman oikeuden ammattiin pääsyyn ja ammatin harjoittamiseen kuin jäsenvaltion itsensä myöntämät 4 artiklassa tarkoitetut muodollista kelpoisuutta osoittavat asiakirjat.

Direktiivi sisältää myös säännökset toimenpiteistä, jotka helpottavat sijoittautumisvapauden tehokasta käyttämistä farmasian alalla.

Neuvoston direktiivi vähintään kolmivuotisesta ammatillisesta korkeammasta koulutuksesta annettujen tutkintotodistusten tunnustamista koskevasta yleisestä järjestelmästä (89/48/ETY), jäljempänä tutkintotodistusdirektiivi.

Tutkintotodistusdirektiivin tavoitteena on helpottaa korkeakoulututkinnon tai opistoasteen tutkinnon suorittaneiden henkilöiden liikkumista ETAn alueella siten, että he saavat koulutuksensa tunnustettua voidakseen työskennellä muussa ETA-valtiossa itsenäisenä ammatinharjoittajana tai toisen palveluksessa. Direktiivi ei vaikuta ETA-valtioiden oikeuteen määritellä haluamallaan tavalla kansalliset kelpoisuusvaatimukset niitä ammatteja varten, joiden harjoittamisen edellytyksistä EY:ssä ei ole annettu säädöksiä.

Direktiiviä sovelletaan ETA-valtioiden kansalaisiin. Se koskee pääsyä kaikkiin sellaisiin säänneltyihin ammattitehtäviin, joihin vaaditaan vähintään kolme vuotta kestävän korkeakoulututkinnon tai opistoasteen tutkinnon suorittaminen.

Jos vastaanottava valtio vaatii ammatin harjoittamisen ehtona vähintään kolme vuotta kestävän korkeakoulututkinnon tai opistoasteen tutkinnon suorittamista, ETA-valtion kansalaiselle on annettava samoin ehdoin kuin oman maan kansalaiselle oikeus harjoittaa tätä ammattia, jos hän on muussa ETA-valtiossa suorittanut vastaavaan ammatilliseen toimintaan oikeuttavan, vähintään kolme vuotta kestäneen korkeakoulututkinnon tai opistoasteen tutkinnon ja lisäksi ammatillisen harjoittelun, jos se on ammattipätevyyden saavuttamisen edellytyksenä. Oikeus ammatin harjoittamiseen on myös ETAn ulkopuolella suoritetun, muun ETA-valtion tunnustaman tutkinnon perusteella edellyttäen, että henkilö on harjoittanut ammattia kolmen vuoden ajan tutkinnon tunnustaneessa ETA-valtiossa. Jos tutkinto on suoritettu sellaisessa ETA-valtiossa, joka ei sääntele kyseistä ammattia, vastaanottava valtio voi vaatia, että henkilö on viimeisen kymmenen vuoden aikana harjoittanut päätoimisesti ammattia kahden vuoden ajan.

Jos henkilön suorittama tutkinto on ainakin vuoden lyhyempi kuin vastaanottavassa maassa vaadittava tutkinto, häneltä voidaan vaatia enintään neljän vuoden ammattikokemusta tai, jos ammattiin johtavan koulutuksen tai ammatillisen toiminnan sisällössä on olennaisia eroja, ammatinharjoittamisen ehdoksi voidaan asettaa kelpoisuuskokeen tai enintään kolme vuotta kestävän sopeutumisajan suorittaminen. Henkilölle on yleensä annettava mahdollisuus valita kelpoisuuskokeen ja sopeutumisajan välillä. Kelpoisuuskoe voidaan määrätä pakolliseksi, jos ammatinharjoittaminen edellyttää kansallisen lainsäädännön tarkkaa tuntemista.

Tutkintotodistusdirektiivi ei koske niitä alo-

ja, joiden tutkintojen tunnustamisesta on erikseen annettu EY:n erityisdirektiivi. Tällaisia ovat edellä mainitut erityisdirektiivit lääkärin, sairaanhoitajan, hammaslääkärin, kätilön ja proviisorin tutkinnoista.

Neuvoston direktiivi direktiiviä 89/48/ETY täydentävästä ammatillisen koulutuksen tunnustamista koskevasta toisesta yleisestä järjestelmästä (92/51/ETY), jäljempänä tutkintotodistusdirektiiviä täydentävä direktiivi.

Tutkintotodistusdirektiiviä täydentävän direktiivin tarkoituksena on edistää henkilöiden vapaata liikkuvuutta antamalla ETA-valtion kansalaiselle oikeus saada yleissivistävän koulutuksen jälkeinen ammatillinen koulutuksensa tai ammattikokemuksensa tunnustettua siinä ETA-valtiossa, johon hän siirtyy työntekijäksi tai itsenäiseksi ammatinharjoittajaksi. Direktiivi ei vaikuta ETA-valtioiden oikeuteen määritellä haluamallaan tavalla kansalliset kelpoisuusvaatimukset niitä ammatteja varten, joiden harjoittamisen edellytyksistä ei ole EY-säännöksiä.

Direktiiviä sovelletaan ETA-valtioiden kansalaisiin. Se koskee pääsyä säänneltyihin ammattitehtäviin, joihin vaaditaan sellaista ammattikoulutusta, jonka tunnustamisesta ei ole muita ETA-sääntöjä. Jos vastaanottava maa vaatii säännellyn ammatinharjoittamisen ehtona kouluasteen tutkintoa, sellaista opistotutkintoa, joka lukiopohjalta suoritettuna kestää alle kolme vuotta tai alle kolmivuotista ammatillista korkea-asteen tutkintoa tahi korkeakoulututkintoa tai tutkintoa suppeampaa opintosuoritusta, ETA-valtion kansalaiselle on annettava samoin ehdoin kuin oman maan kansalaiselle oikeus harjoittaa tätä ammattia, jos hänellä on toisessa ETA-valtiossa saatu tai tunnustettu koulutus ammattiin. Toisessa ETA-valtiossa saatu koulutus on tunnustettava siinäkin tapauksessa, että hakijan koulutus on alempitasoinen tai lyhyempi kuin mitä vastaanottava maa vaatii. Kouluasteen jälkeisen ammatillisen koulutuksen perusteella saa kelpoisuuden myös sellaisiin tehtäviin, joihin vastaanottava maa vaatii korkeakoulututkintoa paitsi siinä tapauksessa, että vaatimuksena on yli nelivuotinen korkeakoulututkinto. Hyväksymismenettely on erilainen riippuen siitä, kuinka hyvin hakijan suorittaman koulutuksen taso ja pituus vastaavat vastaanottavan maan vaatimuksia.

Hakijalta voidaan pääsääntöisesti vaatia enintään neljän vuoden ammattikokemus, jos vastaanottavan maan vaatiman ja hakijan saaman koulutuksen pituudessa on vähintään vuoden ero. Vaihtoehtoisesti häneltä voidaan vaatia kelpoisuuskokeen tai enintään kolme vuotta kestävän sopeutumisajan suorittamista, jos koulutusten tai ammattien sisällöissä on olennaisia eroja. Henkilölle on yleensä annettava mahdollisuus valita kelpoisuuskokeen ja sopeutumisajan välillä. Vastaanottava maa voi päättää, kumpi on suoritettava, jos ammatinharjoittaminen edellyttää kansallisen lainsäädännön tarkkaa tuntemista tai jos vastaanottava maa vaatii tutkintotodistusdirektiivin tarkoittamaa korkeakoulututkintoa. Jos hakijalla on kouluasteen ammatillinen tutkinto ja vastaanottava maa vaatii ylempää ammatillista tutkintoa, hakijalta voidaan vaatia enintään kolmivuotinen sopeutumisaika tai kelpoisuuskoe, joiden välillä hän voi valita. Vaatimuksen ei tarvitse perustua koulutusten tai ammattien sisällöissä oleviin eroihin.

Neuvoston direktiivi lääkäreiden vapaan liikkuvuuden ja heidän tutkintotodistustensa, todistustensa ja muiden muodollista kelpoisuutta osoittavien asiakirjojen vastavuoroisen tunnustamisen helpottamisesta (93/16/ETY).

Direktiiviin on yhdistetty aikaisemmin hyväksytyt, edellä mainitut lääkäridirektiivin, lääkärintoimen yhteensovittamisdirektiivin ja yleislääkäridirektiivin säännökset niiden sisältöä muuttamatta.

ETA-sopimus suhteessa yhteispohjoismaiseen sopimukseen

Pohjoismaiden välillä tehty sopimus eräiden terveyden- ja sairaanhoidon henkilöstöryhmien sekä eläinlääkäreiden yhteisistä työmarkkinoista koskee lääkäreitä, hammaslääkäreitä, sairaanhoitajia, proviisoreja, lääkintävoimistelijoita, toimintaterapeutteja, kätilöitä, terveydenhoitajia, optikkoja, psykologeja, farmaseutteja, röntgenhoitajia, mielenterveyshoitajia, hammashuoltajia, hammashoitajia, hammasteknikoita, perushoitajia ja kiropraktikkoja. Sopimus korvasi 25 päivänä elokuuta 1981 tehdyn Suomen, Norjan, Ruotsin ja Tanskan välisen sopimuksen eräiden ammattiryhmien hyväksymisestä toimimaan terveydenhuollon, sairaanhoidon ja eläinlääkintähuollon alalla.

Pohjoismaat ovat katsoneet, että myös jatkossa tarvitaan edellä mainittujen ammattiryhmien hyväksymistä koskevia pohjoismaisia

määräyksiä ensinnäkin sellaisten sääntelyn piiriin kuuluvien ammattiryhmien ja erityispätevyyksien osalta, jotka eivät kuulu ETA-sopimukseen sisältyvien säännösten piiriin, toiseksi joissakin tapauksissa niiden henkilöiden osalta, jotka ovat hankkineet koulutuksensa kolmannesta maasta ja kolmanneksi niiden Pohjoismaiden kansalaisten osalta, joiden mahdollisuudet ammatinharjoittamiseen toisessa Pohjoismaassa muutoin heikentyisivät vuoden 1981 sopimukseen verrattuna. Yhteispohjoismainen sopimus koskee entisiä ammatteja kiropraktikoilla lisättynä. Yhteispohjoismaista sopimusta uudistettiin siten, ettei se olisi ristiriidassa ETA-sopimuksen kanssa. Sopimusta valmisteli pohjoismainen työryhmä ja siitä pyydettiin lausunnot eri Pohjoismaista.

1.2. Käytäntö

Ammatinharjoittamisoikeuden myöntäminen

Alunperin maassamme laillistettiin tai hyväksyttiin merkittäväksi keskusrekisteriin vain muutama keskeinen ammatti. Nykyään laillistettavia tai muun hyväksynnän piirissä olevia terveydenhuollon ammatteja on 24. Terveydenhuollon oikeusturvakeskus laillistaa lääkärit, hammaslääkärit, proviisorit, farmaseutit, optikot ja hammasteknikot. Sairaanhoitotoimen harjoittajia ja koulutettuja hierojia ei laillisteta, vaan ammatinharjoittamisoikeuden myöntäminen näille ammatinharjoittajille tapahtuu merkitsemällä nämä ammatinharjoittajat terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen pitämään keskusrekisteriin. Laillistaminen tai muu hyväksyntä merkitsee ammatinharjoittamisoikeuden myöntämistä ja asianomaisten ammattinimikkeiden suojaamista.

Laillistaminen ja muu hyväksyntä merkitsee sitä, että kyseisiin terveydenhuollon ammattihenkilöihin sovelletaan ammatinharjoittamista koskevaa lainsäädäntöä, potilasvahinkolakia (585/86), potilaslakia ja tietyin rajoituksin sairausvakuutuslakia (364/63) ja -asetusta (473/63).

Vuonna 1993 terveydenhuollon oikeusturvakeskus laillisti yhteensä 1 053 ammatinharjoittajaa ja hyväksyi keskusrekisteriin merkittäväksi yhteensä 9 318 ammatinharjoittajaa. Erikoispätevyyksiä oikeusturvakeskus myönsi yhteensä 647 ammatinharjoittajalle.

Terveydenhuollon koulutusjärjestelmä

Terveydenhuoltoalan koulutus ja opetussuunnitelmat tai opetussuunnitelmien perusteet ovat tutkintoasetuksin säänneltyjä ja siten koulutuksen sisällöt ja tutkinnot täyttävät terveydenhuollon ammattiryhmien laillistuksen ja muun hyväksynnän edellyttämät vaatimukset.

Terveydenhuollon tehtäviin tarvittavaa, laillistamisen tai muun hyväksynnän edellytyksenä olevaa koulutusta annetaan korkea-asteella, opistoasteella ja kouluasteella.

Korkea-aste. *Lääketieteellinen koulutus.* Lääketieteen perustutkinto on lääketieteen lisensiaatin ja hammaslääketieteen perustutkinto on hammaslääketieteen lisensiaatin tutkinto. Lääketieteen perustutkinnon jälkeen seuraa vuoden pituinen käytännön harjoittelu eli niin sanottu orientoiva vaihe, minkä jälkeen lisensiaatin tutkinnon suorittanut saa oikeuden itsenäisesti harjoittaa ammattiaan laillistettuna lääkärinä. Lääketieteellisissä tiedekunnissa voidaan suorittaa perustutkinnon ja laillistamisen jälkeisiä erikoislääkärin tutkintoja sekä lääketieteen tohtorin tutkinto.

Hammaslääketieteen lisensiaatin tutkinnon jälkeen tarvitaan puolen vuoden orientoiva vaihe ennen laillistettua itsenäisen ammatinharjoittamisoikeuden saamista. Hammaslääketieteessä on neljä erikoistumisalaa, joilla voidaan suorittaa erikoishammaslääkärin jatkotutkintoja 3—4 vuotta kestävinä opintoina. Yliopistollisena jatkotutkintona voidaan suorittaa tohtorin tutkinto.

Korkea-aste. *Farmasian koulutus.* Farmasian koulutusalalla voidaan suorittaa proviisorin tutkinto ylempänä yliopistollisena tutkintona. Yliopistollisena jatkotutkintona voidaan suorittaa tohtorin tutkinto.

Farmaseutin 2,5—3-vuotinen opistoasteiseksi määritelty koulutus on tapahtunut yliopistojen farmasian laitoksilla.

Farmasian alan koulutusta ollaan 1 päivästä elokuuta 1994 uudistamassa siten, että nykyinen farmaseutin opistoasteinen tutkinto laajennetaan 3-vuotiseksi alemmaksi korkeakoulututkinnoksi.

Opisto- ja kouluaste. Ammattitutkinnot ovat koulutuksen pituuden ja koulutusasteen mukaan joko opisto- tai kouluasteen tutkintoja. Koulutusta annetaan sekä opisto- että kouluasteella terveydenhuollon peruslinjalla ja vastaavilla ylioppilaspohjaisilla opintolinjoilla sekä

erillisillä opintolinjoilla. Koulutus on peruskoulu- tai ylioppilaspohjaista. Ammatillista peruskoulutusta annetaan lisäksi aikuiskoulutuksena.

Terveydenhuollon opistoasteisia koulutusammatteja ovat terveydenhuollon peruslinjalla suoritettavat sairaanhoitajan, terveydenhoitajan, kätilön, laboratoriohoitajan, röntgenhoitajan, fysioterapeutin, toimintaterapeutin, hammashuoltajan ja apuneuvoteknikon tutkinnot. Peruslinjan kouluasteisia tutkintoja ovat perushoitajan, lastenhoitajan, mielenterveyshoitajan, kuntohoitajan, jalkojenhoitajan, lääkintävahtimestari-sairaankuljettajan ja hammashoitajan tutkinnot.

Terveydenhuollon erillisillä opintolinjoilla voidaan suorittaa opistoasteisiksi luonnehdittavat hammasteknikon, erikoishammasteknikon ja optikon tutkinnot. Hierojakoulutusta ovat antaneet yksityiset oppilaitokset.

Nykyinen opistoaste sisältää 3-vuotisen sairaanhoitajan peruskoulutuksen ja sen lisäksi puolen vuoden pituisen erikoistumisen sairaanhoitajaksi, kätilöksi tai terveydenhoitajaksi. Koulutus kestää ylioppilaspohjaisille 3,5 vuotta ja peruskoulupohjaisille 4,5 vuotta. Opetusministeriö on 30 päivänä joulukuuta 1992 tehnyt päätöksen kätilön koulutuksen pidentämisestä yhden vuoden käytännön harjoittelulla kätilödirektiivin edellyttämällä tavalla.

Opetushallitus on vahvistanut kutakin koulutusammattia varten valtakunnallisen opetussuunnitelman, jota oppilaitokset ovat olleet velvollisia noudattamaan. Valtakunnalliset opetussuunnitelmat on laadittu opetushallituksen johdolla yhteistyössä terveydenhuoltoviranomaisten, terveydenhuollon toimintayksiköiden, työntekijöitä ja työnantajia edustavien alan järjestöjen sekä oppilaitosten kanssa. Opetussuunnitelmissa on otettu huomioon koulutuspoliittiset ja terveyspoliittiset lähtökohdat, työelämän ja sen kehittämisen tarpeet sekä alan uudistuva tietoperusta ja ammattikäytännön kehittämisen vaatimukset. Teoreettisen koulutuksen lisäksi koulutus käsittää kliinisen opetuksen ohjattuna käytännön harjoitteluna.

Terveydenhuollon oikeusturvakeskus merkitsee pitämäänsä keskusrekisteriin mainitut tutkinnot suorittaneet tutkintotodistustensa perusteella ja antaa heille siten ammatinharjoittamisoikeuden.

Koulutusuudistukset ja -kokeilut. Osana koulutuksen kokonaisuudistusta on käynnistetty yhteinen sosiaali- ja terveydenhuollon kouluasteen koulutus, jossa on yhdistetty seitsemän terveydenhuollon (perushoitajan, mielenterveyshoitajan, lastenhoitajan, kuntohoitajan, jalkojenhoitajan, hammashoitajan ja lääkintävahtimestari-sairaankuljettajan) ja kolme sosiaalihuollon (kodinhoitajan, kehitysvammahoitajan ja päivähoitajan) kouluasteista ammattikoulutusta. Yhteistä koulutusta on kaksi ensimmäistä vuotta, minkä jälkeen tapahtuu puolen vuoden syventävien opintojen kautta eriytyminen opiskelijan valinnan mukaan. Tavoitteena on, että sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon suorittanut voi toimia sekä avohuollossa että sosiaali- ja terveydenhuollon laitoksissa hoidon ja huollon laaja-alaisissa perustehtävissä.

Kokeilukoulutuksena on käynnistynyt terveydenhuollon ammattikorkeakoulutus. Terveydenhuollon ammattikorkeakoulukokeilua toteutetaan tällä hetkellä 12 terveydenhuoltooppilaitoksessa, jotka kuuluvat yhdeksään eri ammattikorkeakouluun. Ammattikorkeakoulun terveydenhuollon koulutusohjelmat sisältävät hoitotyön, kuntoutuksen ja kliinisen laboratoriotyön suuntautumisvaihtoehdot. Hoitotyön suuntautumisvaihtoehdosta valmistuu sairaanhoitajia, kätilöitä, terveydenhoitajia ja diakonissoja. Kuntoutuksen suuntautumisvaihtoehdosta valmistuu fysioterapeutteja ja toimintaterapeutteja. Kliinisen laboratoriotyön suuntautumisvaihtoehdosta valmistuu laboratoriohoitajia, optometrian suuntautumisvaihtoehdosta optikoita. Tarkoituksena on siirtää hammasteknikoiden koulutus ammattikorkeakoulujärjestelmän piiriin.

Ammattikorkeakoulututkinto antaa saman käytännön ammattipätevyyden toimia valvotuissa terveydenhuollon ammateissa kuin nykyinen opistoasteinen koulutus.

Muiden terveydenhuollossa toimivien ammattiryhmien koulutuksia

Psykologin, puheterapeutin ja ravitsemusterapeutin koulutukset ovat korkea-asteen koulutusta ja ne valmistavat työntekijöitä pääosin terveydenhuoltoon. Koulutus on yliopistollinen perustutkinto. Koulutusohjelmien laajuus on puheterapeutilla ja psykologilla tieteellisten ja ammatillisten vaatimusten vuoksi keskimääräistä yliopistollista perustutkintoa laajempi.

Psykologin tai filosofian kandidaatin tutkintoa voidaan suorittaa kuudessa maamme yli-

opistossa. Psykologeista lähes puolet on sijoittunut yksinomaan terveydenhuollon tehtäviin.

Logopedian yliopistollinen koulutusohjelma antaa puheterapeutin pätevyyden. Koulutusta annetaan Helsingin ja Oulun yliopistoissa.

Ravitsemusterapeutin koulutusta annetaan Kuopion yliopiston lääketieteellisessä tiedekunnassa. Tutkinto on terveydenhuollon kandidaatin tutkinto.

Yhteispohjoismaisessa sopimuksessa tarkoitettua kiropraktikon koulutusta annetaan pääasiassa Pohjoismaiden ulkopuolella. Koulutus kestää 4—5 vuotta ja johtaa Doctor of Chiropractic -tutkintoon.

Ammatinharjoittajan valvonta ja vastuu

Ammatinharjoittajan valvonta. Terveydenhuollon ammatinharjoittajia valvovat ensisijaisesti työnantajat. Kunnilla ja kuntayhtymillä on kurinpitovalta palveluksessaan olevaan terveydenhuoltohenkilöstöön.

Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen oikeus valvoa laissa säädettyä terveydenhuoltohenkilökuntaa perustuu terveydenhuollon oikeusturvakeskuksesta annettuun lakiin (1074/92) sekä ammatinharjoittamista koskevaan lainsäädäntöön. Ammatinharjoittamislainsäädännön piiriin kuuluvat ammatinharjoittajat ovat myös lääninhallituksen valvonnan alaisia.

Valvonnan ensisijaisena päämääränä on potilasturvallisuuden säilyttäminen ja edistäminen. Tässä tarkoituksessa valvotaan asianomaisen kykenevyyttä harjoittaa ammattia ja ammatinharjoittamisen laatua. Ammatinharjoittamisessa havaituista puutteista valvontaviranomaiset voivat saada tiedon muun muassa asiakkaiden ilmoituksista ja kanteluista, eri viranomaisilta, kansaneläkelaitokselta, apteekeilta, työnantajilta, esimiehiltä ja tuomioistuimien ilmoituksista. Valvontaviranomaisilla on oikeus valvoa ainoastaan ammatinharjoittamista koskevan lainsäädännön piiriin kuuluvaa terveydenhuoltohenkilöstöä.

Valvonta-asian tutkinnassa kertyneen aineiston perusteella terveydenhuollon oikeusturvakeskuksessa voidaan ryhtyä esimerkiksi seuraaviin toimenpiteisiin: hallinnolliseen ohjaukseen, kurinpitomenettelyyn ja turvaamistoimenpiteisiin sekä tehostettuun tarkkailuun. Lääninhallitus voi ryhtyä ainoastaan hallinnolliseen ohjaukseen, toisin sanoen kiinnittää asianomaisen ammatinharjoittajan huomiota tai antaa hänelle huomautuksen taikka vakavan huomautuksen vastaisen toiminnan varalle. Terveydenhuoltohenkilöstön ammatinharjoittamisoikeuden rajoittamista, menettämistä ja palauttamista sekä kurinpitoa koskevista asioista päättää terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen terveydenhuollon ammattihenkilöiden valvontalautakunta.

Lääkäreihin, hammaslääkäreihin, proviisoreihin ja farmaseutteihin kohdistuvista kurinpitotoimista on säädetty erikseen näitä ammatinharjoittajia koskevissa laeissa. Kurinpitorangaistuksen voi aiheuttaa vastoin lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä toimiminen, virheellisyys tai laiminlyönti tehtävässä taikka lääkäreiden, hammaslääkäreiden ja apteekkareiden osalta lisäksi sopimaton käytös. Kurinpitorangaistuksia ovat suullinen tai kirjallinen varoitus. Kurinpitorangaistuksena on käytetty lähes yksinomaan kirjallista varoitusta. Muiden ammatinharjoittajien osalta vastaavat säännökset puuttuvat.

Potilasturvallisuutta vaarantavalta ammatinharjoittamiselta suojaudutaan poistamalla ammatinharjoittamisoikeus tai rajoittamalla sitä. Tällaista turvaamistoimenpidettä ei lueta rangaistuksiin kuuluvaksi. Yksityiskohtaisimmat turvaamistoimenpiteitä koskevat säännökset ovat lääkäreillä ja hammaslääkäreillä. Säännökset koskevat yleensä kykenevyyttä harjoittaa ammattia ja ammatinharjoittamisen laatua.

Yleisimpänä syynä ammatinharjoittamisoikeuksien menetetyksi julistamiseen on ammatinharjoittajan iästä, sairaudesta tai muusta syystä johtuva työkyvyttömyys. Tämä koskee lääkärin-, hammaslääkärin-, proviisorin-, farmaseutin- ja sairaanhoitotoimen harjoittajia. Hammasteknikon ja koulutetun hierojan kohdalla fyysisen sairauden aiheuttama työkyvyttömyys ei voi olla syynä oikeuksien menettämiseen; sen sijaan alkoholin tai huumausaineiden väärinkäytöstä taikka mielisairaudesta johtuva työkyvyttömyys voi olla oikeuksien menettämisen syynä.

Oikeuksien menettämisen tai rajoittamisen voi aiheuttaa lääkäreiden, hammaslääkäreiden, sairaanhoitotoimen harjoittajien ja koulutettujen hierojien kohdalla myös ammattia harjoitettaessa tehty rikos. Jos optikko tai hammasteknikko on tuomittu vankeusrangaistukseen taikka sanottua ammatinharjoittajaa koskevan lain rikkomisesta sakkoon, hänen oikeuksiaan voidaan rajoittaa tai hänet voidaan julistaa

menettäneeksi oikeutensa ammatinharjoittamiseen.

Lääkäri tai hammaslääkäri voi menettää oikeutensa myös, jos hän kirjoittaa tietoisesti virheellisen tai perusteettoman lääkärintodistuksen tai -lausunnon taikka menettelee tointaan harjoittaessaan tavalla, jota on pidettävä sopimattomana tai väärinkäyttää potilaan luottamusta taikka potilaan riippuvuutta hänestä. Koulutetun hierojan kohdalla tulee kyseeseen myös luottamuksen väärinkäyttö.

Terveydenhuollon oikeusturvakeskus voi puuttua lääkärin tai hammaslääkärin ammatinharjoittamisoikeuksiin myös silloin, kun ammatinharjoittaja menettelee virheellisesti lääkärintoimen tai hammaslääkärintoimen tehtäviä suorittaessaan tai suorittaa sellaisia lääkärintoimeen tai hammaslääkärintoimeen kuuluvia tehtäviä, joihin ammatinharjoittajan koulutusta tai kokemusta on pidettävä riittämättömänä tai toimintamahdollisuuksia rajoitettuina.

Erityisestä syystä terveydenhuollon oikeusturvakeskus voi määrätä lääkärin tai hammaslääkärin täydennyskoulutukseen uhalla, että häntä voidaan kieltää harjoittamasta ammattia tai rajoittaa sitä.

Lääkärintoimen ja hammaslääkärintoimen harjoittamisesta annetuissa laeissa on säännös, jonka mukaan terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen lisäksi lääninhallitus voi tarvittaessa määrätä suoritettavaksi ammatinharjoittajan vastaanotto-, tutkimus- ja hoitotilojen sekä potilaskortiston tarkastuksen. Tarkastuksen toimittajaksi voidaan määrätä vain laillistettu lääkäri tai hammaslääkäri.

Käytännössä seuraamuksiin johtaneet valvontatoimenpiteet ovat kohdistuneet lähes pelkästään lääkäreihin ja hammaslääkäreihin. Esimerkiksi vuonna 1993 terveydenhuollon oikeusturvakeskus poisti 12 lääkäriltä, yhdeltä hammaslääkäriltä ja yhdeltä sairaanhoitajalta ammatinharjoittamisoikeuden sekä rajoitti 17 lääkärin ammatinharjoittamisoikeutta. Kurinpitorangaistuksena annettiin neljälle lääkärille kirjalliset varoitukset. Hallinnollisesti terveydenhuollon oikeusturvakeskus ohjasi 24 lääkäriä, yhtä hammaslääkäriä ja yhtä optikkoa antamalla heille huomautukset vastaisen toiminnan varalle.

Julkisen sektorin palveluksessa olevia terveydenhuollon ammatinharjoittajia valvovat myös oikeuskansleri ja eduskunnan oikeusasiamies.

Ammatinharjoittajan vastuu. Terveydenhuollon ammatinharjoittajan toiminnassa vastuu voidaan jakaa kurinpitovastuuseen, rikosoikeudelliseen vastuuseen ja vahingonkorvausvastuuseen.

Terveydenhuollon ammatinharjoittajaa koskevat yleiset rikosoikeudelliset normit. Rikosoikeudellisen vastuun syntyminen edellyttää, että oikeudenvastainen seuraus on aiheutettu teolla tai laiminlyönnillä, joka on luettavissa tekijän syyksi tahallisena tai tuottamuksellisena. Pääsääntöisesti kysymyksessä voivat olla tuottamusrikokset, esimerkiksi ruumiinvamman tuottamus. Terveydenhuollossa tapahtuneet hoitovahingot johtavat harvoin rikosoikeudellisiin toimiin.

Ennen potilasvahinkolain voimaantuloa 1 päivänä toukokuuta 1987 potilaan oikeus vahingonkorvaukseen henkilövahingosta määräytyi vahingonkorvauslain (412/74) mukaan. Potilasvahinkolaki on suhteessa vahingonkorvauslakiin erityislaki. Potilaalle aiheutuneen esinevahingon sekä vähäisenä pidettävän henkilövahingon korvaamiseen sovelletaan edelleenkin vahingonkorvauslakia. Vahingonkorvauslain mukaan vahingon aiheuttaja on velvollinen korvaamaan toiselle tahallisesti tai tuottamuksellisesti aiheuttamansa vahingon. Lain mukaan työnantaja on velvollinen korvaamaan vahingon, jonka työntekijä virheellään tai laiminlyönnillään työssä aiheuttaa. Työnantajan vahingonkorvausvastuusta huolimatta työntekijä ei aina vapaudu korvausvelvollisuudesta.

1.3. Ammatinharjoittamiseen vaikuttava muu lainsäädäntö

Potilasvahinkolaki

Terveyden- ja sairaanhoitotoimintaa harjoittavilla on oltava vakuutus potilasvahinkolain mukaisen vastuun varalta. Työnantajien on huolehdittava vakuuttamisvelvollisuuden täyttämisestä. Myös kaikilla terveyden- ja sairaanhoitoa itsenäisenä ammattitoimintana harjoittavilla on oltava vakuutus. Jos toisen palveluksessa oleva harjoittaa lisäksi yksityisvastaanottoa, hänellä tulee olla tämän toiminnan varalta erillinen vakuutus. Vakuutuksen ottamisen laiminlyönyt on velvollinen laiminlyöntinsä ajalta suorittamaan enintään kymmenkertaisen vakuutusmaksun.

Terveyden- ja sairaanhoidon yhteydessä potilaalle aiheutuneesta henkilövahingosta suori-

tetaan korvausta potilasvahinkolain mukaan. Potilasvahinkona korvataan myös henkilövahinko, joka on sattunut sairaankuljetuksen aikana. Pääsääntönä on, että potilasvahinkona korvataan potilaan tutkimuksen, hoidon tai muun vastaavan käsittelyn tai sellaisen laiminlyönnin aiheuttama henkilövahinko.

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista

Potilaslaki sisältää säännökset potilaan hoitoon ja kohteluun liittyvistä keskeisistä oikeudellisista periaatteista. Näitä ovat muun muassa oikeus hyvään terveyden- ja sairaanhoitoon ja siihen liittyvään kohteluun sekä tiedonsaanti- ja itsemääräämisoikeus. Lain tarkoituksena on edistää terveydenhuollon ammattihenkilön ja potilaan välisen luottamuksellisen hoitosuhteen ja vuorovaikutuksen syntymistä sekä korostaa terveydenhuollon toimintojen laadullista kehittämistä.

Laki yksityisestä terveydenhuollosta

Yksityisestä terveydenhuollosta annetussa laissa säädetään oikeudesta antaa väestölle yksityisesti terveydenhuollon palveluita. Laissa tarkoitettu toiminta täydentää julkisen terveyden- ja sairaanhoidon tuottamia palveluja. Lain lähtökohtana on, että yksityisen terveydenhuollon palvelujen tulee tasoltaan ja laadultaan vastata julkisen terveydenhuollon palveluja. Laissa on määritelty viranomaisten keinot yksityisen terveydenhuollon toiminnan seuraamiseksi ja arvioimiseksi.

Sairausvakuutuslaki

Suomessa asuvalla henkilöllä on sairausvakuutuslain nojalla oikeus saada sairauden perusteella korvausta tarpeellisen sairaanhoidon kustannuksista. Sairaanhoitona korvattavista kustannuksista säädetään sairausvakuutuslain 5 §:ssä.

Korvauksen maksamisen edellytyksenä on, että hoidon on antanut asianmukaisen ammattikoulutuksen saanut henkilö. Asianmukaisen ammattikoulutuksen saaneena pidetään sairausvakuutusasetuksen 5 §:n 1 momentin mukaan henkilöä, jonka terveydenhuollon oikeusturvakeskus on sairaanhoitajana, kätilönä, lääkintävoimistelijana, laboratoriohoitajana tai erikoishammasteknikkona merkinnyt terveydenhuoltohenkilöstöstä pitämäänsä luetteloon sekä sairausvakuutusasetuksen 5 §:n 2 momentin mukaan psykologia hänen suorittaessaan lääkärin määräämään tutkimukseen tai hoitoon liittyvää testausta tai muuta siihen verrattavaa psykologista tutkimusta.

Kuluttajansuojalaki

Kuluttajansuojalaki (38/78) koskee kulutushyödykkeiden tarjontaa, myyntiä ja muuta markkinointia elinkeinonharjoittajalta kuluttajalle. Kulutushyödykkeellä tarkoitetaan tavaroita ja palveluksia, joita tarjotaan tai käytetään yksityiseen kulutukseen.

Kuluttajavalituslautakunta antaa ratkaisusuosituksia kuluttajansuojalaissa tarkoitetuissa asioissa yksityisesti ammattiaan harjoittavan terveydenhuoltohenkilöstöön kuuluvan sekä yksityisestä terveydenhuollosta annetussa laissa tarkoitetusta toiminnasta.

Laki kilpailunrajoituksista

Kilpailunrajoituksista annetun lain (480/92) mukaan on erityisesti otettava huomioon kuluttajien etu ja elinkeinotoiminnan harjoittamisen vapauden turvaaminen perusteettomilta esteiltä ja rajoituksilta. Kilpailunrajoituksella katsotaan olevan vahingollisia vaikutuksia, jos se terveen ja toimivan taloudellisen kilpailun kannalta sopimattomalla tavalla vaikuttaa hinnanmuodostukseen, vähentää tai on omiaan vähentämään tehokuutta elinkeinoelämän piirissä, estää tai vaikeuttaa toisen elinkeinon harjoittamista tai on yhteensopimaton Suomea velvoittavan kansainvälisen sopimuksen kanssa.

Valtionosuuslainsäädäntö

Vuoden 1993 alusta voimaan tulleen sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (733/92) ja siihen liittyvien erityislainsäädännön muutosten (734—763/92) eräs keskeinen tarkoitus on ollut kuntia ja kuntayhtymiä sitovan ohjauksen vähentäminen. Valtionosuusuudistuksen yhteydessä palvelujen järjestämistapaa koskevia säännöksiä on kumottu tai muutettu kunnille joustavimmiksi. Kunnat ja kuntayhtymät voivat kohden-

taa sosiaali- ja terveydenhuollon henkilökuntaa parhaaksi katsomallaan tavalla eikä valtio enää ohjaa henkilöstön määrää tai tehtäviä. Näin kunnat ja kuntayhtymät voivat perustaa tarpeelliseksi katsomiaan virkoja ja tehtäviä ja asettaa niille kelpoisuusehdot.

1.4. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö

Ruotsi

Ruotsissa terveydenhuollon ammatinharjoittamiskelpoisuudesta annetun lain (L om behörighet att utöva yrke inom hälso- och sjukvården m.m. SFS 1984:542) nojalla sosiaalihallitus laillistaa lääkärit, hammaslääkärit, psykologit, puheterapeutit, lääkintävoimistelijat, psykoterapeutit, optikot, kätilöt, sairaanhoitajat ja kiropraktikot.

Laillistaminen on edellytyksenä kätilön, lääkärin ja hammaslääkärin ammattien harjoittamiselle. Apteekkareita ja farmaseutteja ei laillisteta, mutta laissa säädetään näiden ammattien harjoittamisen edellyttämästä pätevyydestä.

Lailla on suojattu ammattiarvo ja ammattinimike. Terveydenhuoltoalalla ei saa ilman asianmukaista kelpoisuutta esiintyä kätilönä, lääkärinä tai hammaslääkärinä tai muutoin uskotella omaavansa tällaista kelpoisuutta. Kiellettyä on myös esiintyä laillistettuna optikkona, kiropraktikkona, puheterapeuttina, psykologina, psykoterapeuttina, lääkintävoimistelijana, sairaanhoitajana tai hammashuoltajana ilman laillistusta kyseessä olevaan ammattiin (SFS 1992:1562). Laillistetun psykologin tulee myös suorittaa säädetty käytännön harjoittelu.

Asetuksessa (SFS 1982:771) on säädetty kelpoisuudesta eräisiin maakäräjien terveyden- ja sairaanhoidon virkoihin sekä näiden virkojen täyttämisestä. Pätevyysvaatimukset on säädetty asetuksella lääkärin, kätilön, lääkintävoimistelijan ja sairaanhoitajan virkoihin.

Terveydenhuoltohenkilöstön valvonnasta annetussa laissa (L om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m.fl. SFS 1980:11) säädetään myös potilaan oikeuksia vastaavista terveydenhuollon henkilöstön velvollisuuksista.

Tanska

Säännelty oikeus ammatinharjoittamiseen terveydenhuoltoalalla on yhdeksällä ryhmällä. Näitä ovat lääkärit, hammaslääkärit, sairaanhoitajat, kätilöt, terapia-assistentit (fysioterapeutit/toimintaterapeutit), kliiniset hammasteknikot, jalkojenhoitajat, kiropraktikot ja apteekkarit. Näitä ammattinimikkeitä saavat käyttää vain henkilöt, jotka ovat saaneet edellä mainitun oikeuden.

Lääkärien osalta on lisäksi erityisesti määritelty yksinomaan lääkärille kuuluvat tehtävät. Näitä tehtäviä ovat muun muassa sukupuolitautien hoito tartuntavaarallisessa vaiheessa, tuberkuloosin ja muiden tartuntatautien hoito, operatiiviset toimenpiteet, puudutukset, synnytykset, lääkkeiden määrääminen, säteilyvaaraa aiheuttavat hoidot sekä tiettyjen elektronisten laitteiden käyttö. Hammaslääkäreiden, kätilöiden, kliinisten hammasteknikkojen sekä kiropraktikkojen osalta on vastaavasti tehtäviä koskevia tarkempia määräyksiä.

Eräiden muiden ammattiryhmien laillistamiseksi on tehty esityksiä. Tällaisena on erityisesti mainittu psykologit, joiden laillistamismenettely on alkanut vuoden 1994 alusta.

Norja

Norjassa on lääkäreillä, hammaslääkäreillä, lääkintävoimistelijoilla, ortopediainsinööreillä, sairaanhoitajilla, psykologeilla ja kätilöillä oma ammatinharjoittamislakinsa. Muun terveydenhuoltohenkilöstön hyväksynnästä on säädetty laissa, joka koskee toimintaterapeutteja, röntgenhoitajia, lastenhoitajia, apuhoitajia, jalkojenhoitajia, hammashoitajia, bioinsinöörejä, optikoita ja kiropraktikkoja. Lisäksi proviisoreista ja farmaseuteista säädetään apteekkilaissa.

Nimikkeen suojan lisäksi säännökset antavat yksinoikeuden toiminnan harjoittamiseen lääkäreille, hammaslääkäreille, lääkintävoimistelijoille, ortopediainsinööreille, kätilöille, proviisoreille ja farmaseuteille. Muilla edellä mainituilla ryhmillä on vain nimikkeen suoja säänneltynä.

Terveyshallitus vastaa kaikkien terveydenhuollon ammattihenkilöiden valvonnasta. Viranomaisilla on oikeus poistaa tai rajoittaa henkilön oikeuksia noudattaen ammattiryhmittäin annettuja tarkempia säännöksiä ja määräyksiä. Norjassa on vireillä terveydenhuollon ammatinharjoittajien osalta säännösten uusiminen, jossa tavoitteena on yhtenäistää ammattiryhmiä koskevat säännökset yhteiseen lakiin.

Islanti

Islannissa lakisääteinen oikeutus ammatinharjoittamiseen terveydenhuollossa koskee viittätoista ammattia: lääkäri, hammaslääkäri, sairaanhoitaja, proviisori, fysioterapeutti, toimintaterapeutti, kätilö, optikko, farmaseutti, röntgenhoitaja, hammashuoltaja, hammashoitaja, perushoitaja, eläinlääkäri ja kiropraktikko. Ammatinharjoittamista koskevat lait ovat Islannissa ammattikohtaisia ja ne suojaavat sekä ammattinimikkeen että ammatinharjoittamisoikeuden.

Saksa

Saksassa säädetään erikseen akateemisista lääketieteellisistä ammateista ja oikeudesta harjoittaa näitä ammatteja sekä koulutuksesta ja kelpoisuusedellytyksistä ei-akateemisiin terveydenhuollon ammatteihin. Akateemisten lääketieteellisten ammattien harjoittamisen edellytyksistä säädetään perustuslaissa (Artikel 74 Nr 19. Grundgesetz) sekä koko liittovaltiota varten näistä ammateista annetuissa laeissa. Näitä ammatteja ovat lääkäri, hammaslääkäri, eläinlääkäri ja apteekkari. Näitä ammatteja saa harjoittaa vain laillistettu, hakemuksesta tämän ammatin harjoittamiseen luvan saanut henkilö. Luvan myöntää terveysministeriö. Lupaa haettaessa rinnastetaan Saksan kansalaisiin myös vailla kansalaisuutta tai kotivaltiota olevat Saksassa asuvat säädetyn koulutuksen saaneet henkilöt. Tämän Saksassa asuvan henkilöryhmän oikeuksista ja asemasta on olemassa oma laki. Lääkärien erikoistumiskoulutuksesta ja erityisaloista on säädetty omassa laissa.

Oikeudesta antaa psykologina psykoterapeutin palveluita aikuisväestölle, lapsille ja nuorille sekä koulutuksesta näihin ammatteihin säädetään omassa koko liittovaltiota koskevassa laissa. Näitä palveluita saa antaa vain säädetyn koulutuksen saanut ja kelpoisuusedellytykset täyttävä henkilö. Samoin on erikseen säädetty omassa laissa ravintoterapeutin koulutuksesta ja kelpoisuusedellytyksistä toimia näissä tehtävissä.

Eri ryhmän muodostavat muun kuin lääketieteellisen koulutuksen saaneet ammattimaisesti terveydenhuollon palveluita antavat henkilöt. Heidän koulutuksestaan ja kelpoisuusedellytyksistään säädetään omissa joko kussakin osavaltiossa tai koko liittovaltiota varten annetuissa laeissa. Tämän ryhmän, jonka ammatinharjoittaminen on luvanvaraista, muodostavat toiminta- ja työterapeutit, ravitsemusassistentit, kätilöt, sairaanhoitajat, lasten sairaanhoitajat, logopedit, ortopedit, pelastusavustajat, lääkintätekniset laboratorioavustajat, lääkintätekniset röntgenavustajat, eläinlääkintätekniset avustajat, sairasvoimistelijat ja hierojat.

Alankomaat

Alankomaissa on vireillä terveydenhuollon ammatinharjoittamista koskevan lainsäädännön kokonaisuudistus. Uudistuksessa on tarkoitus suojata ainoastaan tietyt ammattinimikkeet ja toimenpiteet. Ehdotuksen mukaan jokaisella hollantilaisella olisi oikeus tarjota terveydenhuoltopalveluita. Saadakseen oikeuden käyttää suojattua nimikettä henkilön täytyy osoittaa omaavansa määräysten mukaiset tiedot ja taidot. Rekisteröinnistä ei kuitenkaan ole tarkoitus kokonaan luopua. Rekisteröitäviä nimikkeitä olisivat lääkäri, hammaslääkäri, proviisori, lääkintävoimistelija, lääketerapeutti, ravitsemusterapeutti, hammashuoltaja, puheterapeutti, toimintaterapeutti, kätilö, sairaanhoitaja, kliininen kemisti, kliininen psykologi ja psykoterapeutti.

Vaikka terveydenhuollon palvelujen antaminen yleisesti ottaen olisikin vapautettu, tietyt toimenpiteet määritettäisiin sallituiksi vain tietyille rekisteröidyille ammattihenkilöille. Tällaisia toimenpiteitä olisivat muun muassa kirurgiset toimenpiteet, ihmisen kudoksiin tunkeutuminen, synnytysten hoito, katetrisaatio, tähystystoimenpiteet, pistosten antaminen, punktioiden suorittaminen, nukutustoimenpiteet sekä säteilyn tai säteilevien aineiden käyttäminen. Näiden toimenpiteiden suorittaminen edellyttäisi rekisteröidyiltä henkilöiltä kyseisiä toimenpiteitä koskevien erityistaitojen hallitsemista.

Rekisteröinti olisi vain määräaikaista ja se voitaisiin tarvittaessa peruuttaa. Rekisteröinnin säilyttäminen edellyttäisi täydennyskoulutukseen osallistumista ja valvontatoimenpiteisiin alistumista.

Valvottavien ryhmien määrää on tarkoitus lisätä; lääkärien, hammaslääkärien, proviisorien ja kätilöiden lisäksi mukaan otettaisiin muun muassa psykoterapeutit ja sairaanhoitajat. Kantelumenettelyä tehostettaisiin ja kantelijan asemaa parannettaisiin. Kantelijalle annet-

taisiin mahdollisuus käyttää avustajaa ja häntä olisi kuultava kantelun käsittelyn yhteydessä. Kurinpitomenettely tulisi julkiseksi ja tapahtuisi paikallisissa kurinpitolautakunnissa sekä tarvittaessa valtakunnallisessa keskuslautakunnassa.

Rekisteröityjen nimikkeiden lisäksi olisi eräitä terveydenhuollon ammattitehtäviä, joihin edellytettäisiin koulutuksella osoitettuja valmiuksia. Näitä olisivat ortopedisti, röntgentutkimusten ja sädehoidon avustajat, farmaseutit sekä eräät hoitoalan tehtävät. Lakiehdotus sisältää myös mahdollisuuden tuomita rangaistus rekisteröimättömälle ammatinharjoittajalle, joka tuottaa vahinkoa potilaansa terveydelle.

Iso-Britannia

Lääkäreiden ammatinharjoittamista valvoo vuonna 1983 annetun lain nojalla lääketieteellinen neuvosto, joka on itsenäinen elin. Se rekisteröi lääkärit ja määrää rekisteröinnin edellytyksenä olevat koulutukselliset tavoitteet. Se tutkii myös lääkäreistä tehdyt kantelut ja sillä on kurinpitovalta ammatinharjoittajiin.

Hammashuollon ammatteja ovat hammaslääkäri, hammashygienisti ja hammasterapeutti, joiden tehtävänjako on määritelty. Hammaslääkärin ammatinharjoittamisesta on oma lakinsa. Lain mukaan myös hammashygienisti ja hammasterapeutti saavat suorittaa eräitä hammaslääkärille kuuluvia tehtäviä. Hammashygienistin ja hammasterapeutin tehtävistä säädetään lisäksi omassa laissaan.

Muun terveydenhuoltohenkilöstön pätevyys on varmistettu kolmella tavalla, lailla säädetyllä rekisteröinnillä, ammattikunnan oman toimielimen valvonnalla tai työnantajan asettamilla kelpoisuusehdoilla. Lailla säädetty rekisteröinti koskee sairaanhoitajia, kätilöitä ja terveydenhoitajia. Näitä ryhmiä rekisteröi ja valvoo oma neuvostonsa. Oma lakinsa ja valvontaelimensä on seuraavilla ammateilla: jalkojenhoitajilla, ravitsemusterapeuteilla, laboratoriohoitajilla, toimintaterapeuteilla, ortoptisteilla, fysioterapeuteilla ja röntgenhoitajilla. Ammattikunnan oma toimielin määrittelee ja valvoo kliinisten psykologien, lasten psykoterapeuttien, apteekkareiden, puheterapeuttien, sairaalaoptometristien ja sytologiatutkijoiden ammattien pätevyyksiä. Sama koskee myös hammashygienistejä ja hammasterapeutteja. Pelkästään työnantajan asettamia kelpoisuusehtoja on muun muassa hammaslääkäreiden avustajilla, kliinisillä tutkijoilla ja muulla avustavalla henkilöstöllä.

Lääkäreiden, hammaslääkäreiden, sairaanhoitajien, kätilöiden ja terveydenhoitajien ammattien harjoittaminen on suojattua ja vain asianmukaisen rekisteröinnin saanut ammattihenkilö on oikeutettu toimimaan näissä ammateissa.

1.5. Nykytilan arviointi

Ammatinharjoittamista koskevan lainsäädännön hajanaisuus ja vanhentuneisuus

Terveydenhuollossa voimavarojen käyttöä tulee jatkuvasti tehostaa ja kohdentaa uudella tavalla. Valtionosuusuudistus, kuntien sitovan ohjauksen vähentäminen, kansainvälistyminen, kuluttajatietoisuuden ja kilpailun lisääntyminen sekä teknologian kehittyminen asettavat uusia vaatimuksia ja haasteita suomalaiselle terveydenhuoltojärjestelmälle. Edellä mainittuja seikkoja ei ole riittävässä määrin voitu ottaa huomioon nykyisessä ammatinharjoittamista koskevassa lainsäädännössä.

Nykyinen ammatinharjoittamislainsäädäntö on hajanainen ja epäyhtenäinen. Sitä on vaikea hahmottaa kokonaisuutena eikä sen soveltaminen ole ollut yksiselitteistä. ETA-sopimuksen edellyttämät muutokset ovat tehneet lainsäädännön teknisesti entistä vaikeaselkoisemmaksi.

Potilasturvallisuuden kannalta on ongelmallista, että terveydenhuollossa työskentelee myös ammattiryhmiä, jotka ovat ammatinharjoittamista koskevan lainsäädännön ulkopuolella ja jotka käytännössä suorittavat potilaiden tutkimukseen ja hoitoon liittyen samankaltaisia tehtäviä kuin lainsäädännön piirissä olevat. Lainsäädännön tulisi nykyistä yhdenmukaisemmin kohdella potilaan hoitoon osallistuvia henkilöitä. Tätä edellyttävät potilaan ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden oikeusturvanäkökohdat.

Potilaan asemaa ja oikeusturvaa korostavat potilasvahinkolaki ja potilaslaki edellyttävät terveydenhuollon ammattihenkilöiden aseman ja vastuun selkeyttämistä ammatinharjoittamista koskevassa lainsäädännössä.

Voimassa olevassa ammatinharjoittamislainsäädännössä ei ole riittävän selkeästi määritelty, mikä merkitys terveydenhuollon ammatti-

henkilön laillistamisella ja keskusrekisteriin merkitsemisellä on ammatinharjoittamiselle.

Nykyinen ammattinimikekohtainen terveydenhuollon koulutusammattien rekisteröintikäytäntö ei vastaa kaikilta osin terveydenhuollon uudistuvia kehittämistarpeita.

Palvelujärjestelmän kehittäminen ja nykylainsäädäntö

Terveydenhuoltojärjestelmän toiminnallinen kehittäminen väestövastuuperiaatteen mukaisesti sekä palvelurakenteen kehittäminen nykyistä avohoitopainotteisemmaksi edellyttävät terveydenhuollon henkilöstön käyttämistä joustavasti ja laaja-alaisesti sekä henkilöstön mahdollisuuksia siirtyä tehtävästä toiseen koulutuksensa ja pätevyytensä mukaisesti.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen toimivuutta, taloudellisuutta ja muutostarpeita on selvittänyt vuoden 1992 aikana sosiaali- ja terveysministeriön asettama työryhmä (1992:17/STM). Työryhmän johtavana ajatuksena on ollut laadukkaiden palvelujen turvaaminen nykyistä taloudellisemmin ja varautuminen ensi vuosituhannen lisääntyviin palvelutarpeisiin.

Palvelurakenneselvityksen mukaan henkilöstön rajatut toimenkuvat vaikeuttavat työvoiman joustavaa ja tarkoituksenmukaista käyttöä, jäykistävät palvelujärjestelmän toimintaa ja hankaloittavat työvoiman liikkumista tehtävästä toiseen.

Laadunvarmistus ja valvontakeinojen puutteellisuus

Terveydenhuollon laadunvarmistus on toteutunut pääosin yhdenmukaisen peruskoulutuksen, täydennys- ja jatkokoulutuksen sekä ammatinharjoittamisen valvonnan avulla. Laadunvarmistusta on kuitenkin vaikeuttanut se, että ammatinharjoittamista koskevan lainsäädännön perusteella kerran myönnetty ammatinharjoittamisoikeus on varsin pysyvä riippumatta henkilön tosiasiallisesta ammattitaidosta. Valvontaviranomaiset eivät voi lainkaan valvoa terveydenhuollossa toimivien ammatinharjoittamista koskevan lainsäädännön ulkopuolella olevien henkilöiden toimintaa.

Nykyisen lainsäädännön mahdollistama terveydenhuoltohenkilöstön valvonta on pääosin jälkikäteen tapahtuvaa. Toimintaan voidaan puuttua yleensä vasta sen jälkeen, kun virhe tai potilasvahinko on tapahtunut. Näin ollen valvonta ei riittävästi edistä terveydenhuollon ammattihenkilöiden ammattitaidon ylläpitämistä, vaan toimenpiteet painottuvat pääasiassa oikeuksien rajoittamiseen.

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

2.1. Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi

Ammatinharjoittamista koskevan lainsäädännön ajanmukaistaminen

Esityksen tavoitteena on nykyisen hajanaisen ja epäyhtenäisen terveydenhuollon ammatinharjoittamista koskevan lainsäädännön ajanmukaistaminen ja yhtenäistäminen siten, että se tukee terveydenhuollon palvelujärjestelmän kehittämistavoitteita sekä ottaa huomioon väestön palvelutarpeet.

Väestövastuinen toimintatapa edellyttää terveys- ja sosiaalitoimen yhteistyötä ja henkilöstön joustavaa käyttöä. Samansuuntaiseen kehitykseen johtavat erikoissairaanhoitolain (1062/89) mukainen väestövastuun toteuttaminen sekä terveydenhuollon palvelurakenteen muuttaminen nykyistä avohoitopainotteisemmaksi. Uudistus parantaisi osaltaan laatua ja tehokkuutta terveydenhuollossa mahdollistamalla henkilöstön nykyistä joustavamman käytön sekä toimenkuvien kehittämisen. Uudistuksella tuettaisiin toimivan palvelurakenteen kehittämistä edistämällä henkilöstön liikkuvuutta koulutuksensa antamien valmiuksien ja tosiasiallisen pätevyytensä mukaisesti toistensa tehtävissä.

Esityksessä on otettu huomioon liittymäkohdat muuhun lainsäädäntöön, esimerkiksi potilasvahinkolakiin, potilaslakiin, sairausvakuutuslakiin ja yksityisestä terveydenhuollosta annettuun lakiin, sekä viimeksi mainitun lainsäädännön vaikutukset terveydenhuollon ammatinharjoittamista koskeviin säännöksiin.

Esityksen lähtökohta on, että terveydenhuollon ammatinharjoittamista koskevat rajoitukset ovat poikkeuksellisia ja perusteltuja. Ammatinharjoittamisoikeuden rajoitusten tulee käsittää vain sellaisten ammattiryhmien toiminnat, joissa palvelujen käyttäjien suojaamistarve, toisin

sanoen potilasturvallisuus, sitä välttämättä edellyttää. Esityksessä on otettu huomioon myös se, että potilaan oikeusturva ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden ammatinharjoittamisen valvonta toteutuvat suuressa määrin myös muun terveydenhuollon lainsäädännön, esimerkiksi potilasvahinkolain, potilaslain, yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain sekä sairausvakuutuslainsäädännön kautta sekä työnantajan toimesta.

Laadunvarmistuksen ja potilasturvallisuuden tehostaminen

Laadunvarmistuksen ja potilasturvallisuuden kannalta on tärkeää, että valvovilla viranomaisilla on riittävät edellytykset ohjata ja valvoa terveydenhuollon toimintaa ja henkilöstöä sekä tarvittaessa puuttua heidän toimintaansa. Valvonnalla on ennaltaehkäisevästi potilasturvallisuutta ja laadunvarmistusta lisäävä vaikutus.

Terveydenhuollon ammattihenkilöiden ammatinharjoittamisen valvonnan tarvetta lisäävät terveydenhuollon teknologian kehittyminen, uusien hoitokäytäntöjen ja niin sanottujen vaihtoehtoisten hoitomuotojen yleistyminen sekä terveydenhuollossa tapahtuva yrittäjätoiminnan ja kilpailun lisääntyminen. Valvonnan tehostamisen kannalta on keskeistä määritellä ne ammattiryhmät, joiden toiminnan tulee olla potilasturvallisuus huomioon ottaen valvottua. Esityksessä on viranomaisten valvontakeinoja ja -mahdollisuuksia täsmennetty. Tavoitteena on kohdistaa valvontatoimenpiteitä terveydenhuollon ammattihenkilöiden toimintaan nykyistä aikaisemmin siten, että potilasvahinkojen syntymistä pyrittäisiin mahdollisimman paljon ennalta ehkäisemään.

Täydennyskoulutuksella edistetään ja tuetaan terveydenhuollon ammattihenkilöiden ammattitaidon ylläpitämistä ja säilymistä sekä terveydenhuollon palvelujen laatua. Täydennyskoulutusvelvollisuus säädettäisiin kaikkien terveydenhuollon ammattihenkilöiden yleiseksi velvollisuudeksi. Uuden lainsäädännön myötä terveydenhuollon oikeusturvakeskus voisi myös, havaitessaan terveydenhuollon ammattihenkilön ammattitaidossa puutteita, velvoittaa ammattihenkilön ammattitaidon toteamiseksi kuulusteluun, työkokeiluun tai -näytteeseen. Samoin on selkeytetty ammattitaitoa vastaamatonta, virheellistä ja muutoin laadultaan puutteellista toimintaa koskevia tutkimusmenettelyjä ja -käytäntöjä.

Hallinnon keventäminen

Esityksen mukaan terveydenhuollon oikeusturvakeskus ei myöntäisi ammatinharjoittamisoikeutta terveydenhuollon ammattihenkilöille, joilla olisi oikeus käyttää asetuksella säädettyä ammattinimikettä. Heidät merkittäisiin terveydenhuollon ammattihenkilöiden keskusrekisteriin pääasiassa oppilaitosten ilmoitusten perusteella. Nämä ammattihenkilöt saisivat ammattinimikkeen käyttöoikeuden tutkintotodistustensa perusteella. Keskusrekisteriin merkitsemisestä ei enää annettaisi näille ammattihenkilöille erillisiä päätöksiä. Terveydenhuollon oikeusturvakeskus antaa tällaisia päätöksiä nykyisin noin 4 000 vuodessa. Toisaalta viiden uuden ammattiryhmän ottaminen terveydenhuollon ammatinharjoittamislainsäädännön piiriin lisää hallinnollista työtä. Oikeusturvakeskus ei myöskään enää myöntäisi erikoispätevyyksiä terveydenhuollon ammattihenkilöille.

2.2. Keskeiset ehdotukset

Laillistaminen ja ammattinimikkeiden suojaaminen

Esityksen lähtökohtana on, että ammatinharjoittamisoikeuden myöntäminen joillekin terveydenhuollon ammattihenkilöille ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden ammattinimikkeiden suojaaminen ovat edelleen tarpeen. Näiden merkitystä ja tarpeellisuutta arvioitaessa on erityisesti otettava huomioon terveydenhuollon ammattihenkilöiden tehtäviin sisältyvä potilasvahinkoriski.

Arvioitaessa sitä, mitkä terveydenhuollon ammattihenkilöt olisi laillistettava, on merkitystä seuraavilla viidellä kriteerillä:

1) ammattiin johtaa selkeästi määriteltävä, viranomaisen hyväksymä koulutus,

2) ammattihenkilö toimii siten itsenäisesti, että potilasturvallisuus edellyttää asianomaista ammattipätevyyttä,

3) ammattitoiminnan sisältämä potilasvahinkoriski on keskimääräistä suurempi,

4) työskentely tapahtuu välittömässä poti-

laskontaktissa ja siihen sisältyy usein myös läheisesti ihmiseen fyysisesti ja psyykkisesti vaikuttavia toimenpiteitä, sekä

5) kansainvälinen käytäntö ja sopimukset.

Edellä esitettyjen kriteerien perusteella lääkärit, hammaslääkärit, proviisorit, psykologit, puheterapeutit, ravitsemusterapeutit, farmaseutit, sairaanhoitajat, kätilöt, terveydenhoitajat, fysioterapeutit eli lääkintävoimistelijat, laboratoriohoitajat, röntgenhoitajat, hammashuoltajat, toimintaterapeutit, optikot ja hammasteknikot suorittavat sellaisia keskimääräistä suurempia potilasvahinkoriskejä sisältäviä tehtäviä, että näiden ammattihenkilöiden ammattinimikkeiden ja tehtävien suojaaminen laillistamismenettelyllä on potilasturvallisuuden kannalta välttämätöntä.

Apuneuvoteknikot, kouluasteen sairaanhoitotoimen harjoittajat, koulutetut hierojat ja koulutetut kiropraktikot eivät suorita tehtäviä, jotka käytännössä sisältävät sellaista potilasvahinkoriskiä, että se edellyttäisi kyseisten tehtävien suojaamista laillistamismenettelyllä. Potilasturvallisuus- ja kuluttajansuojanäkökohdat kuitenkin edellyttävät, että näiden ammattihenkilöiden antamien palvelujen käyttäjät voisivat todeta asianomaisen ammattihenkilön aseman ja pätevyyden, mikä puolestaan edellyttää palvelujen käyttäjille annettavaa tehokasta informaatiota koulutetun työvoiman käyttämisestä. Tämän vuoksi ehdotetaan, että ainakin apuneuvoteknikot, kouluasteen sairaanhoitotoimen harjoittajat eli perushoitaja, lastenhoitaja, hammashoitaja, mielenterveyshoitaja, kuntohoitaja, jalkojenhoitaja ja lääkintävahtimestarisairaankuljettaja sekä koulutetut hierojat ja kiropraktikot määriteltäisiin niin sanotuiksi nimikesuojatuiksi ammattihenkilöiksi. Nämä ammattihenkilöt saisivat asetuksella säädettävän terveydenhuollon ammattihenkilön ammattinimikkeen käyttöoikeuden tutkintotodistustensa perusteella. Oikeus käyttää asetuksella säädettävää ammattinimikettä olisi henkilöllä, joka olisi suorittanut asianomaiseen ammattiin johtavan koulutuksen tai sitä vastaavan koulutuksen. Muukin kuin nimikesuojattu ammattihenkilö voisi suorittaa asianomaisen ammattihenkilön tehtäviä, mutta hän ei saisi käyttää asianomaista ammattinimikettä. Koska nimikesuojattu ammattihenkilö määriteltäisiin terveydenhuollon ammattihenkilöksi, häneen sovellettaisiin myös muuta terveydenhuollon lainsäädäntöä, esimerkiksi potilasvahinkolakia ja potilaslakia.

Sosiaali- ja terveysministeriössä valmistellaan parhaillaan 1 päivänä tammikuuta 1994 voimaan tulleeseen lääkinnällistä pelastustoimintaa ja sairaankuljetusta koskevaan lainsäädäntöön sisällytettävää sairaankuljetusasetusta, jossa säädettäisiin sairaankuljetuksen toimintaedellytyksistä. Sairaankuljetushenkilöstön koulutuksen kehittämiseen liittyviä kysymyksiä ja mahdollisen ensihoitajakoulutuksen järjestämismahdollisuuksia selvitetään parhaillaan sosiaali- ja terveysministeriössä yhteistyössä opetusministeriön ja sisäasiainministeriön hallinnonalojen kanssa. Selvitystyön yhteydessä on käynyt ilmi, että ensihoitajan ammattinimikkeen käytön edellytyksenä oleva koulutussisältö on vielä selkiintymätön.

Sosiaalihuollon ammatinharjoittamista koskevan lainsäädännön tarve selvitetään erikseen sosiaali- ja terveysministeriössä käynnistyneen työn yhteydessä, jossa arvioidaan sosiaali- ja terveydenhuollon erityislainsäädännön mahdollista yhtenäistämistarvetta.

Laillistamista ja ammattinimikkeiden suojaamista koskevat ehdotukset ja joustavuus

Ehdotetun lain mukainen oikeus toimia laillistettuna ammattihenkilönä ei sulkisi pois sitä, etteikö toinen laillistettu tai nimikesuojattu ammattihenkilö voisi koulutuksensa, kokemuksensa ja ammattitaitonsa mukaisesti suorittaa toisen laillistetun tai nimikesuojatun ammattihenkilön ammattiin kuuluvia tehtäviä tarvittaessa silloin, kun se olisi perusteltua työjärjestelyjen ja terveyspalvelujen tuottamisen kannalta. Ammattihenkilöiden liikkuvuudesta koulutuksensa, kokemuksensa ja ammattitaitonsa antamien valmiuksien mukaisesti ja työvoiman joustavasta käytöstä toistensa tehtävissä on esimerkki sairaanhoitajan, kätilön ja terveydenhoitajan toiminta terveyden- ja sairaanhoidon tehtävissä. Myös ylemmän koulutuksen omaava kyseinen ammattihenkilö voisi ehdotukseen sisältyvin edellytyksin suorittaa alemman koulutuksen omaavan ammattihenkilön tehtäviä. Muukin kuin nimikesuojattu ammattihenkilö voisi ehdotuksen mukaan suorittaa tällaisen ammattihenkilön tehtäviä, mutta hän ei saisi käyttää asianomaista ammattinimikettä. Lisäksi ehdotetaan, että laillistetun ammattihenkilön tehtävässä voisi tilapäisesti toimia asianomai-

seen ammattiin opiskeleva henkilö siten kuin asetuksella tarkemmin säädettäisiin.

Terveydenhuollon ammattihenkilöiden ohjaus ja valvonta

Terveydenhuollon ammattihenkilöiden yleinen ohjaus kuuluisi sosiaali- ja terveysministeriölle. Terveydenhuollon ammattihenkilöiden ohjaus ja valvonta terveyden- ja sairaanhoidossa kuuluisivat edelleenkin sosiaali- ja terveysministeriön alaiselle terveydenhuollon oikeusturvakeskukselle ja lääninhallituksille.

Ohjauksen ja valvonnan ensisijaisina päämäärinä ovat potilasturvallisuus ja terveyspalvelujen laadunvarmistus. Terveydenhuollon ammattihenkilöiden ohjausta ja valvontaa koskevat säännökset ehdotetaan yhtenäistettäviksi ja täsmennettäviksi. Valvontakeinojen kehittämisellä mahdollistettaisiin ammattihenkilöiden toimintaan puuttuminen tarvittaessa nykyistä aikaisemmassa vaiheessa. Tämä saadaan aikaan toteuttamalla ohjausta, valvontaa ja ongelmatilanteiden selvittämistä yhä enemmän alue- ja paikallistasolla.

Laillistettujen ammattihenkilöiden ammatinharjoittamisoikeuden rajoittamista, poistamista ja palauttamista koskevat asiat ratkaistaisiin terveydenhuollon ammattihenkilöiden valvontalautakunnassa. Vastaavasti nimikesuojattujen ammattihenkilöiden osalta käsiteltäisiin sanotussa lautakunnassa ammattinimikkeen käyttöoikeuden kieltämistä ja palauttamista koskevat asiat. Terveydenhuollon ammattihenkilöiden kurinpitoa koskevat asiat ratkaistaisiin niin ikään kyseisessä lautakunnassa.

Valvontatoiminnassa terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen ohella toimisivat alueellisesti lääninhallitukset. Keskushallinnon ja lääninhallitusten työnjako säilytettäisiin pääpiirteissään entisellään. Lääninhallitusten toimintakeinoja asioiden selvittelyssä ehdotetaan lisättäviksi ja täsmennettäviksi.

Valvontaviranomaisilla olisi oikeus valvontatehtävää suorittaessaan saada salassapitosäännösten estämättä niille ehdotetussa laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi tarpeelliset tiedot muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköiltä ja viranomaisilta. Terveydenhuollon ammattihenkilöillä olisi velvollisuus salassapitosäännösten estämättä antaa valvontaviranomaisen pyytämät, ehdotetussa laissa valvontaviranomaisille säädettyjen tehtävien suorittamiseksi tarpeelliset ilmoitukset, selitykset ja selvitykset.

Turvaamistoimenpiteet

Potilasturvallisuutta vaarantavalta ammattitoiminnalta suojauduttaisiin poistamalla laillistetulta ammattihenkilöltä ammatinharjoittamisoikeus tai rajoittamalla sitä taikka poistamalla nimikesuojatulta ammattihenkilöltä oikeus käyttää asianomaista ammattinimikettä. Nämä turvaamistoimenpiteet ehdotetaan säilytettäviksi terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen tehtäviin kuuluvina.

Nykyisissä ammatinharjoittamislaeissa on erillinen maininta, jonka mukaan viranomainen voi velvoittaa ammatinharjoittajan lääkärintarkastukseen mahdollisen työkyvyttömyyden selville saamiseksi. Epäiltäessä puutteellista ammattitaitoa nykyiset säännökset eivät ole antaneet riittäviä mahdollisuuksia tarkastus- ja selvitystoimenpiteisiin, vaan mahdollinen ammatinharjoittamisoikeuteen puuttuminen on tapahtunut jälkikäteisten tapausselvitysten kautta. Potilasturvallisuuden varmistamiseksi tulisi olla mahdollista velvoittaa ammatinharjoittaja esimerkiksi työkokeiluun ja -näytteeseen, mikäli on perusteltua syytä epäillä puutteita terveydenhuollon ammattihenkilön ammattitaidossa.

Väliaikaista päätöstä turvaamistoimenpiteenä joudutaan käyttämään usein asian selvittelyvaiheessa. Koska käytännössä on kysymys toimenpiteiden käynnistämisestä potilasturvallisuutta vaarantavan toiminnan perusteella, väliaikainen turvaamistoimenpide tulisi voida panna täytäntöön kaikkien valvonnanalaisten ammattiryhmien kohdalla valituksesta huolimatta.

Säännösten tulisi antaa myös mahdollisuus poistaa oikeus ammatissa toimimiseen, jos asianomainen ammattihenkilö sitä pyytäisi.

Kurinpitorangaistukset

Kurinpitomenettelyä sovellettaisiin kaikkiin terveydenhuollon ammattihenkilöihin. Kurinpitorangaistuksen voisi esityksen mukaan aiheuttaa toimiminen vastoin lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä sekä virheellisyys tai laiminlyönti tehtävässä. Kurinpitorangaistuksena käytettäisiin kirjallista varoitusta.

Työvoiman vapaa liikkuvuus

Esityksen tarkoituksena on yhdenmukaistaa terveydenhuollon ammattihenkilöitä koskevat säännökset vastaamaan EY:n tutkintotodistusten tunnustamista ja ammatinharjoittamisen ehtoja koskevia säännöksiä siten kuin ETA-sopimus sitä edellyttää.

Lähtökohtana on edistää henkilöiden vapaata liikkuvuutta antamalla muiden ETA-valtioiden kansalaisille oikeus saada koulutuksensa ja ammattikokemuksensa tunnustettua siinä ETA-valtiossa, johon hän siirtyy työntekijäksi tai itsenäiseksi ammatinharjoittajaksi.

Lähtökohtana on, että terveydenhuollon oikeusturvakeskus myöntäisi hakemuksesta oikeuden harjoittaa terveydenhuollon ammattia Suomessa laillistettuna ammattihenkilönä joko toisen palveluksessa tai itsenäisenä ammattihenkilönä ETA-valtion kansalaiselle, jolle on koulutuksensa perusteella muussa ETA-valtiossa kuin Suomessa myönnetty tai jolla on muualla suoritetun koulutuksen perusteella muussa ETA-valtiossa kuin Suomessa hyväksytty asianomaisissa EY:n direktiiveissä tarkoitettu tutkintotodistus, todistus, muu muodollista kelpoisuutta osoittava asiakirja tai sen kanssa vastaavaksi määritelty koulutuksesta annettu asiakirja, joka sanotussa valtiossa vaaditaan oikeuden saamiseksi asianomaiseen ammattiin. Oikeus käyttää asetuksella säädettävää terveydenhuollon ammattihenkilön ammattinimikettä Suomessa olisi ETA-valtion kansalaisella, jolla olisi edellä mainittu tutkintotodistus tai sen kanssa vastaavaksi määritelty koulutuksesta annettu asiakirja. Tällaisen asiakirjan tuottamasta oikeudesta ammattinimikkeen käyttöön päättäisi hakemuksesta terveydenhuollon oikeusturvakeskus.

Koska saattaa olla mahdollista, että tutkintotodistusdirektiivin soveltamisalaan kuuluviin psykologin, puheterapeutin, ravitsemusterapeutin, 1 päivästä elokuuta 1994 lukien farmaseutin, terveydenhoitajan, fysioterapeutin, laboratoriohoitajan, röntgenhoitajan, hammashuoltajan, toimintaterapeutin, optikon, hammasteknikon ja apuneuvoteknikon sekä koulutetun kiropraktikon ammatteihin sekä tutkintotodistusdirektiiviä täydentävän direktiivin soveltamisalaan kuuluviin kouluasteen sairaanhoitotoimen harjoittajien ja koulutetun hierojan ammatteihin johtavissa tutkinnoissa tai koulutuksissa tai ammatillisen toiminnan sisällöissä on olennaisia eroja, näiden tutkintojen tai koulutusten suorittamisen lisäksi ETA-valtion kansalaiselta voitaisiin edellyttää ammattipätevyyden saavuttamisen edellytyksenä tällaisessa tapauksessa mahdollisesti olevaa sopeutumisaikaa tai kelpoisuuskoetta. Vaihtoehtoisesti voitaisiin vaatia ammattikokemusta. Tutkintotodistusdirektiivin ja sitä täydentävän direktiivin mukaisesti henkilölle annettaisiin mahdollisuus valita sopeutumisajan ja kelpoisuuskokeen välillä.

Muiden kuin ETA-valtioiden kansalaisten toimiminen terveydenhuollon ammattihenkilönä

Jotta Euroopan talousalueeseen kuulumattoman valtion kansalaiset voisivat Suomessa toimia terveydenhuollon ammattihenkilöinä, heiltä vaadittaisiin täydentäviä opinnäytteitä ja palveluaikoja sekä riittävän kielitaidon osoittamista. Laillistetun ammattihenkilön tehtävissä toimiminen edellyttäisi pääsääntöisesti terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen myöntämää ammatinharjoittamislupaa.

3. Esityksen vaikutukset

3.1. Taloudelliset vaikutukset

Esityksen tarkoituksena on selkeyttää terveydenhuollon ammattihenkilöiden asemaa sekä edistää ja ylläpitää heidän ammattitaitoaan, mahdollistaa työvoiman joustavaa ja tarkoituksenmukaista käyttöä ja tehostaa toimintaa sekä tukea terveydenhuollon palvelurakenteen kehittämistä. Esitys tukee osaltaan muita terveydenhuollon rakenteellisia muutoksia ja merkitsee samalla säästöä terveydenhuollon kokonaiskustannuksiin. Esityksen kokonaistaloudelliset sekä valtion- ja kunnallistaloudelliset vaikutukset ovat kuitenkin markkamääräisesti vaikeasti arvioitavissa.

3.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Esitys tukee sosiaali- ja terveydenhuollon siirtymistä väestö- ja aluevastuiseen toimintaan sekä terveydenhuollon palvelurakenteen kehittämistä mahdollistamalla henkilöstön toimenkuvien monipuolistamista ja joustavoittamista.

Esityksellä turvataan terveydenhuollon ammattihenkilöiden asema ja ammatinharjoittamisoikeus sekä ammattinimikkeet.

Esityksellä ei ole tarkoitus muuttaa eri lakeihin perustuvaa viranomaisten nykyistä toimivallanjakoa valvonnassa.

3.3. Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan

Esityksellä turvataan edelleen se, että terveydenhuollon palvelujen käyttäjä saa tiedon siitä, mikä asema ja pätevyys terveydenhuollon ammattihenkilöllä on. Esitys laajentaa potilaan oikeusturvaa, koska eräitä uusia ammattiryhmiä tulee potilaan oikeusturvaa koskevan lainsäädännön piiriin. Tämä merkitsisi potilasturvallisuuden lisäämistä. Palvelujen käyttäjien kannalta on merkityksellistä, että terveydenhuollon ammattihenkilöiden antamat palvelut ovat vapaat arvonlisäverosta.

4. Asian valmistelu

4.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Lääkintöhallituksen ammatinharjoittamislakityöryhmä

Ammatinharjoittamislakityöryhmä totesi lääkintöhallitukselle 31 päivänä joulukuuta 1983 luovuttamassaan muistiossa, että senhetkinen lainsäädäntö koski vain keskeisimpiä terveydenhuoltohenkilöstöryhmiä. Näiden lisäksi terveydenhuollossa toimi useita muita joko välittömästi tai välillisesti potilaiden kanssa tekemisissä olevia ammattiryhmiä, jotka eivät olleet ammatinharjoittamista koskevan lainsäädännön piirissä.

Työryhmä esitti lainsäädännön piiriin otettavaksi psykologit, puheterapeutit, ravitsemusterapeutit, jalkojenhoitajat ja apuvälineteknikot. Työryhmä ehdotti harkittavaksi kiropraktikkojen ja naprapaattien rekisteröimistä. Sairaalabiologien, sairaalafyysikoiden, sairaalageneetikkojen, sairaalainsinöörien, sairaalakemistien ja sairaalamikrobiologien osalta työryhmä esitti erityisten pätevyyslautakuntien perustamista.

Sairaanhoitotoimen rekisteröintitoimikunta

Sairaanhoitotoimen rekisteröintitoimikunta antoi mietintönsä (komiteanmietintö 1988:24) 31 päivänä maaliskuuta 1988. Toimikunnan eräänä tehtävänä oli arvioida sairaanhoitotoimen harjoittajien uudistetun koulutuksen vaikutukset pätevyyden määrittelyssä ja rekisteröinnissä. Toimikunta esitti yleisiä periaatteita valvonnan ja rekisteröinnin piiriin ottamiselle. Nämä periaatteet olivat:

1) ammatissa toimimiseen liittyy välitön hoitosuhde potilaaseen,

2) ammatinharjoittamisessa tapahtunut virhe voi aiheuttaa potilaalle terveydellistä haittaa tai vahinkoa,

3) kyseiseen ammattiin tulee voida saada koulutus Suomessa opetusviranomaisten vahvistamien opetusohjelmien mukaan ja

4) ammattia voi harjoittaa itsenäisenä ammatinharjoittajana.

Toimikunta ehdotti puheterapeuttien ja apuneuvoteknikoiden liittämistä sairaanhoitotoimenharjoittamisesta annetun lainsäädännön piiriin. Psykologeille toimikunta esitti oman erityislain säätämistä.

Toimikunta esitti lailla annettavaksi lääkintöhallitukselle oikeuden pätevyysneuvottelukuntaa kuultuaan vahvistaa luetteloinnin edellytyksenä olevat pätevyysvaatimukset niissä tapauksissa, joissa ammattiin ei ole omaa koulutusta, mutta joissa on erityistä syytä valvoa ammatinharjoittajien pätevyyden tasoa. Tällaisina ryhminä toimikunta piti ravitsemusterapeutteja, sairaalafyysikoita, sairaalakemistejä, sairaalabiologeja, sairaalageneetikkoja, sairaalainsinöörejä ja sairaalamikrobiologeja.

Terveydenhuollon ammatinharjoittamistoimikunta

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 3 päivänä toukokuuta 1990 toimikunnan, jonka tehtävänä oli arvioida terveydenhuollon ammatinharjoittajien laillistamisen tai muun vastaavan hyväksynnän tarve ja se, minkälainen valvontajärjestelmä tämän tueksi tarvitaan sekä tehdä ehdotus yhtenäiseksi terveydenhuollon ammatinharjoittamislainsäädännöksi.

Toimikunta ehdotti mietinnössään (komiteanmietintö 1991:51), että ammatinharjoittamislainsäädännön yhtenäistäminen toteutetaan säätämällä laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä, johon koottaisiin keskeiset terveydenhuollon ammattihenkilöitä koskevat säännökset. Laissa säädettäisiin muun muassa tervey-

denhuollon ammattihenkilöiden oikeuksista ja velvollisuuksista sekä heihin kohdistuvasta ohjauksesta ja valvonnasta. Valvontakeinoja ehdotettiin kehitettäviksi siten, että ammattihenkilön toimintaan puuttuminen olisi mahdollista nykyistä aikaisemmassa vaiheessa. Ainoastaan terveydenhuollon ammattihenkilöllä olisi oikeus käyttää asianomaiselle ammattihenkilölle kuuluvaa ammattinimikettä.

Toimikunta ehdotti, että terveydenhuollon ammattihenkilöt jaettaisiin toimikunnan ehdottamien kriteerien perusteella laillistettuihin ja rekisteröityihin ammattihenkilöihin. Laillistaminen merkitsisi sitä, että muut kuin laillistetut ammattihenkilöt eivät saisi harjoittaa laillistuksen piirissä olevaa toimintaa. Laillistaminen voisi olla rajoitettu myös siten, että yksinoikeudella suoritettava toiminta määritellään lainsäädännössä. Rekisteröiminen ei sitä vastoin toisi rekisteröidylle ammattihenkilölle yksinoikeutta ammatissa toimimiseen, vaan muukin henkilö voisi suorittaa kyseiseen ammattiin kuuluvia tehtäviä, mutta hän ei saisi käyttää asianomaiselle rekisteröidylle ammattihenkilölle kuuluvaa ammattinimikettä.

Toimikunta ehdotti laillistettaviksi lääkärit, hammaslääkärit, proviisorit ja farmaseutit. Laillistettavia ammattihenkilöitä olisivat myös sairaanhoitajat, kätilöt, terveydenhoitajat, laboratoriohoitajat, röntgenhoitajat, toimintaterapeutit, lääkintävoimistelijat, hammashuoltajat, optikot ja hammasteknikot sekä psykologit; näiden viimeksi mainittujen ammattihenkilöiden osalta ehdotettiin harkittavaksi yksinoikeudeksi katsottavien toimintojen määrittelemistä lainsäädännössä.

Rekisteröitäviksi ammattihenkilöiksi toimikunta ehdotti puheterapeutit, ravitsemusterapeutit, kiropraktikot, perushoitajat, lastenhoitajat, mielenterveyshoitajat, kuntohoitajat, jalkojenhoitajat, lääkintävahtimestari-sairaankuljettajat ja koulutetut hierojat.

Ehdotusten tarkastelua

Lääkintöhallituksen ammatinharjoittamislakityöryhmä ja sairaanhoitotoimen rekisteröintitoimikunta keskittyivät tarkastelemaan lainsäädännön ja valvonnan ulkopuolella olevia ammattiryhmiä. Kokonaisarviointia terveydenhuollon ammatinharjoittamista koskevasta lainsäädännöstä ei muilta osin suoritettu. Ammatinharjoittamislakityöryhmän mietinnön valmistumisen jälkeen on sosiaalialan lainsäädännössä ja lääkelainsäädännössä tapahtunut muutoksia, jotka ovat ratkaisseet osan silloisista ongelmista.

Terveydenhuollon ammatinharjoittamistoimikunnan lähtökohtana on voimassa olevan lainsäädännön yksinkertaistaminen ja ajanmukaistaminen. Toimikunnan ehdotukset muodostaisivat yhdessä potilasvahinkolain ja potilaslain kanssa kokonaisuuden, joka tähtää samaan päämäärään eli laadukkaiden terveyspalvelujen turvaamiseen. Ehdotukset merkitsisivät muutosta nykytilaan siinä, ettei rekisteröinti suojaisi ammatinharjoittamisoikeutta, vaan antaisi vain ammattinimikkeen suojan. Tämä lisäisi joustavuutta työyhteisössä ja työvoiman käytössä sekä mahdollistaisi nykyistä paremmin terveydenhuollon palvelurakenteen ja toiminnan kehittämisen.

4.2. Lausunnot

Esityksen valmistelun yhteydessä on pyydetty lausunnot eri ministeriöiltä ja muilta viranomaisilta sekä eri ammattijärjestöiltä. Lausunnonantajien enemmistö suhtautui myönteisesti ammatinharjoittamista koskevan lainsäädännön yhtenäistämiseen ja ajanmukaistamiseen. Monissa lausunnoissa esitettiin yksityiskohtaisia huomautuksia esityksen sisällöstä. Lausunnoista on sosiaali- ja terveysministeriössä laadittu tiivistelmä. Huomautukset on pyritty ottamaan mahdollisuuksien mukaan huomioon esitystä valmisteltaessa. Esitystä on käsitelty myös sosiaalipoliittisessa ministerityöryhmässä.

5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

5.1. Perusoikeusuudistus

Perusoikeuskomitea on mietinnössään (komiteanmietintö 1992:3) todennut, että terveydenhuollossa on perusteltua edelleen säädellä oikeutta ammatin tai elinkeinon harjoittamiseen. Perusteena tälle on henkilökohtaisen turvallisuuden suojaaminen.

Liittymäkohtia terveydenhuollon ammattihenkilöiden toimintaan on myös perusoikeus-

komitean työtä jatkaneen perusoikeustyöryhmän (1993:2/OM) ehdotuksella sosiaali- ja terveyspalveluita koskevan säännöksen ottamisesta hallitusmuotoon. Tämän mukaan julkisen vallan on edistettävä väestön terveyttä ja turvattava jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut.

Perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamista koskevassa hallituksen esityksessä (HE 309/1993 vp) on perustuslakiin ehdotettu lisättäväksi keskeiset taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset oikeudet. Sosiaalisia oikeuksia turvaavia uusia säännöksiä perustuslaissa olisivat muun muassa riittäviä sosiaali- ja terveyspalveluja sekä väestön terveyden edistämistä koskevat säännökset.

5.2. Arvonlisäverouudistus

Arvonlisäverolaki (1501/93) tulee voimaan 1 päivänä kesäkuuta 1994. Laki liittyy tietyiltä osin terveydenhuollon palvelujärjestelmään ja ammatinharjoittamista koskevaan lainsäädäntöön. Lain mukaan arvonlisäveron piiriin eivät kuulu valtion, kunnan tai kuntayhtymän ylläpitämässä terveydenhuollon toimintayksikössä annettava hoito, yksityisestä terveydenhuollosta annetussa laissa (152/90) tarkoitetussa toimintayksikössä annettava hoito eikä terveydenhuollon ammattihenkilön antama hoito. Viimeksi mainitulla tarkoitetaan arvonlisäverolaissa henkilöä, joka harjoittaa toimintaansa lakiin perustuvan oikeuden nojalla tai joka on lain nojalla rekisteröity.

5.3. Rikoslainsäädännön kokonaisuudistus

Eduskunnan käsiteltävänä on hallituksen esitys rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen toisen vaiheen käsittäviksi rikoslain ja eräiden muiden lakien muutoksiksi (HE 94/1993 vp). Tieto- ja viestintärikoksia koskevassa uudistuksessa keskitettäisiin esimerkiksi terveydenhuollon ammatinharjoittamista koskevassa lainsäädännössä olevat yksityisen salassapitovelvollisuuden rikkomista koskevat rangaistussäännökset rikoslakiin.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä

1 luku. **Yleiset säännökset**

1 §. *Lain tarkoitus.* Pykälän mukaan lain tarkoituksena on taata laadukkaiden ja potilasturvallisuutta edistävien terveydenhuollon palvelujen tuottaminen. Lain tarkoituksena on myös lisätä työvoiman joustavaa käyttöä ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden välistä ammatillisesti perusteltua yhteistyötä ja tarkoituksenmukaista käyttöä työyhteisöissä. Mainitut seikat parantavat toiminnan tehokkuutta ja tuloksellisuutta. Lain tarkoituksena on myös yhtenäistää terveydenhuollon ammattihenkilöihin kohdistuva valvonta terveyden- ja sairaanhoidossa sekä siirtää valvontatoimenpiteitä nykyistä aikaisempaan vaiheeseen. Näin edistettäisiin ammattihenkilöiden ammattipätevyyttä ja sen säilymistä.

2 §. *Terveydenhuollon ammattihenkilö.* Pykälän 1 momentissa ehdotetaan määriteltäväksi terveydenhuollon ammattihenkilö. Terveydenhuollon ammattihenkilöllä tarkoitettaisiin henkilöä, joka ehdotetun lain nojalla olisi saanut ammatinharjoittamisoikeuden (laillistettu ammattihenkilö) tai ammatinharjoittamisluvan (luvan saanut ammattihenkilö), sekä henkilöä, joka ehdotetun lain nojalla olisi oikeutettu käyttämään asetuksella säädettyä terveydenhuollon ammattihenkilön ammattinimikettä (nimikesuojattu ammattihenkilö).

Ammatinharjoittamisoikeuden saamisesta säädettäisiin ehdotetun lain 4—12 §:ssä. Ammatinharjoittamislupaa koskevat säännökset sisältyisivät ehdotetun lain 13 §:ään.

Asetuksella säädettäviä terveydenhuollon ammattihenkilön ammattinimikkeitä olisivat ainakin apuneuvoteknikko, perushoitaja, lastenhoitaja, hammashoitaja, mielenterveyshoitaja, kuntohoitaja, jalkojenhoitaja, lääkintävahtimestari-sairaankuljettaja, koulutettu kiropraktikko ja koulutettu hieroja.

Pykälän 2 momentin mukaan oikeus toimia

laillistettuna tai luvan saaneena ammattihenkilönä merkitsisi sitä, että muut kuin nämä ammattihenkilöt eivät saisi suorittaa kyseiseen ammattiin kuuluvia tehtäviä eivätkä käyttää näille ammattihenkilöille kuuluvia ammattinimikkeitä. Tämä ei kuitenkaan estäisi, jollei laissa toisin säädettäisi, laillistettuja tai luvan saaneita ammattihenkilöitä suorittamasta, siten kuin asetuksella tarvittaessa tarkemmin säädettäisiin, koulutuksensa, kokemuksensa ja ammattitaitonsa antamien valmiuksien mukaisesti toistensa tehtävissä tarvittaessa silloin, kun se olisi perusteltua työjärjestelyjen ja terveyspalvelujen tuottamisen kannalta. Esimerkiksi ylemmän koulutuksen omaava kyseinen ammattihenkilö voisi siten pykälässä mainituin edellytyksin suorittaa alemman koulutuksen omaavan ammattihenkilön tehtäviä. Myös nimikesuojattu ammattihenkilö voisi, milloin se hänen perus- ja täydennyskoulutuksensa, kokemuksensa ja ammattitaitonsa antamien valmiuksien mukaisesti on tarkoituksenmukaista, toimia, siten kuin asetuksella tarvittaessa tarkemmin säädettäisiin, laillistetun tai luvan saaneen ammattihenkilön tehtävissä, silloin kun se on perusteltua työjärjestelyjen ja terveyspalvelujen tuottamisen kannalta. Kysymyksessä ei tällöin luonnollisestikaan olisi lakiehdotuksen 34 §:n mukainen luvaton terveydenhuollon ammattihenkilönä toimiminen. Lääkäreille ja hammaslääkäreille kuuluvista kyseisen lakiehdotuksen mukaisista tehtävistä ehdotetaan säädettäväksi lakiehdotuksen 22 §:ssä. Proviisoreille ja farmaseuteille kuuluvista tehtävistä säädetään lääkelaissa ja lääkeasetuksessa (693/87).

Laillistetun ammattihenkilön tehtävässä voisi pykälän 2 momentin estämättä kuitenkin toimia asianomaiseen ammattiin opiskeleva henkilö siten kuin asetuksella säädettäisiin. Tällaiseen opiskelijaan noudatettaisiin soveltuvin osin, mitä terveydenhuollon ammattihenkilöstä laissa säädettäisiin. Opiskelijaa koskisivat siten terveydenhuollon ammattihenkilölle lakiehdotuksen 3 luvussa mainitut velvollisuudet, lukuun ottamatta täydennyskoulutusvelvollisuutta, sekä lakiehdotuksen 5 luvun säännökset laillistetun ammattihenkilön ohjauksesta ja valvonnasta.

3 §. *Terveydenhuollon ammattihenkilöiden keskusrekisteri.* Terveydenhuollon ammattihenkilöiden keskusrekisteriä koskevat voimassa olevat säännökset sisältyvät terveydenhuollon oikeusturvakeskuksesta annetun lain (1074/92) 3 §:ään ja asetuksen (1121/92) 13 §:ään.

Pykälän mukaan terveydenhuollon oikeusturvakeskus merkitsisi laillistetut, luvan saaneet ja nimikesuojatut ammattihenkilöt mainittuun keskusrekisteriin siten kuin siitä säädetään terveydenhuollon oikeusturvakeskuksesta annetussa laissa ja asetuksessa.

2 luku. **Oikeus toimia terveydenhuollon ammattihenkilönä**

Suomessa tai ulkomailla koulutuksen saaneen Suomen kansalaisen ja jonkin muun Euroopan talousalueen valtion kansalaisen sekä Suomessa koulutuksen saaneen muun ulkomaalaisen terveydenhuollon ammattihenkilönä toimimisen edellytykset

4 §. *Oikeus harjoittaa lääkärin tai hammaslääkärin ammattia laillistettuna ammattihenkilönä.* Pykälän 1—3 momentissa säädettäisiin, millä edellytyksillä henkilöllä olisi oikeus harjoittaa lääkärin tai hammaslääkärin ammattia laillistettuna ammattihenkilönä.

Terveydenhuollon oikeusturvakeskus myöntäisi pykälän 1 momentin mukaan hakemuksesta oikeuden harjoittaa lääkärin tai hammaslääkärin ammattia toisen johdon ja valvonnan alaisena laillistettuna ammattihenkilönä Suomen kansalaiselle tai ulkomaalaiselle, joka olisi suorittanut asianomaiseen ammattiin johtavan peruskoulutuksen Suomessa taikka Suomen tai jonkin muun ETA-valtion kansalaiselle, joka olisi suorittanut terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen hyväksymän vastaavan koulutuksen Euroopan talousalueeseen kuulumattomassa valtiossa.

Edellä mainittu oikeus myönnetään lääkärille yleislääkäridirektiivissä tarkoitetun perusterveydenhuollon lisäkoulutuksen suorittamiseksi itsenäisesti ammattiaan harjoittamaan oikeutetun lääkärin johdon ja valvonnan alaisena. Hammaslääkärille myönnetään vastaava oikeus ns. orientoivan vaiheen suorittamista varten.

Lisäksi vaadittaisiin, että asianomainen olisi osoittanut täyttävänsä asetuksella säädetyt mahdolliset muut pätevyysvaatimukset. Oikeus harjoittaa lääkärin tai hammaslääkärin ammattia toisen johdon ja valvonnan alaisena laillistettuna ammattihenkilönä tarkoittaisi sitä, että kyseistä ammattihenkilöä ohjattaisiin riittävästi. Ohjaamisen suorittaisi itsenäisesti yleislääkä-

rin tai hammaslääkärin ammattia laillistettuna ammattihenkilönä harjoittamaan oikeutettu henkilö.

Terveydenhuollon lainsäädännössä on säännöksiä, jotka edellyttävät määrättyjen tehtävien suorittajalta laillistetun lääkärin asemaa. Tällaisia tehtäviä ovat esimerkiksi raskauden keskeyttämisen suorittajana toimiminen ja eräät oikeuslääkinnän alaan kuuluvat tehtävät. Sen, että laillistetulla lääkärillä vastaisuudessa tarkoitettaisiin, toisin kuin nykyään, vain perustutkinnon eikä myös niin sanotun orientoivan vaiheen suorittanutta lääkäriä, ei voida katsoa vaikuttavan potilasturvallisuutta heikentävästi, koska lääkärin peruskoulutus antaa lääkärille edellä mainittujen tehtävien suorittamiseen riittävät valmiudet.

Oikeus harjoittaa yleislääkärin ammattia itsenäisesti laillistettuna ammattihenkilönä olisi pykälän 2 momentin mukaan 1 momentissa tarkoitetulla laillistetulla lääkärillä, joka olisi suorittanut lääkärin perusterveydenhuollon lisäkoulutuksen tai sitä vastaavan asetuksella säädetyn koulutuksen Suomessa taikka terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen hakemuksesta hyväksymän vastaavan koulutuksen Euroopan talousalueeseen kuulumattomassa valtiossa. Lääkärin perusterveydenhuollon lisäkoulutuksesta säädetään sanotusta koulutuksesta annetussa asetuksessa (1435/93). Koulutus kestää kokopäiväisenä kaksi vuotta.

Oikeus harjoittaa hammaslääkärin ammattia itsenäisesti laillistettuna ammattihenkilönä olisi pykälän 3 momentin mukaan 1 momentissa tarkoitetulla laillistetulla hammaslääkärillä, joka olisi suorittanut terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen hakemuksesta hyväksymän asetuksella säädetyn käytännön palvelun.

5 §. *Oikeus harjoittaa eräitä muita terveydenhuollon ammatteja laillistettuna ammattihenkilönä.* Terveydenhuollon oikeusturvakeskus myöntäisi pykälän mukaan hakemuksesta oikeuden harjoittaa proviisorin, psykologin, puheterapeutin, ravitsemusterapeutin, farmaseutin, sairaanhoitajan, kätilön, terveydenhoitajan, fysioterapeutin, laboratoriohoitajan, röntgenhoitajan, hammashuoltajan, toimintaterapeutin, optikon ja hammasteknikon ammattia laillistettuna ammattihenkilönä Suomen kansalaiselle tai ulkomaalaiselle, joka olisi suorittanut asianomaiseen ammattiin johtavan koulutuksen Suomessa taikka Suomen tai jonkin muun ETA-valtion kansalaiselle, joka olisi suorittanut terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen hyväksymän vastaavan koulutuksen Euroopan talousalueeseen kuulumattomassa valtiossa. Lisäksi vaadittaisiin, että hän olisi osoittanut täyttävänsä asetuksella säädetyt mahdolliset muut pätevyysvaatimukset.

6 §. *Oikeus toimia erikoispätevyyden omaavana laillistettuna ammattihenkilönä.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, millä edellytyksillä laillistettu ammattihenkilö voisi toimia erikoispätevyyttä edellyttävissä tehtävissä. Erikoispätevyydellä tarkoitettaisiin esimerkiksi erikoislääkärin tai -hammaslääkärin pätevyyttä. Oikeus toimia erikoispätevyyden omaavana laillistettuna ammattihenkilönä olisi pykälän mukaan Suomen kansalaisella tai ulkomaalaisella, joka olisi suorittanut erikoispätevyyden edellyttämän koulutuksen Suomessa, taikka Suomen tai jonkin muun ETA-valtion kansalaisella, joka olisi suorittanut terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen hakemuksesta hyväksymän muun erikoispätevyyden kuin 9 §:n 3 momentissa tarkoitetun erikoispätevyyden edellyttämän koulutuksen jossakin muussa ETA-valtiossa tai oikeusturvakeskuksen hakemuksesta hyväksymän erikoispätevyyden edellyttämän koulutuksen ETAan kuulumattomassa valtiossa. Lisäksi vaadittaisiin, että hän olisi osoittanut täyttävänsä asetuksella säädetyt mahdolliset muut pätevyysvaatimukset.

7 §. *Ammattinimikkeen käyttöoikeus.* Pykälässä säädettäisiin oikeudesta käyttää asetuksella säädettyä terveydenhuollon ammattihenkilön ammattinimikettä. Tällainen oikeus olisi Suomen kansalaisella tai ulkomaalaisella, joka olisi suorittanut asianomaiseen ammattiin johtavan koulutuksen tai sitä vastaavan koulutuksen Suomessa taikka Suomen tai jonkin muun ETA-valtion kansalaisella, joka olisi suorittanut Euroopan talousalueeseen kuulumattomassa valtiossa vastaavan koulutuksen, jonka terveydenhuollon oikeusturvakeskus olisi hakemuksesta hyväksynyt.

8 §. *Muun pohjoismaan kansalaisen oikeus toimia terveydenhuollon ammattihenkilönä.* Pykälän viittaus Pohjoismaiden kansalaisten osalta tarkoittaisi Pohjoismaiden välillä eräiden terveyden- ja sairaanhoidon henkilöstöryhmien sekä eläinlääkäreiden yhteisistä työmarkkinoista tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä annettua lakia (1/94).

Terveydenhuollon ammattihenkilönä toimimisen edellytykset Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen mukaan

9 §. *Oikeus harjoittaa lääkärin tai hammaslääkärin ammattia laillistettuna ammattihenkilönä eräissä tapauksissa.* Pykälän 1 momentin mukaan terveydenhuollon oikeusturvakeskus myöntäisi hakemuksesta oikeuden Suomessa harjoittaa toisen johdon ja valvonnan alaisena lääkärin tai hammaslääkärin ammattia laillistettuna ammattihenkilönä Suomen tai jonkin muun ETA-valtion kansalaiselle, joka on suorittanut jossakin muussa ETA-valtiossa lääkärin tai hammaslääkärin perustutkinnon.

Oikeus harjoittaa yleislääkärin tai hammaslääkärin ammattia itsenäisesti laillistettuna ammattihenkilönä olisi pykälän 2 momentin mukaan Suomen tai muun ETA-valtion kansalaisella, jolle jossakin muussa ETA-valtiossa saadun lääkärin perusterveydenhuollon lisäkoulutusta vastaavan koulutuksen tai hammaslääkärin koulutuksen perusteella olisi siinä valtiossa myönnetty ETA-sopimuksessa tarkoitettu tutkintotodistus, todistus tai muu muodollista kelpoisuutta osoittava asiakirja, joka asianomaisessa valtiossa vaaditaan oikeuden saamiseksi yleislääkärin tai hammaslääkärin ammatin harjoittamiseen itsenäisesti.

Pykälän 3 momentin mukaan oikeus harjoittaa erikoislääkärin tai erikoishammaslääkärin ammattia laillistettuna ammattihenkilönä ETA-sopimukseen sisältyvillä, Suomessa käytössä olevilla erikoisaloilla olisi Suomen tai jonkin muun ETA-valtion kansalaisella, jolle jossakin muussa ETA-valtiossa kuin Suomessa saadun koulutuksen perusteella olisi siinä valtiossa myönnetty tutkintotodistus, todistus tai muu muodollista kelpoisuutta osoittava asiakirja, joka asianomaisessa valtiossa vaadittaisiin vastaavan oikeuden saamiseksi harjoittaa erikoislääkärin tai erikoishammaslääkärin ammattia.

Pykälän 2 ja 3 momentissa tarkoitetun tutkintotodistuksen, todistuksen tai muun muodollista kelpoisuutta osoittavan asiakirjan tuottamasta oikeudesta ammatin harjoittamiseen päättäisi pykälän 4 momentin mukaan hakemuksesta terveydenhuollon oikeusturvakeskus.

Hakemusta koskeva päätös 1 ja 4 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa olisi annettava kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun hakemus ja sitä täydentävä selvitys olisi toimitettu terveydenhuollon oikeusturvakeskukselle.

10 §. *Oikeus harjoittaa proviisorin, sairaanhoitajan tai kätilön ammattia laillistettuna ammattihenkilönä.* Terveydenhuollon oikeusturvakeskus myöntäisi hakemuksesta oikeuden Suomessa harjoittaa proviisorin, sairaanhoitajan tai kätilön ammattia laillistettuna ammattihenkilönä Suomen tai jonkin muun ETA-valtion kansalaiselle, jolle jossakin muussa ETA-valtiossa saadun koulutuksen perusteella olisi siinä valtiossa myönnetty ETA-sopimuksessa tarkoitettu tutkintotodistus, todistus tai muu muodollista kelpoisuutta osoittava asiakirja, joka asianomaisessa valtiossa vaadittaisiin oikeuden saamiseksi proviisorin, sairaanhoitajan tai kätilön ammatin harjoittamiseen itsenäisesti.

Hakemusta koskeva päätös 1 momentissa tarkoitetussa tapauksessa olisi annettava kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun hakemus ja sitä täydentävä selvitys olisi toimitettu terveydenhuollon oikeusturvakeskukselle.

11 §. *Oikeus harjoittaa muuta kuin 9 ja 10 §:ssä tarkoitettuja terveydenhuollon ammatteja laillistettuna ammattihenkilönä sekä ammattinimikkeen käyttöoikeus.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tutkintotodistusdirektiivin soveltamisalaan kuuluvissa niissä terveydenhuollon ammateissa toimimisesta, joihin terveydenhuollon oikeusturvakeskus myöntäisi ammatinharjoittamisoikeuden.

Terveydenhuollon oikeusturvakeskus myöntäisi hakemuksesta oikeuden Suomessa harjoittaa psykologin, puheterapeutin, ravitsemusterapeutin, farmaseutin, terveydenhoitajan, fysioterapeutin, laboratoriohoitajan, röntgenhoitajan, hammashuoltajan, toimintaterapeutin, optikon ja hammasteknikon ammatissa laillistettuna ammattihenkilönä Suomen tai jonkin muun ETA-valtion kansalaiselle, jolle jossakin muussa ETA-valtiossa saadun koulutuksen perusteella olisi siinä valtiossa myönnetty tai jolla olisi muualla suoritetun koulutuksen perusteella jossakin muussa ETA-valtiossa hyväksytty ETA-sopimuksessa tarkoitettu tutkintotodistus tai sen kanssa vastaavaksi määritelty koulutuksesta annettu asiakirja, joka asianomaisessa valtiossa vaaditaan oikeuden saamiseksi kyseisiin ammatteihin.

Pykälän 2 momentti koskisi lähinnä tutkintotodistusdirektiiviä täydentävän direktiivin soveltamisalaan kuuluvia ammatteja. Koulutetun kiropraktikon ja apuneuvoteknikon ammatit kuuluisivat kuitenkin tutkintotodistusdirektiivin soveltamisalaan. Pykälän 2 momentin mukaan oikeus Suomessa käyttää asetuksella säädettävää terveydenhuollon ammattihenkilön ammattinimikettä olisi Suomen tai jonkin muun ETA-valtion kansalaisella, jolle olisi jossakin muussa ETA-valtiossa saadun koulutuk-

sen perusteella siinä valtiossa myönnetty tai jolla olisi muualla suoritetun koulutuksen perusteella jossakin muussa ETA-valtiossa hyväksytty ETA-sopimuksessa tarkoitettu tutkintotodistus tai sen kanssa vastaavaksi määritelty koulutuksesta annettu asiakirja, joka asianomaisessa valtiossa vaaditaan oikeuden saamiseksi kyseisiin ammatteihin. Sanotun asiakirjan tuottamasta oikeudesta ammattinimikkeen käyttöön päättäisi hakemuksesta terveydenhuollon oikeusturvakeskus.

Koska saattaa olla mahdollista, että edellä mainittuihin pykälän 1 ja 2 momentissa tarkoitettuihin ammatteihin johtavissa tutkinnoissa tai koulutuksissa tai ammatillisen toiminnan sisällöissä on olennaisia eroja, edellytettäisiin näiden tutkintojen tai koulutusten suorittamisen lisäksi ammattipätevyyden saavuttamisen edellytyksenä tällaisessa tapauksessa mahdollisesti olevaa sopeutumisaikaa tai kelpoisuuskoetta. Vaihtoehtoisesti voitaisiin vaatia ammattikokemusta. Kelpoisuuskokeen maksullisuuteen sovellettaisiin valtion maksuperustelakia (150/92). Pykälän 3 momentissa ehdotetaan, että ammattikokemuksesta, sopeutumisajasta ja kelpoisuuskokeesta säädetään tarkemmin asetuksella.

Pykälän 4 momentin mukaan hakemusta koskeva päätös olisi annettava 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa neljän kuukauden kuluessa siitä, kun hakemus ja sitä täydentävä selvitys olisi toimitettu terveydenhuollon oikeusturvakeskukselle.

Lakiehdotuksessa tarkoitettujen tehtävien suorittamiseksi, kuten tutkintoja ja koulutuksia koskevien päätösten tekemistä varten, terveydenhuollon oikeusturvakeskus tarvitsisi lausuntoja ja tietoja koulutusyksiköiltä, oppilaitoksilta ja myös opetusministeriöltä. Lakiehdotuksen 40 §:ään sisältyy terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen tiedonsaantioikeutta koskeva säännös.

12 §. *Oikeus harjoittaa väliaikaisesti eräitä terveydenhuollon ammatteja.* EY:n lääkäridirektiivin 17 artiklan, hammaslääkäridirektiivin 15 artiklan, sairaanhoitajadirektiivin 11 artiklan ja kätilödirektiivin 13 artiklan mukaan vastaanottava jäsenvaltio voi vaatia asianomaista antamaan toimivaltaiselle viranomaiselle ennakolta ilmoituksen palvelujen tarjoamisesta, jos siihen liittyy väliaikainen oleskelu kyseisen valtion alueella. Kiireellisissä tapauksissa tämä ilmoitus voidaan antaa mahdollisimman pian palvelujen tarjoamisen jälkeen. Pykälään ehdotetaan otettavaksi asiasta tarpeelliset säännökset.

Ulkomailla koulutuksen saaneen Euroopan talousalueeseen kuulumattoman valtion kansalaisen terveydenhuollon ammattihenkilönä toimimisen edellytykset

13 §. *Lupa toimia 4—6 §:ssä tarkoitetuissa tehtävissä ja oikeus toimia laillistettuna ammattihenkilönä.* Pykälän 1 momentissa ehdotetaan nykyisen lainsäädännön mukaisesti säädettäväksi, että terveydenhuollon oikeusturvakeskus voisi hakemuksesta erityisestä syystä myöntää määrääminsä ehdoin ETAan kuulumattoman valtion kansalaiselle, joka on suorittanut 4—6 §:ssä tarkoitetun koulutuksen ja jolla on tehtävän edellyttämä, asetuksella säädetty pätevyys sekä riittävä kielitaito, luvan toimia 4—6 §:ssä tarkoitetuissa tehtävissä taikka oikeuden toimia laillistettuna ammattihenkilönä. Ammatinharjoittamisluvan myöntämisen erityinen syy on esimerkiksi se, että hakija voi osoittaa suomalaisen työnantajan tarpeen ottaa hakija palvelukseensa. Ammatinharjoittamisoikeuden myöntämisen erityinen syy on esimerkiksi, että hakijan työtehtävät edellyttävät laillistetun lääkärin asemaa, kuten raskauden keskeyttämisen ja kastroimisen suorittaminen. Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen määräämillä ammatinharjoittamislupaan tai -oikeuteen liittyvillä ehdoilla tarkoitetaan luvan voimassaoloaikaa ja suoritettavien työtehtävien laatua.

14 §. *Ammattinimikkeen käyttöoikeus eräissä tapauksissa.* ETAan kuulumattoman valtion kansalaisella olisi oikeus Suomessa käyttää asetuksella säädettyä terveydenhuollon ammattihenkilön ammattinimikettä, jos hän olisi suorittanut ulkomailla asianomaiseen ammattiin johtavan, terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen hakemuksesta hyväksymän koulutuksen ja jos hänellä olisi tehtävän edellyttämä riittävä kielitaito.

3 luku. **Terveydenhuollon ammattihenkilön yleiset velvollisuudet**

15 §. *Ammattieettiset velvollisuudet.* Pykälän 1 momentin mukaan terveydenhuollon ammattihenkilön ammattitoiminnan päämääränä olisi terveyden ylläpitäminen ja edistäminen, sairauksien ehkäiseminen sekä sairaiden parantami-

nen ja heidän kärsimystensä lievittäminen. Terveydenhuollon ammattihenkilön olisi ammattitoiminnassaan sovellettava yleisesti hyväksyttyjä ja kokemusperäisiä perusteltuja menettelytapoja koulutuksensa mukaisesti, jota hänen olisi pyrittävä jatkuvasti täydentämään. Hoitotoimissaan terveydenhuollon ammattihenkilön tulisi tasapuolisesti ottaa huomioon niistä hoidettavalle koituva hyöty ja niiden mahdolliset haitat.

Pykälän 2 momentin mukaan terveydenhuollon ammattihenkilö olisi velvollinen ottamaan huomioon, mitä potilaan oikeuksista säädetään. Potilaan oikeuksista on säädetty muun muassa potilaslaissa.

Pykälän 3 momentin mukaan terveydenhuollon ammattihenkilön tulisi aina antaa kiireellisen avun tarpeessa olevalle hoitoa. Pykälän lähtökohta on eettinen, ja sillä turvataan yksilön kiireellisen avun tarve varallisuudesta riippumatta ja katsomatta rotuun, uskontoon, poliittisiin mielipiteisiin, yhteiskunnalliseen asemaan tai muuhun henkilöön liittyvään seikkaan. Vastaavanlainen säännös sisältyy voimassa oleviin lakeihin lääkärintoimen ja hammaslääkärintoimen harjoittamisesta.

16 §. *Potilasasiakirjojen laatiminen ja säilyttäminen sekä niihin sisältyvien tietojen salassapito.* Terveydenhuollon ammattihenkilön velvollisuuden osalta laatia ja säilyttää potilasasiakirjat sekä pitää ne salassa ehdotetaan viitattavaksi potilaslakiin.

17 §. *Salassapitovelvollisuus.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että terveydenhuollon ammattihenkilö ei saisi luvatta ilmaista sivulliselle yksityisen tai perheen salaisuutta, josta hän asemansa tai tehtävänsä perusteella olisi saanut tiedon. Säännöksen tarkoituksena on turvata luottamuksellisten hoitosuhteiden syntyminen ja olemassaolo sekä yksityisyyden säilyminen. Salassapitovelvollisuus säilyisi ammatinharjoittamisen päättymisen jälkeenkin. Säännös vastaa voimassa olevia salassapitovelvollisuutta koskevia säännöksiä. Pykälässä tarkoitettu salassapitovelvollisuus koskisi myös sellaisia yksityisen tai perheen salaisuuksia, joita ei merkittäisi potilasasiakirjaan siihen merkittäviksi kuuluvina salassapidettävinä tietoina.

18 §. *Täydennyskoulutusvelvollisuus.* Lääkärintoimen harjoittamisesta annetun lain 7 §:ssä ja hammaslääkärintoimen harjoittamisesta annetun lain 7 §:ssä säädetään täydennyskoulutusvelvoitteesta. Myös proviisorintoimen ja farmaseutintoimen harjoittamisesta annetun lain 5 §:n mukaan ammatinharjoittajat ovat velvollisia ylläpitämään ja kehittämään ammattitaitoaan. Ehdotetun 18 §:n 1 momentin mukaan terveydenhuollon ammattihenkilö on velvollinen ylläpitämään ja kehittämään ammattitoiminnan edellyttämää ammattitaitoa. Täydennyskoulutusvelvoite sisältäisi potilaan tutkimukseen ja hoitoon liittyvän tiedon ja taidon lisäksi alan ammattitoimintaa koskevan lainsäädännön ja määräysten tuntemisen.

Työterveyshuoltolain (743/78) 5 §:ssä on säädetty työterveyshuoltotehtävissä toimivan terveydenhuollon ammattihenkilön työnantajalle velvollisuus huolehtia ammattihenkilön täydennyskoulutukseen osallistumisesta. Vastaava velvollisuus täydennyskoulutukseen osallistumiseen on myös itsenäisesti työterveyshuoltotehtävissä toimivalla. Pykälän 2 momentin mukaan terveydenhuollon ammattihenkilön työnantajan tulisi luoda edellytykset sille, että ammattihenkilö voisi osallistua ammatilliseen täydennyskoulutukseen.

19 §. *Määräysten noudattaminen ja tietojen antaminen.* Pykälän mukaan terveydenhuollon ammattihenkilöt olisivat ammattitoiminnassaan velvollisia noudattamaan terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen ja lääninhallituksen antamia määräyksiä sekä antamaan näille valvontaviranomaisille salassapitosäännösten estämättä pyydettäessä ilmoituksia, selityksiä ja selvityksiä, jotka ovat tarpeellisia kyseisille viranomaisille ehdotetussa laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Pykälän tarkoituksena on taata, että mainitut valvontaviranomaiset saisivat käyttöönsä terveydenhuollon ammattihenkilön ammattitoiminnan selvittämisessä tarvittavat tiedot salassapitosäännösten estämättä. Pykälä antaisi valvontaviranomaisille mahdollisuuden saada myös hallinto- ja suunnittelutehtävissä tarvitsemansa tiedot.

20 §. *Ilmoitusvelvollisuus.* Pykälän mukaan terveydenhuollon ammattihenkilön tulisi tehdä terveydenhuollon oikeusturvakeskukselle ilmoitus ammatin harjoittamisesta itsenäisesti ennen sen aloittamista siten kuin asetuksella tarkemmin säädettäisiin. Säännöksen tarkoituksena on, että terveydenhuollon oikeusturvakeskus saisi tehtäviensä hoitamista varten tarvittavat itsenäistä ammattihenkilöä koskevat tiedot käyttöönsä.

21 §. Vakuuttamisvelvollisuus. Terveydenhuollon ammattihenkilö olisi velvollinen huo-

lehtimaan vakuuttamisvelvollisuudesta siten kuin potilasvahinkolaissa säädetään.

4 luku. Lääkärin ja hammaslääkärin erityiset oikeudet ja velvollisuudet

22 §. *Taudinmäärityksestä ja oikeudesta määrätä lääkkeitä.* Laillistettu lääkäri päättäisi koulutuksensa, kokemuksensa ja ammattitaitonsa mukaisesti potilaan lääketieteellisestä tutkimuksesta, taudinmäärityksestä ja siihen liittyvästä hoidosta. Vastaavasti laillistettu hammaslääkäri päättäisi potilaan hammaslääketieteellisestä tutkimuksesta, taudinmäärityksestä ja siihen liittyvästä hoidosta koulutuksensa, kokemuksensa ja ammattitaitonsa mukaisesti.

Lääkärintoimen harjoittamisesta annetun lain 11 §:n (1075/92) mukaan jokaisella, jolla on oikeus harjoittaa lääkärintointa, on oikeus sosiaali- ja terveysministeriön ohjeiden mukaan määrätä apteekista lääkkeitä lääkinnällistä tai lääketieteellistä tarkoitusta varten noudattaen, mitä siitä on erikseen säädetty tai määrätty. Vastaavanlainen säännös on hammaslääkärintoimen harjoittamisesta annetussa laissa. Pykälän 2 ja 3 momenttiin ehdotetaan otettaviksi sisällöltään voimassa olevia säännöksiä vastaavat säännökset.

23 §. *Lääkintölailliset todistukset ja lausunnot.* Lääkärintoimen harjoittamisesta annetun lain 12 §:n mukaan lääkärin on antaessaan lääkintölaillisia todistuksia ja lausuntoja sekä muita todistuksia, jotka on tarkoitettu esitettäviksi tuomioistuimelle tai muulle julkiselle viranomaiselle, vahvistettava ne sanoilla "minkä kunniani ja omantuntoni kautta vakuutan". Näin vahvistettu todistus tai lausunto on pätevä ilman valallista vahvistusta, jollei tuomioistuin tai viranomainen erityisistä syistä määrää, että se on suullisella valalla tai vakuutuksella vahvistettava. Lain 13 §:n (1075/92) mukaan sosiaali- ja terveysministeriö voi antaa tarkempia määräyksiä ja ohjeita siitä, mitä lääkärintoimen harjoittajan tulee ottaa huomioon antaessaan lääkintölaillisia todistuksia ja lausuntoja sekä muutoinkin harjoittaessaan lääkärintointa. Vastaavanlaiset säännökset sisältyvät myös hammaslääkärintoimen harjoittamisesta annettuun lakiin.

Koska säännökset ovat osoittautuneet tarpeellisiksi viranomaistoiminnan ja tuomioistuinkäytännön kannalta, voimassa olevia säännöksiä vastaavat säännökset ehdotetaan sisällytettäviksi tähän pykälään.

5 luku. Terveydenhuollon ammattihenkilöiden ohjaus ja valvonta

Yleiset säännökset ohjauksesta ja valvonnasta

24 §. *Ohjaus ja valvonta.* Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että sosiaali- ja terveysministeriön tehtävänä olisi terveydenhuollon ammattihenkilöiden yleinen ohjaus.

Pykälän 2 momentin mukaan terveydenhuollon oikeusturvakeskus ohjaisi ja valvoisi terveydenhuollon ammattihenkilöiden toimintaa terveyden- ja sairaanhoidossa. Terveydenhuollon ammattihenkilöiden ammatinharjoittamisoikeuksien poistamista ja rajoittamista sekä kurinpitorangaistuksia on käsitelty terveydenhuollon ammattihenkilöiden valvontalautakunnassa, joka on monijäseninen, tuomioistuimen tapaan toimiva elin. Terveydenhuollon ammattihenkilön oikeusturvan kannalta tärkeät asiat on tarkoitus jatkossakin käsitellä kyseisessä monijäsenisessä elimessä, jonka asettamisesta, kokoonpanosta ja tehtävistä on säädetty terveydenhuollon oikeusturvakeskuksesta annetussa asetuksessa. Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi viittaussäännös mainittuun asetukseen.

Pykälän 4 momentin mukaan lääninhallitus ohjaisi ja valvoisi alueellaan toimivia terveydenhuollon ammattihenkilöitä.

Turvaamistoimenpiteet

25 §. *Ammattitoiminnan asianmukaisuuden selvittäminen.* Valvonnan kannalta on olennaisen tärkeää se, että valvontaviranomaisella on mahdollista selvittää epäiltyjä puutteita valvottavan kykenevyydessä toimia ammatissaan tai hänen ammattitaidossaan.

Tällöin saattaa tulla kysymykseen terveydenhuollon ammattihenkilön velvoittaminen hänen omalla kustannuksellaan lääkärintarkastukseen tai sairaalatutkimuksiin, joissa voidaan ottaa tarpeelliset näytteet ja suorittaa muu tutkimus, joka voi tapahtua ilman sanottavaa haittaa *(työkyvyn selvittäminen)*, taikka ammattitaidon tai muun pätevyyden toteamiseksi kuulusteluun, työkokeiluun tai -näytteeseen *(ammattitaidon selvittäminen)*. Tällaiset säännökset ehdotetaan otettaviksi pykälän 1 ja 2 momenttiin.

Erittäin tarpeellista on myös, että valvontaviranomainen voi tarvittaessa määrätä suoritet-

tavaksi terveydenhuollon ammattihenkilön vastaanotto-, tutkimus- ja hoitotilojen sekä potilasasiakirjojen tarkastamisen (*vastaanottotoiminnan tarkastaminen*), jossa voidaan käyttää asiantuntijoita salassapitosäännösten estämättä. Asiantuntijat olisivat velvollisia pitämään salassa saamansa salassapidettäviksi säädetyt tiedot. Asiasta ehdotetaan säädettäväksi pykälän 3 momentissa.

Jollei terveydenhuollon ammattihenkilö suostuisi vastaanottotoiminnan tarkastamiseen, poliisin olisi pykälän 4 momentin mukaan annettava tarvittaessa virka-apua.

Käytännön valvontakokemusten perusteella on tärkeää se, että terveydenhuollon ammattihenkilön ammatinharjoittamisoikeuteen tai -lupaan taikka ammattinimikkeen käyttöoikeuteen voidaan puuttua, jos valvonnan kohteena oleva ammattihenkilö ei suostuisi työkyvyn tai ammattitaidon selvittämiseen taikka vastaanottotoiminnan tarkastamiseen. Tällainen säännös ehdotetaan otettavaksi pykälän 5 momenttiin.

26 §. *Virheellinen toiminta.* Nykyinen terveydenhuollon ammatinharjoittamislainsäädäntö ei sisällä selkeitä eikä yhtenäisiä säännöksiä ammattitaitoa vastaamattomasta toiminnasta. Tämän vuoksi pykälään ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan terveydenhuollon oikeusturvakeskus voisi ryhtyä turvaamistoimenpiteisiin terveydenhuollon ammattihenkilöä kohtaan, joka olisi laiminlyönyt 15 — 21 §:ssä säädetyn velvollisuuden, tai olisi suorittanut sellaisia tehtäviä, joihin hänen koulutustaan ja ammattitaitoaan on pidettävä riittämättömänä tai hänen toimintamahdollisuuksiaan rajoitettuina, taikka olisi toiminut muutoin virheellisesti tai moitittavasti.

Muutoin virheellisesti tai moitittavasti terveydenhuollon ammattihenkilö olisi toiminut esimerkiksi silloin, kun hän olisi ammattitoiminnassaan menetellyt tavalla, jota olisi pidettävä sopimattomana tai kun hän väärinkäyttäisi potilaan luottamusta tai potilaan riippuvuutta hänestä. Lääkärin tai hammaslääkärin virheellistä menettelyä olisi esimerkiksi se, että hän antaessaan 23 §:ssä tarkoitetun todistuksen tai lausunnon olisi tahallaan merkinnyt siihen virheelliseksi tai perusteettomaksi tietämänsä lausuman tai tiedon taikka että hän väärinkäyttäisi 22 §:ssä tarkoitettua oikeuttaan määrätä alkoholia tai huumausainetta taikka muuta niihin verrattavaa ainetta.

Terveydenhuollon oikeusturvakeskus voisi tällöin rajoittaa toistaiseksi laillistetun ammattihenkilön ammatinharjoittamisoikeutta tai poistaa sen toistaiseksi taikka toistaiseksi peruuttaa luvan saaneen ammattihenkilön ammatinharjoittamisluvan taikka kieltää nimikesuojattua ammattihenkilöä toistaiseksi käyttämästä asianomaista ammattinimikettä. Terveydenhuollon oikeusturvakeskus voisi tällöin antaa ammattihenkilölle myös tarkempia määräyksiä ja ohjeita ammattitoimintaa varten.

27 §. *Ammattitoiminnassa tehty rikos.* Nykyinen terveydenhuollon ammatinharjoittamislainsäädäntö ei sisällä selviä ja yhtenäisiä säännöksiä, kun ammattitoiminnassa on tehty rikos. Tämän vuoksi pykälään ehdotetaan otettavaksi säännös toimenpiteisiin ryhtymiseksi silloin, kun ammattihenkilö olisi tuomittu ammattitoiminnassaan tehdystä rikoksesta vankeusrangaistukseen. Terveydenhuollon oikeusturvakeskus voisi tällöin poistaa laillistetulta ammattihenkilöltä määräajaksi tai, jos asianhaarat olisivat erittäin raskauttavat, lopullisesti ammatinharjoittamisoikeuden, taikka luvan saaneelta ammattihenkilöltä peruuttaa ammatinharjoittamisluvan määräajaksi tai, jos asianhaarat ovat raskauttavat, lopullisesti, taikka kieltää nimikesuojattua ammattihenkilöä määräajaksi käyttämästä asianomaista ammattinimikettä tai, jos asianhaarat olisivat erittäin raskauttavat, lopullisesti.

Jos valtion taikka kunnan tai kuntayhtymän virassa oleva terveydenhuollon ammattihenkilö olisi rikoksen johdosta tuomittu erotettavaksi virantoimituksesta tai viralta pantavaksi, noudatettaisiin vastaavasti, mitä 1 momentissa säädettäisiin.

Tuomioistuimen tulisi viipymättä lähettää jäljennös 1 ja 2 momentissa tarkoitettua asiaa koskevasta pöytäkirjasta ja päätöksestä terveydenhuollon oikeusturvakeskukselle.

Terveydenhuollon oikeusturvakeskus voisi jo ennen kuin tuomioistuimen päätös, jolla terveydenhuollon ammattihenkilö on tuomittu vankeusrangaistukseen taikka viralta pantavaksi tai virantoimituksesta erotettavaksi, olisi saanut lainvoiman, kieltää laillistettua ammattihenkilöä harjoittamasta ammattia tai peruuttaa luvan saaneen ammattihenkilön ammatinharjoittamisluvan taikka kieltää nimikesuojattua ammattihenkilöä käyttämästä asianomaista ammattinimikettä.

28 §. *Kykenemättömyys toimia ammatissa.* Jos terveydenhuollon ammattihenkilö olisi jän, sairauden, päihteiden väärinkäytön tai muun syyn vuoksi käynyt kykenemättömäksi toimi-

maan ammatissaan, terveydenhuollon oikeusturvakeskus voisi rajoittaa laillistetun ammattihenkilön ammatinharjoittamisoikeutta tai poistaa sen toistaiseksi taikka toistaiseksi peruuttaa luvan saaneen ammattihenkilön ammatinharjoittamisluvan taikka toistaiseksi kieltää nimikesuojattua ammattihenkilöä käyttämästä asianomaista ammattinimikettä. Tämä koskisi esimerkiksi tapauksia, jolloin terveydenhuollon ammattihenkilön ikä tai hänen käyttämänsä lääkkeet tekevät hänet kykenemättömäksi toimimaan ammatissaan. Vastaava periaate sisältyy nykyisiin ammatinharjoittamislakeihin.

29 §. *Väliaikaiset turvaamistoimenpiteet.* Väliaikaiseen päätökseen turvaamistoimenpiteenä joudutaan turvautumaan asian selvittelyvaiheessa usein silloin, kun terveydenhuollon ammattihenkilön toiminta vaarantaa potilasturvallisuutta. Terveydenhuollon oikeusturvakeskus voisi pykälän mukaan tarvittaessa kieltää väliaikaisesti laillistettua ammattihenkilöä harjoittamasta ammattia tai rajoittaa taikka väliaikaisesti peruuttaa luvan saaneen ammattihenkilön ammatinharjoittamisluvan taikka väliaikaisesti kieltää nimikesuojattua ammattihenkilöä käyttämästä asetuksella säädeltyä terveydenhuollon ammattihenkilön ammattinimikettä.

30 §. *Potilasasiakirjojen siirtäminen terveyskeskukseen.* Pykälän mukaan terveydenhuollon oikeusturvakeskus voisi ryhtyessään turvaamistoimenpiteisiin määrätä ammattiaan itsenäisesti harjoittaneen terveydenhuollon ammattihenkilön erityisestä syystä luovuttamaan potilasasiakirjat ammatinharjoittamispaikkakuntansa terveyskeskukseen erillisarkistona säilytettäväksi. Vastaavansisältöinen säännös on esimerkiksi lääkärintoimen harjoittamisesta annetun lain 20 a §:ssä.

31 §. *Ammatinharjoittamisoikeuden tai -luvan poistaminen terveydenhuollon ammattihenkilön omasta pyynnöstä.* Pykälän mukaan terveydenhuollon oikeusturvakeskus voisi poistaa ammatinharjoittamisoikeuden tai -luvan ammattihenkilön omasta pyynnöstä. Tällainen tilanne saattaa syntyä esimerkiksi silloin, kun terveydenhuollon ammattihenkilö vaihtaa alaa tai kun hän luopuu praktiikastaan.

32 §. *Ammatinharjoittamisoikeuden tai -luvan taikka ammattinimikkeen käyttöoikeuden palauttaminen.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi niistä edellytyksistä, joilla ammatinharjoittamisoikeus, -lupa tai ammattinimikkeen käyttöoikeus voitaisiin palauttaa tällaisen oikeuden tai luvan menettäneelle terveydenhuollon ammattihenkilölle. Terveydenhuollon oikeusturvakeskus voisi palauttaa asianomaisen oikeuden tai luvan ammattihenkilön omasta hakemuksesta, johon olisi liitettävä selvitys turvaamistoimenpiteeseen johtaneen syyn lakkaamisesta. Tällainen selvitys olisi esimerkiksi lääkärinlausunto palautuneesta ammatinharjoittamiskyvystä, työkokeilun tulos tai todistus suoritetusta lisäkoulutuksesta.

Kurinpito- ja rangaistussäännökset

33 §. *Kirjallinen varoitus.* Pykälän mukaan kurinpitorangaistuksen voisi aiheuttaa vastoin lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä toimiminen taikka syyllistyminen tehtävässä muutoin virheellisyyteen tai laiminlyöntiin edellyttäen, että virheellisyys tai laiminlyönti olisi sen laatuista, ettei terveydenhuollon ammattihenkilöä olisi syytettävä tuomioistuimessa. Kurinpitorangaistuksena käytettäisiin kirjallista varoitusta.

34 §. *Luvaton terveydenhuollon ammattihenkilönä toimiminen.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi sakkorangaistus sille, joka ilman ehdotettuun lakiin perustuvaa oikeutta toimisi ehdotetussa laissa tarkoitettuna terveydenhuollon ammattihenkilönä.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi joko enintään kuuden kuukauden vankeusrangaistus tai sakko sille, joka 1 momentissa tarkoitetun toiminnan yhteydessä antaisi hoitoa, joka voisi tuottaa vaaraa hoidettavan hengelle tai terveydelle.

35 §. *Ammattimainen luvaton terveydenhuollon ammattihenkilönä toimiminen.* Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi enintään kuuden kuukauden vankeusrangaistus tai sakko sille, joka ottaisi 34 §:n 1 momentissa tarkoitetun toiminnan ammatikseen.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi enintään yhden vuoden vankeusrangaistus tai sakko, jos 1 momentissa tarkoitettu toiminta olisi lisäksi sellaista kuin 34 §:n 2 momentissa tarkoitetaan.

36 §. *Salassapitovelvollisuuden rikkominen.* Säännöksen mukaan terveydenhuollon ammattihenkilö, joka rikkoisi ehdotetun lain 17 §:ssä, 25 §:n 3 momentissa tai 38 §:n 2 momentissa säädettyä salassapitovelvollisuutta, olisi tuomittava, jollei siitä olisi muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta, terveydenhuollon

ammattihenkilöistä annetussa laissa säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta sakkoon tai vankeuteen kuudeksi kuukaudeksi. Tällaisesta rikoksesta virallinen syyttäjä ei saisi nostaa syytettä, ellei asianomistaja ilmoittaisi sitä syytteeseen pantavaksi.

6 luku. **Erinäiset säännökset**

37 §. *Ammatinharjoittamisoikeutta koskevan hakemuksen hylkääminen.* Pykälässä säädettäisiin, että terveydenhuollon oikeusturvakeskus voisi hylätä 4 §:n 1 momentissa, 5 §:ssä, 9 §:n 1 momentissa, 10 §:ssä ja 11 §:n 1 momentissa tarkoitetun ammatinharjoittamisoikeutta koskevan hakemuksen vain sellaisella perusteella, jolla laillistetun ammattihenkilön ammatinharjoittamisoikeutta voitaisiin rajoittaa tai se voitaisiin poistaa.

38 §. *Kuuleminen.* Nykyinen terveydenhuollon ammatinharjoittamislainsäädäntö sisältää asianosaisen kuulemista koskevan velvoitteen, kun kysymys on ammatinharjoittamisoikeuksien rajoittamisesta tai poistamisesta. Pykälään ehdotetaan sisällytettäväksi vastaavanlainen säännös. Säännöksen mukaan terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen olisi varattava terveydenhuollon ammattihenkilölle tilaisuus tulla kuulluksi asiassa ennen kuin 25—28 §:ssä tarkoitettu asia lopullisesti ratkaistaisiin.

Lisäksi pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että terveydenhuollon oikeusturvakeskus voisi ennen asian ratkaisemista kuulla asiantuntijoita, joilla olisi oikeus saada salassapitosäännösten estämättä kuulemista varten tarpeelliset tiedot käyttöönsä. Asiantuntijat olisivat luonnollisesti velvollisia pitämään salassa saamansa salassapidettäviksi säädetyt tiedot.

39 §. *Muutoksenhaku.* Pykälän mukaan muutosta terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen päätökseen haettaisiin valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen siten kuin muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa (154/50) on säädetty.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi muutoksenhausta 9 §:n 5 momentissa, 10 §:n 2 momentissa ja 11 §:n 4 momentissa tarkoitettuun päätökseen.

Silloin kun on kysymys 25—30 §:ssä tarkoitetusta päätöksestä, se pantaisiin kuitenkin täytäntöön heti valituksesta huolimatta. Nykyisin väliaikaisista päätöksistä on usein mahdollista valittaa, jolloin lopullisen päätöksen tekeminen siirtyy valitusasian käsittelyn ajaksi. Koska käytännössä on kyseessä toimenpiteiden käynnistäminen potilasturvallisuutta vaarantavan toiminnan perusteella, turvaamistoimenpide tulisi panna täytäntöön valituksesta huolimatta.

40 §. *Tiedonsaantioikeus.* Pykälän mukaan terveydenhuollon oikeusturvakeskuksella ja lääninhallituksilla olisi pyynnöstä oikeus salassapitosäännösten estämättä saada maksutta valtion, kunnan ja kuntayhtymän viranomaiselta sekä muulta julkisoikeudelliselta yhteisöltä, kansaneläkelaitokselta, eläketurvakeskukselta, eläkesäätiöltä ja muulta eläkelaitokselta, vakuutuslaitokselta, huoltotoimintaa tai sairaanhoitotoimintaa harjoittavalta yhteisöltä tai laitokselta sekä apteekilta tässä laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi tarpeelliset tiedot ja selvitykset.

41 §. *Neuvottelukunta.* Lääkärintoimen harjoittamisesta annetun lain 25 §:n ja hammaslääkärintoimen harjoittamisesta annetun lain 25 §:n nojalla on asetettu lääkärintoimen ja hammaslääkärintoimen neuvottelukunta. Neuvottelukunnan tehtävänä on antaa lausuntoja ja tehdä aloitteita lääkärintoimen ja hammaslääkärintoimen harjoittajien pätevyysvaatimuksia sekä muun muassa orientoivan vaiheen palvelun järjestämistä koskevissa asioissa. Kun terveydenhuollon ammattihenkilöitä koskeva lainsäädäntö ehdotetaan yhtenäistettäväksi, on tarkoituksenmukaista, että ehdotetulla neuvottelukunnalla olisi tarvittaessa mahdollisuus käsitellä kaikkien terveydenhuollon ammattihenkilöiden toimintaan liittyviä kysymyksiä. Käytännössä tehtävät näyttäisivät kuitenkin pääosin liittyvän lääkärintointa ja hammaslääkärintointa koskeviin kysymyksiin. Pykälän mukaan neuvottelukunnan tehtävänä olisi antaa lausuntoja ja tehdä aloitteita terveydenhuollon ammattihenkilöiden koulutuksesta, ammattitoiminnasta ja viranomaisten välisestä yhteistyöstä. Neuvottelukunnan kokoonpanosta ja tehtävistä säädettäisiin tarkemmin asetuksella.

42 §. *Kuulutus virallisessa lehdessä.* Säännöksen mukaan rajoitetusta, poistetusta, kielletystä tai palautetusta ammatinharjoittamisoikeudesta, peruutetusta tai palautetusta ammatinharjoittamisluvasta taikka asetuksella säädetyn terveydenhuollon ammattihenkilön ammattinimikkeen käyttöoikeuden kieltämisestä tai sen palauttamisesta terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen olisi viipymättä kuulutettava virallisessa lehdessä. Vastaavanlainen säännös

sisältyy nykyisin useaan terveydenhuollon ammatinharjoittamista koskevaan lakiin.

43 §. *Tarkemmat säännökset.* Pykälässä ehdotetaan, että tarkemmat säännökset lain täytäntöönpanosta annettaisiin tarvittaessa asetuksella.

7 luku. **Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset**

44 §. *Voimaantulosäännökset.* Pykälään on otettu voimaantulosäännökset. Ennen lain voimaantuloa voitaisiin ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

45 §. *Kumottavat säännökset.* Ehdotetulla lailla kumottaisiin voimassa olevat terveydenhuollon ammatinharjoittamista koskevat erilliset lait.

46 §. *Siirtymäsäännökset.* Pykälä sisältää siirtymäsäännökset.

1.2. Laki potilaan asemasta ja oikeuksista

2 ja 4 §. Potilaslain 2 §:n terveydenhuollon ammattihenkilöä koskevaan määritelmään ehdotetaan tehtäväksi ehdotetusta laista johtuvat muutokset. Koska terveydenhuollon ammattihenkilöitä koskevalla ehdotetulla lailla kumottaisiin lääkärintoimen ja hammaslääkärintoimen harjoittamisesta annetut lait, potilaslain 4 §:ään ehdotetaan tehtäväksi ehdotetusta laista johtuvat muutokset.

1.3. Steriloimislaki

8 §. Koska terveydenhuollon ammattihenkilöitä koskevalla ehdotetulla lailla kumottaisiin lääkärintoimen harjoittamisesta annettu laki, steriloimislain 8 §:ään ehdotetaan tehtäväksi ehdotetusta laista johtuvat muutokset.

1.4. Kotitaloustyöntekijän työsuhteesta annettu laki

2 §. Koska terveydenhuollon ammattihenkilöitä koskevalla ehdotetulla lailla kumottaisiin sairaanhoitotoimen harjoittamisesta annettu laki, kotitaloustyöntekijän työsuhteesta annetun lain 2 §:ään ehdotetaan tehtäväksi ehdotetusta laista johtuvat muutokset.

1.5. Yksityisestä terveydenhuollosta annettu laki

Koska terveydenhuollon ammattihenkilöitä koskevalla ehdotetulla lailla kumottaisiin terveydenhuollon ammatinharjoittamislainsäädäntö, yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain 2 §:ään ehdotetaan tehtäväksi ehdotetusta laista johtuvat muutokset.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Ehdotetussa laissa terveydenhuollon ammattihenkilöistä säädettäisiin asetuksenantovaltuudesta. Ehdotettuun lakiin sisältyvät valtuussäännökset määräysten antamiseen.

3. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan samanaikaisesti arvonlisäverolain kanssa. Esitys ei sisällä merkittäviä hallinnollisia toimenpiteitä, koska rekisteröinti- ja valvontajärjestelmä on jo nykyisin olemassa. Näin ollen lakien voimaansaattaminen voi tapahtua nopeasti. ETA-sopimuksen mukaisen lääkärin perusterveydenhuollon lisäkoulutuksen tai sitä vastaavan koulutuksen osalta ehdotettu laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä tulisi kuitenkin voimaan 1 päivänä tammikuuta 1995. Euroopan yhteisöjen lainsäädäntöön sisältyvän ammatillisen koulutuksen tunnustamista koskevan toisen yleisen järjestelmän osalta ehdotettu laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä tulisi voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana samanaikaisesti kuin ETA-sopimuksen lisäpöytäkirja, jolla sanottu järjestelmä sisällytetään ETA-sopimukseen.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäviksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki
terveydenhuollon ammattihenkilöistä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on edistää potilasturvallisuutta sekä terveydenhuollon palvelujen laatua:

1) varmistamalla, että tässä laissa tarkoitetulla terveydenhuollon ammattihenkilöllä on ammattitoiminnan edellyttämä koulutus, muu riittävä ammatillinen pätevyys ja ammattitoiminnan edellyttämät muut valmiudet;

2) järjestämällä terveydenhuollon ammattihenkilöiden valvonta terveyden- ja sairaanhoidossa; sekä

3) helpottamalla ammatillisesti perusteltua terveydenhuollon ammattihenkilöiden yhteistyötä ja tarkoituksenmukaista käyttöä.

2 §

Terveydenhuollon ammattihenkilö

Tässä laissa tarkoitetaan terveydenhuollon ammattihenkilöllä:

1) henkilöä, joka tämän lain nojalla on saanut ammatinharjoittamisoikeuden (*laillistettu ammattihenkilö*) tai ammatinharjoittamisluvan (*luvan saanut ammattihenkilö*); sekä

2) henkilöä, jolla tämän lain nojalla on oikeus käyttää asetuksella säädettyä terveydenhuollon ammattihenkilön ammattinimikettä (*nimikesuojattu ammattihenkilö*).

Ainoastaan laillistettu tai luvan saanut ammattihenkilö on oikeutettu suorittamaan asianomaiseen ammattiin kuuluvia tehtäviä ja käyttämään asianomaista ammattinimikettä. Tämä ei kuitenkaan estä, jollei laissa toisin säädetä, laillistettua, luvan saanutta tai nimikesuojattua ammattihenkilöä koulutuksensa, kokemuksensa ja ammattitaitonsa mukaisesti suorittamasta, siten kuin asetuksella tarvittaessa tarkemmin säädetään, toisen laillistetun, luvan saaneen tai nimikesuojatun ammattihenkilön ammattiin kuuluvia tehtäviä tarvittaessa silloin, kun se on perusteltua työjärjestelyjen ja terveyspalvelujen tuottamisen kannalta.

Laillistetun ammattihenkilön tehtäviä voi 2 momentin estämättä suorittaa myös asianomaiseen ammattiin opiskeleva henkilö siten kuin asetuksella säädetään. Opiskelijaan noudatetaan tällöin soveltuvin osin, mitä jäljempänä tässä laissa säädetään terveydenhuollon ammattihenkilöstä.

3 §

Terveydenhuollon ammattihenkilöiden keskusrekisteri

Terveydenhuollon oikeusturvakeskus merkitsee terveydenhuollon ammattihenkilöt terveydenhuollon ammattihenkilöiden keskusrekisteriin siten kuin siitä terveydenhuollon oikeusturvakeskuksesta annetussa laissa (1074/92) ja asetuksessa (1121/92) säädetään.

2 luku

Oikeus toimia terveydenhuollon ammattihenkilönä

Suomessa tai ulkomailla koulutuksen saaneen Suomen kansalaisen ja jonkin muun Euroopan talousalueen valtion kansalaisen sekä Suomessa koulutuksen saaneen muun ulkomaalaisen terveydenhuollon ammattihenkilönä toimimisen edellytykset

4 §

Oikeus harjoittaa lääkärin tai hammaslääkärin ammattia laillistettuna ammattihenkilönä

Terveydenhuollon oikeusturvakeskus myöntää hakemuksesta oikeuden harjoittaa lääkärin tai hammaslääkärin ammattia toisen johdon ja valvonnan alaisena laillistettuna ammattihenkilönä Suomen kansalaiselle tai ulkomaalaiselle, joka on suorittanut asianomaiseen ammattiin johtavan peruskoulutuksen Suomessa, taikka Suomen tai jonkin muun Euroopan talousalueen valtion (ETA-valtio) kansalaiselle, joka

on suorittanut terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen hyväksymän vastaavan koulutuksen Euroopan talousalueeseen kuulumattomassa valtiossa. Lisäksi vaaditaan, että asianomainen on osoittanut täyttävänsä asetuksella säädetyt mahdolliset muut pätevyysvaatimukset.

Oikeus harjoittaa yleislääkärin ammattia itsenäisesti laillistettuna ammattihenkilönä on 1 momentissa tarkoitetulla laillistetulla lääkärillä, joka on suorittanut lääkärin perusterveydenhuollon lisäkoulutuksen tai sitä vastaavan asetuksella säädetyn koulutuksen Suomessa taikka Euroopan talousalueeseen kuulumattomassa valtiossa vastaavan koulutuksen, jonka terveydenhuollon oikeusturvakeskus on hakemuksesta hyväksynyt.

Oikeus harjoittaa hammaslääkärin ammattia itsenäisesti laillistettuna ammattihenkilönä on 1 momentissa tarkoitetulla laillistetulla hammaslääkärillä, joka on suorittanut terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen hakemuksesta hyväksymän asetuksella säädetyn käytännön palvelun.

5 §

Oikeus harjoittaa eräitä muita terveydenhuollon ammatteja laillistettuna ammattihenkilönä

Terveydenhuollon oikeusturvakeskus myöntää hakemuksesta oikeuden harjoittaa proviisorin, psykologin, puheterapeutin, ravitsemusterapeutin, farmaseutin, sairaanhoitajan, kätilön, terveydenhoitajan, fysioterapeutin, laboratoriohoitajan, röntgenhoitajan, hammashuoltajan, toimintaterapeutin, optikon ja hammasteknikon ammattia laillistettuna ammattihenkilönä Suomen kansalaiselle tai ulkomaalaiselle, joka on suorittanut asianomaiseen ammattiin johtavan koulutuksen Suomessa, taikka Suomen tai jonkin muun ETA-valtion kansalaiselle, joka on suorittanut terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen hyväksymän vastaavan koulutuksen Euroopan talousalueeseen kuulumattomassa valtiossa. Lisäksi vaaditaan, että asianomainen on osoittanut täyttävänsä asetuksella säädetyt mahdolliset muut pätevyysvaatimukset.

6 §

Oikeus toimia erikoispätevyyden omaavana laillistettuna ammattihenkilönä

Oikeus toimia toisen johdon ja valvonnan alaisena sekä itsenäisesti erikoispätevyyden omaavana laillistettuna ammattihenkilönä on Suomen kansalaisella tai ulkomaalaisella, joka on suorittanut erikoispätevyyden edellyttämän koulutuksen Suomessa, taikka Suomen tai jonkin muun ETA-valtion kansalaisella, joka on suorittanut jossakin muussa ETA-valtiossa muun erikoispätevyyden kuin 9 §:n 3 momentissa tarkoitetun erikoispätevyyden edellyttämän koulutuksen tai Euroopan talousalueeseen kuulumattomassa valtiossa erikoispätevyyden edellyttämän koulutuksen, jonka terveydenhuollon oikeusturvakeskus on hakemuksesta hyväksynyt. Lisäksi vaaditaan, että asianomainen on osoittanut täyttävänsä asetuksella säädetyt mahdolliset muut pätevyysvaatimukset.

7 §

Ammattinimikkeen käyttöoikeus

Oikeus käyttää asetuksella säädettyä terveydenhuollon ammattihenkilön ammattinimikettä on Suomen kansalaisella tai ulkomaalaisella, joka on suorittanut asianomaiseen ammattiin johtavan tai sitä vastaavan koulutuksen Suomessa, taikka Suomen tai jonkin muun ETA-valtion kansalaisella, joka on suorittanut Euroopan talousalueeseen kuulumattomassa valtiossa vastaavan koulutuksen, jonka terveydenhuollon oikeusturvakeskus on hakemuksesta hyväksynyt.

8 §

Muun pohjoismaan kansalaisen oikeus toimia terveydenhuollon ammattihenkilönä

Muun pohjoismaan kansalaisen oikeudesta toimia Suomessa terveydenhuollon ammattihenkilönä säädetään lisäksi erikseen.

Terveydenhuollon ammattihenkilönä toimimisen edellytykset Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen mukaan

9 §

Oikeus harjoittaa lääkärin tai hammaslääkärin ammattia laillistettuna ammattihenkilönä eräissä tapauksissa

Terveydenhuollon oikeusturvakeskus myöntää hakemuksesta oikeuden Suomessa harjoittaa toisen johdon ja valvonnan alaisena lääkä-

rin tai hammaslääkärin ammattia laillistettuna ammattihenkilönä Suomen tai jonkin muun ETA-valtion kansalaiselle, joka on jossakin muussa ETA-valtiossa suorittanut lääkärin tai hammaslääkärin perustutkinnon.

Oikeus Suomessa harjoittaa yleislääkärin tai hammaslääkärin ammattia itsenäisesti laillistettuna ammattihenkilönä on Suomen tai jonkin muun ETA-valtion kansalaisella, jolle jossakin muussa ETA-valtiossa saadun lääkärin perusterveydenhuollon lisäkoulutusta vastaavan koulutuksen tai hammaslääkärikoulutuksen perusteella on siinä valtiossa myönnetty ETA-sopimuksessa tarkoitettu tutkintotodistus, todistus tai muu muodollista kelpoisuutta osoittava asiakirja, joka asianomaisessa valtiossa vaaditaan oikeuden saamiseksi yleislääkärin tai hammaslääkärin ammatin harjoittamiseen itsenäisesti.

Oikeus Suomessa harjoittaa erikoislääkärin tai erikoishammaslääkärin ammattia laillistettuna ammattihenkilönä ETA-sopimuksessa mainituilla, Suomessa käytössä olevilla erikoisaloilla on Suomen tai jonkin muun ETA-valtion kansalaisella, jolle jossakin muussa ETA-valtiossa saadun koulutuksen perusteella on siinä valtiossa myönnetty ETA-sopimuksessa tarkoitettu tutkintotodistus, todistus tai muu muodollista kelpoisuutta osoittava asiakirja, joka asianomaisessa valtiossa vaaditaan vastaavan oikeuden saamiseksi harjoittaa erikoislääkärin tai erikoishammaslääkärin ammattia.

Edellä 2 ja 3 momentissa tarkoitetun tutkintotodistuksen, todistuksen tai muun muodollista kelpoisuutta osoittavan asiakirjan tuottamasta oikeudesta ammatin harjoittamiseen päättää hakemuksesta terveydenhuollon oikeusturvakeskus.

Päätös 1 ja 4 momentissa tarkoitettuun hakemukseen on annettava kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun hakemus ja sitä täydentävä selvitys on toimitettu terveydenhuollon oikeusturvakeskukselle.

10 §

Oikeus harjoittaa proviisorin, sairaanhoitajan tai kätilön ammattia laillistettuna ammattihenkilönä

Terveydenhuollon oikeusturvakeskus myöntää hakemuksesta oikeuden Suomessa harjoittaa proviisorin, sairaanhoitajan tai kätilön ammattia laillistettuna ammattihenkilönä Suomen tai jonkin muun ETA-valtion kansalaiselle, jolle jossakin muussa ETA-valtiossa saadun koulutuksen perusteella on siinä valtiossa myönnetty ETA-sopimuksessa tarkoitettu tutkintotodistus, todistus tai muu muodollista kelpoisuutta osoittava asiakirja, joka asianomaisessa valtiossa vaaditaan oikeuden saamiseksi proviisorin, sairaanhoitajan tai kätilön ammatin harjoittamiseen itsenäisesti.

Päätös 1 momentissa tarkoitettuun hakemukseen on annettava kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun hakemus ja sitä täydentävä selvitys on toimitettu terveydenhuollon oikeusturvakeskukselle.

11 §

Oikeus harjoittaa muita kuin 9 ja 10 §:ssä tarkoitettuja terveydenhuollon ammatteja laillistettuna ammattihenkilönä sekä ammattinimikkeen käyttöoikeus

Terveydenhuollon oikeusturvakeskus myöntää hakemuksesta oikeuden Suomessa harjoittaa psykologin, puheterapeutin, ravitsemusterapeutin, farmaseutin, terveydenhoitajan, fysioterapeutin, laboratoriohoitajan, röntgenhoitajan, hammashuoltajan, toimintaterapeutin, optikon ja hammasteknikon ammattia laillistettuna ammattihenkilönä Suomen tai jonkin muun ETA-valtion kansalaiselle, jolle jossakin muussa ETA-valtiossa saadun koulutuksen perusteella on siinä valtiossa myönnetty tai jolla on muualla suoritetun koulutuksen perusteella jossakin muussa ETA-valtiossa hyväksytty ETA-sopimuksessa tarkoitettu tutkintotodistus tai sen kanssa vastaavaksi määritelty koulutuksesta annettu asiakirja, joka asianomaisessa valtiossa vaaditaan oikeuden saamiseksi kyseisiin ammatteihin.

Oikeus Suomessa käyttää asetuksella säädettyä terveydenhuollon ammattihenkilön ammattinimikettä on Suomen tai jonkin muun ETA-valtion kansalaisella, jolle jossakin muussa ETA-valtiossa saadun koulutuksen perusteella on siinä valtiossa myönnetty tai jolla on muualla suoritetun koulutuksen perusteella jossakin muussa ETA-valtiossa hyväksytty ETA-sopimuksessa tarkoitettu tutkintotodistus tai sen kanssa vastaavaksi määritelty koulutuksesta annettu asiakirja, joka asianomaisessa valtiossa vaaditaan oikeuden saamiseksi kyseisiin ammatteihin. Tutkintotodistuksen tai sen kanssa vastaavaksi määritellyn asiakirjan tuottamasta oikeudesta käyttää asetuksella säädettyä ter-

veydenhuollon ammattihenkilön ammattinimikettä päättää hakemuksesta terveydenhuollon oikeusturvakeskus.

Sen lisäksi, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, hakijalta edellytetään, että hänellä on terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen mahdollisesti määräämä ammattikokemus, että terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen mahdollisesti määräämä sopeutumisaika on täyttynyt tai että hän on suorittanut oikeusturvakeskuksen mahdollisesti määräämän kelpoisuuskokeen. Kelpoisuuskokeesta peritään maksu valtion maksuperustelain (150/92) mukaisesti. Asetuksella säädetään tarkemmin ammattikokemuksesta, sopeutumisajasta ja kelpoisuuskokeesta.

Päätös 1 ja 2 momentissa tarkoitettuun hakemukseen on annettava neljän kuukauden kuluessa siitä, kun hakemus ja sitä täydentävä selvitys on toimitettu terveydenhuollon oikeusturvakeskukselle.

12 §

Oikeus harjoittaa väliaikaisesti eräitä terveydenhuollon ammatteja

Suomen tai jonkin muun ETA-valtion kansalaisella, jolla on laillinen oikeus harjoittaa itsenäisesti lääkärin, hammaslääkärin, sairaanhoitajan tai kätilön ammattia jossakin muussa ETA-valtiossa, voi sen estämättä, mitä 9 ja 10 §:ssä säädetään, Suomessa väliaikaisesti harjoittaa asianomaista ammattia tehtyään terveydenhuollon oikeusturvakeskukselle ilmoituksen ennen palvelujen tarjoamista. Kiireellisessä tapauksessa ilmoitus voidaan antaa mahdollisimman pian palvelujen tarjoamisen jälkeen. Ilmoituksen tekemisestä ja väliaikaisesta palvelujen tarjoamisesta säädetään tarkemmin asetuksella.

Ulkomailla koulutuksen saaneen Euroopan talousalueeseen kuulumattoman valtion kansalaisen terveydenhuollon ammattihenkilönä toimimisen edellytykset

13 §

Lupa toimia 4—6 §:ssä tarkoitetuissa tehtävissä ja oikeus toimia laillistettuna ammattihenkilönä

Euroopan talousalueeseen kuulumattoman valtion kansalaiselle, joka on ulkomailla suorittanut 4—6 §:ssä tarkoitetun koulutuksen ja jolla on tehtävän edellyttämä asetuksella säädetty pätevyys sekä riittävä kielitaito, terveydenhuollon oikeusturvakeskus voi erityisestä syystä ja määrääminsä ehdoin hakemuksesta myöntää:

1) ammatinharjoittamisluvan 4—6 §:ssä tarkoitettuihin tehtäviin; tai

2) ammatinharjoittamisoikeuden laillistettuna ammattihenkilönä toimimiseen Suomessa.

14 §

Ammattinimikkeen käyttöoikeus eräissä tapauksissa

Oikeus käyttää asetuksella säädettyä terveydenhuollon ammattihenkilön ammattinimikettä Suomessa on Euroopan talousalueeseen kuulumattoman valtion kansalaisella, joka on ulkomailla suorittanut asianomaiseen ammattiin johtavan, terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen hakemuksesta hyväksymän koulutuksen ja jolla on tehtävän edellyttämä riittävä kielitaito.

3 luku

Terveydenhuollon ammattihenkilön yleiset velvollisuudet

15 §

Ammattieettiset velvollisuudet

Terveydenhuollon ammattihenkilön ammattitoiminnan päämääränä on terveyden ylläpitäminen ja edistäminen, sairauksien ehkäiseminen sekä sairaiden parantaminen ja heidän kärsimystensä lievittäminen. Terveydenhuollon ammattihenkilön on ammattitoiminnassaan sovellettava yleisesti hyväksyttyjä ja kokemusperäisiä perusteltuja menettelytapoja koulutuksensa mukaisesti, jota hänen on pyrittävä jatkuvasti täydentämään. Hoitotoimissaan terveydenhuollon ammattihenkilön tulee tasapuolisesti ottaa huomioon hoitotoimista potilaalle koituva hyöty ja niiden mahdolliset haitat.

Terveydenhuollon ammattihenkilöllä on velvollisuus ottaa huomioon, mitä potilaan oikeuksista säädetään.

Terveydenhuollon ammattihenkilön tulee aina antaa kiireellisen hoidon tarpeessa olevalle apua.

16 §

Potilasasiakirjojen laatiminen ja säilyttäminen sekä niihin sisältyvien tietojen salassapito

Terveydenhuollon ammattihenkilön velvolli-

suudesta laatia ja säilyttää potilasasiakirjat sekä pitää salassa niihin sisältyvät tiedot on voimassa, mitä potilaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa (785/92) säädetään.

17 §

Salassapitovelvollisuus

Terveydenhuollon ammattihenkilö ei saa sivulliselle luvatta ilmaista yksityisen tai perheen salaisuutta, josta hän asemansa tai tehtävänsä perusteella on saanut tiedon. Salassapitovelvollisuus säilyy ammatinharjoittamisen päättymisen jälkeen.

18 §

Täydennyskoulutusvelvollisuus

Terveydenhuollon ammattihenkilö on velvollinen ylläpitämään ja kehittämään ammattitoiminnan edellyttämää ammattitaitoa sekä perehtymään ammattitoimintaansa koskeviin säännöksiin ja määräyksiin.

Terveydenhuollon ammattihenkilön työnantajan tulee luoda edellytykset sille, että ammattihenkilö voi osallistua tarvitsemaansa ammatilliseen täydennyskoulutukseen.

19 §

Määräysten noudattaminen ja tietojen antaminen

Terveydenhuollon ammattihenkilö on velvollinen ammattitoiminnassaan noudattamaan, mitä terveydenhuollon oikeusturvakeskus tai lääninhallitus säännösten tai määräysten nojalla määrää.

Terveydenhuollon ammattihenkilö on velvollinen salassapitosäännösten estämättä antamaan terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen tai lääninhallituksen pyytämät, sille tässä laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi tarpeelliset ilmoitukset, selitykset ja selvitykset.

20 §

Ilmoitusvelvollisuus

Terveydenhuollon ammattihenkilön tulee tehdä terveydenhuollon oikeusturvakeskukselle ilmoitus ammatin harjoittamisesta itsenäisesti ennen sen aloittamista siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

21 §

Vakuuttamisvelvollisuus

Terveydenhuollon ammattihenkilö on velvollinen huolehtimaan vakuuttamisvelvollisuudesta siten kuin potilasvahinkolaissa (585/86) säädetään.

4 luku

Lääkärin ja hammaslääkärin erityiset oikeudet ja velvollisuudet

22 §

Taudinmäärityksestä ja oikeudesta määrätä lääkkeitä

Laillistettu lääkäri päättää potilaan lääketieteellisestä tutkimuksesta, taudinmäärityksestä ja siihen liittyvästä hoidosta. Vastaavasti laillistettu hammaslääkäri päättää potilaan hammaslääketieteellisestä tutkimuksesta, taudinmäärityksestä ja siihen liittyvästä hoidosta.

Laillistetulla lääkärillä ja hammaslääkärillä on oikeus määrätä apteekista lääkkeitä, lääkärillä lääkinnällistä tai lääketieteellistä tarkoitusta varten ja hammaslääkärillä hammaslääkinnällistä tai hammaslääketieteellistä tarkoitusta varten, noudattaen, mitä siitä erikseen säädetään tai määrätään.

Sosiaali- ja terveysministeriö voi antaa tarvittaessa tarkempia määräyksiä ja ohjeita lääkkeiden määräämisestä.

23 §

Lääkintölailliset todistukset ja lausunnot

Laillistetun lääkärin ja hammaslääkärin on, antaessaan lääkintölaillisia todistuksia ja lausuntoja sekä muita todistuksia, jotka on tarkoitettu esitettäväksi tuomioistuimelle tai muulle julkiselle viranomaiselle, vahvistettava ne sanoilla "minkä kunniani ja omantuntoni kautta vakuutan". Siten vahvistettu todistus tai lausunto on pätevä ilman valallista vahvistusta, jollei tuomioistuin tai viranomainen erityisistä syistä määrää, että se on vahvistettava suullisella valalla tai vakuutuksella.

Sosiaali- ja terveysministeriö voi antaa tarvittaessa tarkempia määräyksiä ja ohjeita siitä, mitä laillistetun lääkärin ja hammaslääkärin

tulee ottaa huomioon antaessaan todistuksia ja lausuntoja sekä muutoinkin harjoittaessaan ammattiaan.

5 luku

Terveydenhuollon ammattihenkilöiden ohjaus ja valvonta

Yleiset säännökset ohjauksesta ja valvonnasta

24 §

Ohjaus ja valvonta

Terveydenhuollon ammattihenkilöiden yleinen ohjaus kuuluu sosiaali- ja terveysministeriölle.

Terveydenhuollon oikeusturvakeskus ohjaa ja valvoo terveydenhuollon ammattihenkilöitä.

Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksessa on terveydenhuollon ammattihenkilöiden valvontaa varten terveydenhuollon ammattihenkilöiden valvontalautakunta, jonka kokoonpanosta ja tehtävistä säädetään terveydenhuollon oikeusturvakeskuksesta annetussa asetuksessa.

Lääninhallitus ohjaa ja valvoo alueellaan toimivia terveydenhuollon ammattihenkilöitä.

Turvaamistoimenpiteet

25 §

Ammattitoiminnan asianmukaisuuden selvittäminen

Jos on perusteltua aihetta olettaa, että terveydenhuollon ammattihenkilö on käynyt kykenemättömäksi toimimaan ammatissaan, terveydenhuollon oikeusturvakeskus voi velvoittaa terveydenhuollon ammattihenkilön hänen omalla kustannuksellaan lääkärintarkastukseen tai sairaalatutkimuksiin, joissa voidaan ottaa tarpeelliset näytteet ja suorittaa muu tutkimus, joka voi tapahtua ilman sanottavaa haittaa *(työkyvyn selvittäminen)*.

Jos on perusteltua aihetta olettaa, että terveydenhuollon ammattihenkilön ammattitaidossa on puutteita, terveydenhuollon oikeusturvakeskus voi velvoittaa terveydenhuollon ammattihenkilön hänen omalla kustannuksellaan ammattitaidon tai muun pätevyyden toteamiseksi kuulusteluun taikka työkokeiluun tai -näytteeseen *(ammattitaidon selvittäminen)*.

Terveydenhuollon oikeusturvakeskus tai lääninhallitus voi tarvittaessa määrätä suoritettavaksi terveydenhuollon ammattihenkilön vastaanotto-, tutkimus- ja hoitotilojen sekä potilasasiakirjojen tarkastamisen *(vastaanottotoiminnan tarkastaminen)*. Terveydenhuollon oikeusturvakeskus tai lääninhallitus voi käyttää asiantuntijoita vastaanottotoiminnan tarkastamisessa. Asiantuntijoilla on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada vastaanottotoiminnan tarkastamista varten tarpeelliset tiedot käyttöönsä. Asiantuntijat ovat velvollisia pitämään salassa saamansa salassapidettäviksi säädetyt tiedot.

Jos terveydenhuollon ammattihenkilö ei suostu vastaanottotoiminnan tarkastamiseen, poliisin on annettava tarvittaessa virka-apua.

Jos terveydenhuollon ammattihenkilö ei suostu työkyvyn selvittämiseen, ammattitaidon selvittämiseen tai vastaanottotoiminnan tarkastamiseen, terveydenhuollon oikeusturvakeskus voi kieltää laillistettua ammattihenkilöä harjoittamasta ammattia tai peruuttaa luvan saaneen ammattihenkilön ammatinharjoittamisluvan taikka kieltää nimikesuojattua ammattihenkilöä käyttämästä asetuksella säädettyä terveydenhuollon ammattihenkilön ammattinimikettä.

26 §

Virheellinen toiminta

Jos terveydenhuollon ammattihenkilö on

1) laiminlyönyt 15—21 §:ssä säädetyn velvollisuuden,

2) suorittanut sellaisia tehtäviä, joihin hänen koulutustaan ja ammattitaitoaan on pidettävä riittämättömänä tai hänen toimintamahdollisuuksiaan rajoitettuina tai

3) toiminut muutoin virheellisesti tai moitittavasti, terveydenhuollon oikeusturvakeskus voi antaa terveydenhuollon ammattihenkilölle tarkempia määräyksiä ja ohjeita ammattitoimintaa varten sekä rajoittaa laillistetun ammattihenkilön ammatinharjoittamisoikeutta toistaiseksi tai poistaa sen toistaiseksi tai toistaiseksi peruuttaa luvan saaneen ammattihenkilön ammatinharjoittamisluvan taikka kieltää nimikesuojattua ammattihenkilöä toistaiseksi käyttämästä asetuksella säädettyä terveydenhuollon ammattihenkilön ammattinimikettä.

27 §

Ammattitoiminnassa tehty rikos

Jos terveydenhuollon ammattihenkilö on

tuomittu vankeusrangaistukseen rikoksesta, jonka hän on tehnyt ammattitoiminnassaan, ja tuomioistuimen päätös on saanut lainvoiman ja jos rikokseen liittyvistä asianhaaroista on havaittavissa, ettei hän ole sen luottamuksen arvoinen, jota hänen tulee nauttia, terveydenhuollon oikeusturvakeskus voi laillistetulta ammattihenkilöltä poistaa määräajaksi tai, jos asianhaarat ovat erittäin raskauttavat, lopullisesti ammatinharjoittamisoikeuden tai luvan saaneelta ammattihenkilöltä peruuttaa ammatinharjoittamisluvan määräajaksi tai, jos asianhaarat ovat erittäin raskauttavat, lopullisesti taikka kieltää nimikesuojattua ammattihenkilöä määräajaksi tai, jos asianhaarat ovat erittäin raskauttavat, lopullisesti käyttämästä asetuksella säädettyä terveydenhuollon ammattihenkilön ammattinimikettä.

Jos valtion tai kunnan taikka kuntayhtymän virassa oleva terveydenhuollon ammattihenkilö on rikoksen johdosta tuomittu erotettavaksi virantoimituksesta tai viraltapantavaksi, noudatetaan vastaavasti, mitä 1 momentissa säädetään.

Tuomioistuimen tulee viipymättä lähettää jäljennös 1 ja 2 momentissa tarkoitettua asiaa koskevasta pöytäkirjasta ja päätöksestä terveydenhuollon oikeusturvakeskukselle.

Jo ennen kuin tuomioistuimen päätös, jolla terveydenhuollon ammattihenkilö on tuomittu vankeusrangaistukseen taikka viralta pantavaksi tai virantoimituksesta erotettavaksi, on saanut lainvoiman, terveydenhuollon oikeusturvakeskus voi kieltää laillistettua ammattihenkilöä harjoittamasta ammattia tai peruuttaa luvan saaneen ammattihenkilön ammatinharjoittamisluvan taikka kieltää nimikesuojattua ammattihenkilöä käyttämästä asetuksella säädettyä terveydenhuollon ammattihenkilön ammattinimikettä.

28 §

Kykenemättömyys toimia ammatissa

Jos terveydenhuollon ammattihenkilö on iän, sairauden, päihteiden väärinkäytön tai muun syyn vuoksi käynyt kykenemättömäksi toimimaan ammatissaan, terveydenhuollon oikeusturvakeskus voi rajoittaa laillistetun ammattihenkilön ammatinharjoittamisoikeutta toistaiseksi tai poistaa sen toistaiseksi tai toistaiseksi peruuttaa luvan saaneen ammattihenkilön ammatinharjoittamisluvan taikka kieltää nimikesuojattua ammattihenkilöä toistaiseksi käyttämästä asetuksella säädettyä terveydenhuollon ammattihenkilön ammattinimikettä.

29 §

Väliaikaiset turvaamistoimenpiteet

Käsitellessään 25—28 §:ssä tarkoitettuja asioita terveydenhuollon oikeusturvakeskus voi tarvittaessa väliaikaisesti kieltää laillistettua ammattihenkilöä harjoittamasta ammattia tai väliaikaisesti rajoittaa oikeutta harjoittaa ammattia taikka väliaikaisesti peruuttaa luvan saaneen ammattihenkilön ammatinharjoittamisluvan tai väliaikaisesti kieltää nimikesuojattua ammattihenkilöä käyttämästä asetuksella säädettyä terveydenhuollon ammattihenkilön ammattinimikettä.

30 §

Potilasasiakirjojen siirtäminen terveyskeskukseen

Terveydenhuollon oikeusturvakeskus voi ryhtyessään tässä laissa säädettyihin turvaamistoimenpiteisiin määrätä ammattiaan itsenäisesti harjoittaneen terveydenhuollon ammattihenkilön erityisestä syystä luovuttamaan potilasasiakirjat sen paikkakunnan terveyskeskukseen erillisarkistona hoidettavaksi, jossa tämä harjoittaa ammattiaan.

31 §

Ammatinharjoittamisoikeuden tai -luvan poistaminen terveydenhuollon ammattihenkilön omasta pyynnöstä

Terveydenhuollon oikeusturvakeskus voi terveydenhuollon ammattihenkilön omasta pyynnöstä rajoittaa laillistetun ammattihenkilön ammatinharjoittamisoikeutta tai poistaa sen taikka peruuttaa luvan saaneen ammattihenkilön ammatinharjoittamisluvan.

32 §

Ammatinharjoittamisoikeuden tai -luvan taikka ammattinimikkeen käyttöoikeuden palauttaminen

Kun terveydenhuollon ammattihenkilöltä on poistettu ammatinharjoittamisoikeus määräajaksi tai toistaiseksi taikka sitä on rajoitettu tai se on kielletty, kun hänen ammatinharjoittamislupansa on peruutettu taikka kun häntä on kielletty käyttämästä asetuksella säädettyä

terveydenhuollon ammattihenkilön ammattinimikettä, terveydenhuollon ammattihenkilö voi terveydenhuollon oikeusturvakeskukselta uudelleen hakea ammatinharjoittamisoikeuden palauttamista tai sen rajoituksen poistamista, ammatinharjoittamisluvan palauttamista taikka asetuksella säädetyn terveydenhuollon ammattihenkilön ammattinimikkeen käyttöoikeuden palauttamista sitten, kun ammatinharjoittamisoikeuden poistamisen tai rajoituksen, ammatinharjoittamisluvan peruuttamisen tai ammattinimikkeen käyttöoikeuden kieltämisen aiheuttanut syy on lakannut.

Hakemukseen on liitettävä selvitys 1 momentissa tarkoitetun syyn lakkaamisesta.

Kurinpito- ja rangaistussäännökset

33 §

Kirjallinen varoitus

Jos terveydenhuollon ammattihenkilö ammattitoiminnassaan on menetellyt vastoin lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä taikka syyllistynyt tehtävässään muutoin virheellisyyteen tai laiminlyöntiin eikä virheellisyys tai laiminlyönti ole sen laatuista, että häntä olisi syytettävä tuomioistuimessa, terveydenhuollon oikeusturvakeskus voi antaa terveydenhuollon ammattihenkilölle kirjallisen varoituksen.

34 §

Luvaton terveydenhuollon ammattihenkilönä toimiminen

Joka ilman tähän lakiin perustuvaa oikeutta toimii tässä laissa tarkoitettuna terveydenhuollon ammattihenkilönä, on tuomittava *luvattomasta terveydenhuollon ammattihenkilönä toimimisesta* sakkoon.

Joka 1 momentissa tarkoitetun toiminnan yhteydessä antaa hoitoa, joka voi tuottaa vaaraa hoidettavan hengelle tai terveydelle, on tuomittava *hoidettavaa vaarantavasta luvattomasta terveydenhuollon ammattihenkilönä toimimisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

35 §

Ammattimainen luvaton terveydenhuollon ammattihenkilönä toimiminen

Joka ottaa 34 §:n 1 momentissa tarkoitetun toiminnan ammatikseen, on tuomittava *ammattimaisesta luvattomasta terveydenhuollon ammattihenkilönä toimimisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Jos 1 momentissa tarkoitettu toiminta lisäksi on sellaista kuin 34 §:n 2 momentissa tarkoitetaan, on siitä tuomittava *hoidettavaa vaarantavasta ammattimaisesta luvattomasta terveydenhuollon ammattihenkilönä toimimisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

36 §

Salassapitovelvollisuuden rikkominen

Joka rikkoo 17 §:ssä, 25 §:n 3 momentissa tai 38 §:n 2 momentissa säädettyä salassapitovelvollisuutta, on tuomittava, jollei siitä ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta, *terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Virallinen syyttäjä ei saa nostaa syytettä salassapitovelvollisuuden rikkomisesta, ellei asianomistaja ilmoita sitä syytteeseen pantavaksi.

6 luku

Erinäiset säännökset

37 §

Ammatinharjoittamisoikeutta koskevan hakemuksen hylkääminen

Terveydenhuollon oikeusturvakeskus voi hylätä 4 §:n 1 momentissa, 5 §:ssä, 9 §:n 1 momentissa, 10 §:ssä ja 11 §:n 1 momentissa tarkoitettua ammatinharjoittamisoikeutta koskevan hakemuksen vain sellaisella perusteella, jolla laillistetun ammattihenkilön ammatinharjoittamisoikeutta voidaan rajoittaa tai se voidaan poistaa.

38 §

Kuuleminen

Ennen 25—28 §:ssä tarkoitetun asian lopullista ratkaisemista terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen on varattava terveydenhuollon ammattihenkilölle tilaisuus antaa selitys asiassa.

Terveydenhuollon oikeusturvakeskus voi ennen 1 momentissa tarkoitetun asian ratkaise-

mista kuulla asiantuntijoita. Asiantuntijoilla on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä kuulemista varten tarpeelliset tiedot käyttöönsä. Asiantuntijat ovat velvollisia pitämään salassa saamansa salassapidettäviksi säädetyt tiedot.

39 §

Muutoksenhaku

Tämän lain nojalla tehtyyn terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen päätökseen haetaan muutosta muutoksenhausta hallintoasioissa annetun lain (154/50) mukaisesti korkeimmalta hallinto-oikeudelta.

Jos vastoin 9 §:n 5 momentin, 10 §:n 2 momentin tai 11 §:n 4 momentin säännöstä päätöstä ei ole annettu säädetyssä määräajassa, hakija voi tehdä valituksen. Valituksen katsotaan tällöin kohdistuvan hakemuksen hylkäävään päätökseen. Tällaisen valituksen voi tehdä, kunnes hakemukseen on annettu päätös. Päätöksen antamisesta on terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen ilmoitettava valitusviranomaiselle. Tässä momentissa tarkoitetun valituksen tekemisestä ja sen käsittelystä on muutoin soveltuvin osin voimassa, mitä 1 momentissa säädetään.

Edellä 25—30 §:ssä tarkoitetut päätökset on valituksesta huolimatta heti pantava täytäntöön.

40 §

Tiedonsaantioikeus

Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksella ja lääninhallituksella on pyynnöstä oikeus salassapitosäännösten estämättä maksutta saada valtion, kunnan ja kuntayhtymän viranomaiselta sekä muulta julkisoikeudelliselta yhteisöltä, kansaneläkelaitokselta, eläketurvakeskukselta, eläkesäätiöltä ja muulta eläkelaitokselta, vakuutuslaitokselta, huoltotoimintaa tai sairaanhoitotoimintaa harjoittavalta yhteisöltä tai laitokselta sekä apteekilta tässä laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi tarpeelliset tiedot ja selvitykset.

41 §

Neuvottelukunta

Valtioneuvosto asettaa kolmeksi vuodeksi kerrallaan neuvottelukunnan, jonka tehtävänä on antaa lausuntoja ja tehdä aloitteita terveydenhuollon ammattihenkilöiden koulutuksesta, ammattitoiminnasta ja viranomaisten välisestä yhteistyöstä.

Neuvottelukunnan kokoonpanosta ja tehtävistä säädetään tarkemmin asetuksella.

42 §

Kuulutus virallisessa lehdessä

Rajoitetusta, poistetusta, kielletystä tai palautetusta ammatinharjoittamisoikeudesta, peruutetusta tai palautetusta ammatinharjoittamisluvasta taikka asetuksella säädetyn terveydenhuollon ammattihenkilön ammattinimikkeen käyttöoikeuden kieltämisestä tai sen palauttamisesta terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen on viipymättä kuulutettava virallisessa lehdessä.

43 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

7 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

44 §

Voimaantulosäännökset

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .

Lain 4 §:n 2 momentissa ja 9 §:n 2 momentissa tarkoitettua vaatimusta lääkärin perusterveydenhuollon lisäkoulutuksen tai sitä vastaavan koulutuksen suorittamisesta sovelletaan kuitenkin 1 päivästä tammikuuta 1995.

Lain 11 §:n 2 momentissa tarkoitetun ammattinimikkeen käyttöoikeuden osalta laki tulee voimaan asetuksella säädettävänä päivänä.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

45 §

Kumottavat säännökset

Tällä lailla kumotaan seuraavat lait niihin myöhemmin tehtyine muutoksineen:

1) lääkärintoimen harjoittamisesta 14 päivänä heinäkuuta 1978 annettu laki (562/78);

2) hammaslääkärintoimen harjoittamisesta 14 päivänä heinäkuuta 1978 annettu laki (563/78);

3) proviisorintoimen ja farmaseutintoimen harjoittamisesta 31 päivänä joulukuuta 1987 annettu laki (1275/87);

4) optikon toimen harjoittamisesta 11 päivänä marraskuuta 1960 annettu laki (429/60);

5) hammasteknikon toimen harjoittamisesta 30 päivänä huhtikuuta 1964 annettu laki (220/64);

6) sairaanhoitotoimen harjoittamisesta 31 päivänä lokakuuta 1962 annettu laki (554/62); sekä

7) hierojan toimesta 20 päivänä joulukuuta 1945 annettu laki (1231/45).

46 §

Siirtymäsäännökset

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten nojalla laillistettu tai ammatinharjoittamisluvan saanut lääkäri, hammaslääkäri, proviisori, farmaseutti, optikko, hammasteknikko, hieroja tai sairaanhoitotoimen harjoittajista pidettävään luetteloon merkitty henkilö katsotaan tässä laissa tarkoitetuksi terveydenhuollon ammattihenkilöksi.

Edellä 45 §:n 1 kohdassa tarkoitetun kumottavan lain 3 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun käytännön palvelun vuoden 1994 loppuun mennessä suorittaneen henkilön oikeuteen harjoittaa Suomessa itsenäisesti lääkärin ammattia laillistettuna ammattihenkilönä sovelletaan kumottavan lain säännöksiä.

ETA-valtion kansalaisen oikeuteen harjoittaa itsenäisesti lääkärin ammattia laillistettuna ammattihenkilönä sovelletaan 45 §:n 1 kohdassa tarkoitetun kumottavan lain 6 §:n 2 momenttia vuoden 1994 loppuun.

2.

Laki

potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 2 ja 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan potilaan asemasta ja oikeuksista 17 päivänä elokuuta 1992 annetun lain (785/92) 2 §:n 3 kohta ja 4 §:n 2 momentti seuraavasti:

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

— — — — — — — — — — — — — — —

3) *terveydenhuollon ammattihenkilöllä* terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain (/) 2 §:ssä tarkoitettua henkilöä;

— — — — — — — — — — — — — — —

4 §

Pääsy hoitoon

— — — — — — — — — — — — — — —

Kiireellisen hoidon tarpeessa olevalle henkilölle annettavasta avusta ja hoitoon ottamisesta on voimassa, mitä niistä kansanterveyslain 14 §:n 1 momentin 2 kohdassa, erikoissairaanhoitolain 30 §:n 2 momentissa, Helsingin yliopistollisesta keskussairaalasta annetun lain 8 §:n 3 momentissa ja terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain 15 §:ssä säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .

3.

Laki

steriloimislain 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 24 päivänä huhtikuuta 1970 annetun steriloimislain (283/70) 8 §, sellaisena kuin se on 27 päivänä marraskuuta 1992 annetussa laissa (1083/92), seuraavasti:

8 §

Steriloimisen suorittaa laillistettu lääkäri taikka se, jolle terveydenhuollon oikeusturvakeskus terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain (/) 13 §:n 1 kohdan nojalla on myöntänyt luvan harjoittaa lääkärin ammattia.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .

4.

Laki

kotitaloustyöntekijän työsuhteesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan kotitaloustyöntekijän työsuhteesta 16 päivänä joulukuuta 1977 annetun lain (951/77) 2 §:n 4 kohta, sellaisena kuin se on 27 päivänä marraskuuta 1992 annetussa laissa (1104/92), seuraavasti:

2 §

Poikkeukset soveltamisalaan

Tämä laki ei koske:

— — — — — — — — — — — — — — —

4) lastenhoitajaa, joka on merkitty lastenhoitajana terveydenhuollon oikeusturvakeskuksesta annetussa laissa (1074/92) tarkoitettuun terveydenhuollon ammattihenkilöiden keskusrekisteriin, jos hänen tehtävänään on yksinomaan lasten hoito ja siihen välittömästi liittyvät tehtävät; sekä

— — — — — — — — — — — — — — —

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .

5.

Laki

yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan yksityisestä terveydenhuollosta 9 päivänä helmikuuta 1990 annetun lain (152/90) 2 §:n 3 momentti seuraavasti:

2 §

Määritelmät

— — — — — — — — — — — — — — —

Itsenäisellä ammatinharjoittajalla tarkoitetaan henkilöä, joka terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain (/) nojalla harjoittaa itsenäisesti ammattiaan.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .

Helsingissä 25 päivänä maaliskuuta 1994

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Sosiaali- ja terveysministeri *Jorma Huuhtanen*

Liite

2.

Laki

potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 2 ja 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan potilaan asemasta ja oikeuksista 17 päivänä elokuuta 1992 annetun lain (785/92) 2 §:n 3 kohta ja 4 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
2 §	
Määritelmät	
Tässä laissa tarkoitetaan:	
— — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — —
3) *terveydenhuollon ammattihenkilöllä* henkilöä, joka harjoittaa toimintaansa lakiin perustuvan oikeuden nojalla tai joka on lain nojalla sosiaali- ja terveyshallituksessa rekisteröity;	3) *terveydenhuollon ammattihenkilöllä terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain (/) 2 §:ssä tarkoitettua henkilöä;*
— — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — —
4 §	
Pääsy hoitoon	
— — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — —
Kiireellisen hoidon tarpeessa olevalle henkilölle annettavasta lääkärinavusta ja hoitoon ottamisesta on voimassa, mitä niistä kansanterveyslain 14 §:n 1 momentin 2 kohdassa, erikoissairaanhoitolain 30 §:n 2 momentissa, Helsingin yliopistollisesta keskussairaalasta annetun lain 8 §:n 3 momentissa, lääkärintoimen harjoittamisesta annetun lain (562/78) 9 §:n 4 momentissa ja hammaslääkärintoimen harjoittamisesta annetun lain (563/78) 9 §:n 3 kohdassa säädetään.	Kiireellisen hoidon tarpeessa olevalle henkilölle annettavasta *avusta* ja hoitoon ottamisesta on voimassa, mitä niistä kansanterveyslain 14 §:n 1 momentin 2 kohdassa, erikoissairaanhoitolain 30 §:n 2 momentissa, Helsingin yliopistollisesta keskussairaalasta annetun lain 8 §:n 3 momentissa ja *terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain 15 §:ssä* säädetään.
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .

3.

Laki

steriloimislain 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 24 päivänä huhtikuuta 1970 annetun steriloimislain (283/70) 8 §, sellaisena kuin se on 27 päivänä marraskuuta 1992 annetussa laissa (1083/92), seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
8 §	8 §
Steriloimisen suorittaa laillistettu lääkäri tai se, jolle terveydenhuollon oikeusturvakeskus lääkärintoimen harjoittamisesta annetun lain (562/78) 6 §:n 2 momentin nojalla on myöntänyt luvan harjoittaa lääkärintointa.	Steriloimisen suorittaa laillistettu lääkäri taikka se, jolle terveydenhuollon oikeusturvakeskus *terveydenhuollon ammattihenkilöistä* annetun lain (/) *13 §:n 1 kohdan* nojalla on myöntänyt luvan harjoittaa lääkärin *ammattia.*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .

4.

Laki

kotitaloustyöntekijän työsuhteesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan kotitaloustyöntekijän työsuhteesta 16 päivänä joulukuuta 1977 annetun lain (951/77) 2 §:n 4 kohta, sellaisena kuin se on 27 päivänä marraskuuta 1992 annetussa laissa (1104/92), seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
2 §	
Poikkeukset soveltamisalaan	
Tämä laki ei koske:	
— — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — —
4) lastenhoitajaa, joka on merkitty lastenhoitajana sairaanhoitotoimen harjoittamisesta annetun lain (554/62) mukaisesti sairaanhoitotoimen harjoittajista pidettävään luetteloon, jos hänen tehtävänään on yksinomaan lasten hoito ja siihen välittömästi liittyvät tehtävät; sekä	4) lastenhoitajaa, joka on merkitty lastenhoitajana *terveydenhuollon oikeusturvakeskuksesta annetussa laissa (1074/92) tarkoitettuun terveydenhuollon ammattihenkilöiden keskusrekisteriin,* jos hänen tehtävänään on yksinomaan lasten hoito ja siihen välittömästi liittyvät tehtävät; sekä
— — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — —

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .

5.

Laki

yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan yksityisestä terveydenhuollosta 9 päivänä helmikuuta 1990 annetun lain (152/90) 2 §:n 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
	2 §
	Määritelmät
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —
Itsenäisellä ammatinharjoittajalla tarkoitetaan henkilöä, joka harjoittaa lääkärintoimen harjoittamisesta annetun lain 3 §:n, hammaslääkärin toimen harjoittamisesta annetun lain 3 §:n, hammasteknikon toimen harjoittamisesta annetun lain 1 §:n, sairaanhoitotoimen harjoittamisesta annetun lain 1 §:n, optikon toimen harjoittamisesta annetun lain 1 §:n tai hierojen toimesta annetun lain 2 §:n nojalla vastaanottotoimintaa.	*Itsenäisellä ammatinharjoittajalla* tarkoitetaan henkilöä, joka *terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain (/) nojalla harjoittaa itsenäisesti ammattiaan.*
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .